

1867

60

1927

**KSIĘGA PAMIĄTKOWA
WIELKOPOLSKIEGO ZWIĄZKU
STRAŻY POŻARNYCH
w POZNANIU**

ZWIĄZEK
OGNIOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH
ZARZĄD OKRĘGU WIELKOPOLSKIEGO
w Poznaniu
ul. Męczenników Nr 3 — Telefon 21-21

KSIĘGA PAMIĄTKOWA

WIELKOPOLSKIEGO

ZWIĄZKU STRAŻY POŻARNYCH

POCHOTNICZA
STRAŻ POŻARNA
w Śremie
ul. Śrem, pow. Śrem

*Podarowana
mar. 1927 Śrem
Klaszary 1966 rok
[Signature]*

P O Z N A N 1927.

NAKŁADEM WIELKOPOLSKIEGO ZWIĄZKU STRAŻY POŻARNYCH
TŁO CZONO W DRUKARNI LITERACKIEJ, POZNAŃ ŚW. MARCIN 33

ZWIĄZEK
OGNIOTYMCZYCH STRAŻY POZNAŃSKIEJ
ZARZĄD OKRĘGU WOJEWÓDZKIEGO
w Poznaniu
ul. Maształarska Nr 3 — Telefon 545-21

Alf. Winiarski

Wojewoda Poznański

Słowo wstępne.

Ogół naszego społeczeństwa ma nadzwyczaj słabe pojęcie o życiu i czynach strażactwa, uważając za rzecz zupełnie naturalną, że broni ono jego dobytku od skutków pożaru. A tymczasem nikt prawie nie zastanawia się nad tem, że strażak-ochotnik działa z własnej woli, bez przymusu i że broniąc mienia i życia bliźniego, zamiast materialnego i moralnego poparcia, znajduje nierzadko niechęć i że potrzeba istotnie wielkiego poświęcenia ze strony tych ludzi, aby wytrwać na stanowisku. To też ta skromna praca, przedstawiająca całokształt prac Związku za lat sześćdziesiąt, Związku jednoczącego ludzi pracy, cichych, nie szukających rozgłosu ani szumnych pochwał, niech będzie rodzajem podwaliny pod gmach współżycia społeczeństwa ze strażactwem, niech otworzy oczy ludziom, którzy nie doceniają należycie pełnej poświęcenia i ofiarności pracy strażaka.

Powodowany myślą stworzenia ściślejszego kontaktu między społeczeństwem a strażactwem, podjął Związek tę pracę, jakkolwiek zdawał sobie sprawę z trudności, jakie niezawodnie napotka. A rzecz nie była bynajmniej łatwa, gdyż i czas krótki i materiał historyczny nie zbyt obfity. Wiadomo bowiem wszystkim wtajemniczonym, że zaborcy opuszczając prowincję poznańską pozabierali ze sobą nie tylko wszystkie akty i korespondencję oraz gotówkę, ale nawet część uzbrojenia i sztandary, wychodząc prawdopodobnie z założenia, że albo ich nieobecność niedługo potrwa, albo ich następcy nie dadzą sobie bez nich rady w odbudowie strażactwa. Tymczasem przeszłość kilku zaledwie lat, jaką mamy za sobą od czasu odzyskania niepodległości, dowiodła, że nie tylko nie zaprzepaściliśmy odebranej od nich spuścizny, lecz — jak tego dowiodą cyfry — możemy być dumni, że pożarnictwo wielkopolskie postawiliśmy na znacznie wyższym stopniu.

Jeżeli, wobec zupełnej prawie obojętności społeczeństwa, mogliśmy wogóle coś zdziałać, zasługa w tym kierunku należy się **KRAJOWEMU UBEZPIECZENIU OGNIOWEMU** w Poznaniu, instytucji prawnopublicznej, która szczególnie za czasów polskich, z mocy swego statutu, nie tylko bardzo wydatnie popiera wysiłki strażactwa, ale — można to śmiało stwierdzić — działa z pobudek czysto ideowych. Dzieje się to dzięki wysoce obywatelskiemu stanowisku kierowników tej instytucji, co z uznaniem podnieść należy.

Praca niniejsza nie będzie może tak wyczerpująca, jakby się spodziewać należało i dlatego z góry prosimy o pobłażanie, gdyż chodziło o wykonanie jej do oznaczonego terminu jubileuszu, wyznaczonego na czas III. Ogólno-państwowego Zjazdu Straży pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej, odbyć się mającego w dniach od 26 do 29 czerwca 1927 r.

Poznań, w czerwcu 1927 r.

ZARZĄD ZWIĄZKU.

Ustawodawstwo przeciwpożarowe dawniejsze.

Wstęp.

Idea niesienia pomocy bliźniemu na wypadek nieszczęścia pożaru, sięga jeszcze czasów przed narodzeniem Chrystusa, bo już w wieku IV. spotykamy ślady ubezpieczenia. A musiała się ona wyłonić z chwilą dojścia człowieka do pewnego poziomu kultury i stanu posiadania, którego strata na wypadek ognia była trudną do powetowania. Była to więc obrona własna, niejako instynktowna, przed strasznym żywiołem ognia, niszczącym i trawiącym wszystko, a dopiero Chrystus ustanawiając przykazanie miłości bliźniego zrobił z niej cnotę, stawiając ją zaraz po miłości Boga.

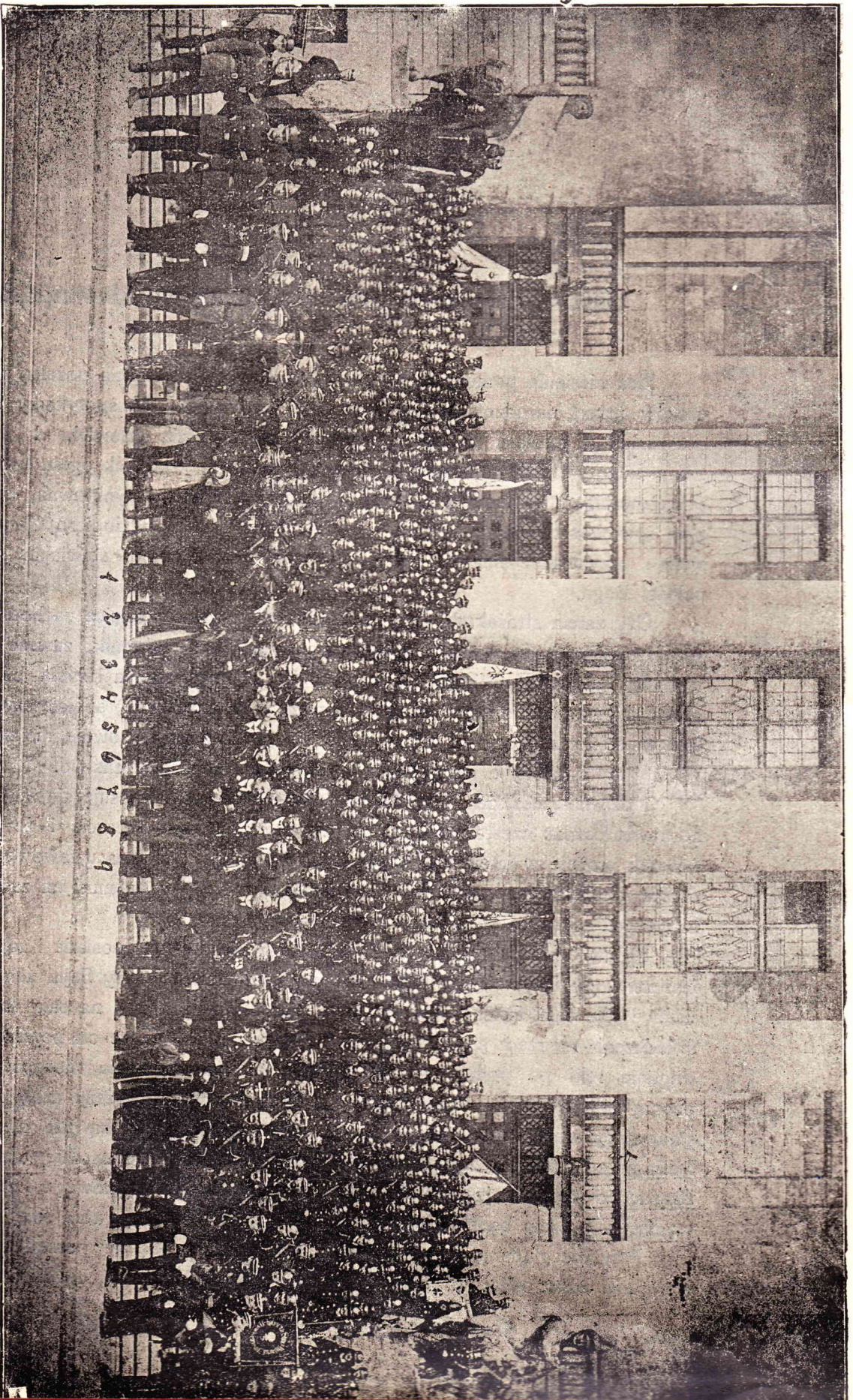
Czy zatem strażak działa — o ile chodzi o nasze dzielnice zachodnie — z obowiązku należenia do straży przymusowych, czy jako ochotnik, zawsze i w każdym wypadku zasługuje na cześć i szacunek, bo broniąc mienia i życia bliźniego a zarazem mienia narodowego przed strasznymi skutkami pożaru, spełnia czyn bohaterski, tem więcej zasługujący na uwypuklenie, że robi to bezinteresownie, nie żądając żadnej zapłaty ani nagrody a narażając życie swoje na niebezpieczeństwo.

I dziwna rzecz, że społeczeństwo nasze tak mało interesuje się życiem strażaka, że nawet bardzo często odmawia mu należytej pomocy i poparcia i że strażak jakkolwiek pracuje w interesie społeczeństwa i państwa, nie ma ustawowego zabezpieczenia a cała akcja przeciwpożarowa strażactwa opierać się musi na zasiłkach, udzielanych mu przez nieliczne instytucje społeczne.

Ustawy przeciwpożarowej Polska dotąd niestety nie posiada i zapewne dosyć jeszcze wody upłynie w polskich rzekach, zanim ten czy inny Sejm uchwali jednolitą ustawę dla całej Polski, ustawę, która niewątpliwie nałoży na całą ludność jakieś świadczenia na rzecz strażactwa, uwalniając je raz na zawsze od poniżającej roli wyciągania ręki po pomoc nie dla siebie, ale dla uzyskania możności racjonalnej obrony mienia i życia współobywateli. Byłby też już najwyższy czas, aby strażacy, stanowiący armję wewnętrzną, cieszyli się taką samą opieką jak armja, broniąca kraju przed wrogiem zewnętrznym. Życzenie to jest tem bardziej uzasadnione, że strażactwo zaliczone jest do stowarzyszeń wychowania wojskowego i że w przyszłej wojnie — o czem będzie mowa poniżej — odegra bardzo ważną rolę.

Przy przeglądaniu starych kronik przekonał się, że porządek rzeczy pod względem ilości pożarów przed 100 i więcej laty był ten sam, co obecnie, to znaczy,

I. Ogólny Zjazd Wielkopolskich Straży Pożarnych w Poznaniu w dniu 20 lipca 1924 r.

Kurs nauki pożarnictwa dla naczelników kolejowych Straży pożarnych, odbyty we wrześniu 1925 w Poznaniu.

że stale szedł z dymem dobytek ludzki a wiadomości o pożarach w roku bieżącym powstałych — jakkolwiek do właściwego sezonu pożarów jeszcze daleko — powinny nas napęłniać żalem, że wskutek braku odpowiedniej ustawy pożarnictwo nasze, jakkolwiek szczególnie w b. dzielnicy pruskiej dosyć wysoko postawione, jednak bardzo jeszcze daleko stoi poza ideałem i przy największych nieraz wysiłkach jest bezradne i bezsilne wobec rozszalałego żywiołu tylko dla braku potrzebnych narzędzi pożarniczych i odpowiednich, odpowiadających duchowi czasu, urządzeń. A tak nie wiele potrzeba, aby zapewnić strażom potrzebną opiekę oraz, aby nasze wsie i miasteczka miały potrzebny sprzęt ratunkowy. Potrzeba tylko ustawy przeciwpożarowej, potrzeba wysokich kar administracyjnych i policyjnych za nieprzestrzeganie przepisów policji ogniowej, za nieostrożne obchodzenie się z ogniem i światłem, pozostawianie dzieci bez opieki a przede wszystkim za zbrodnicze podkładanie ognia.

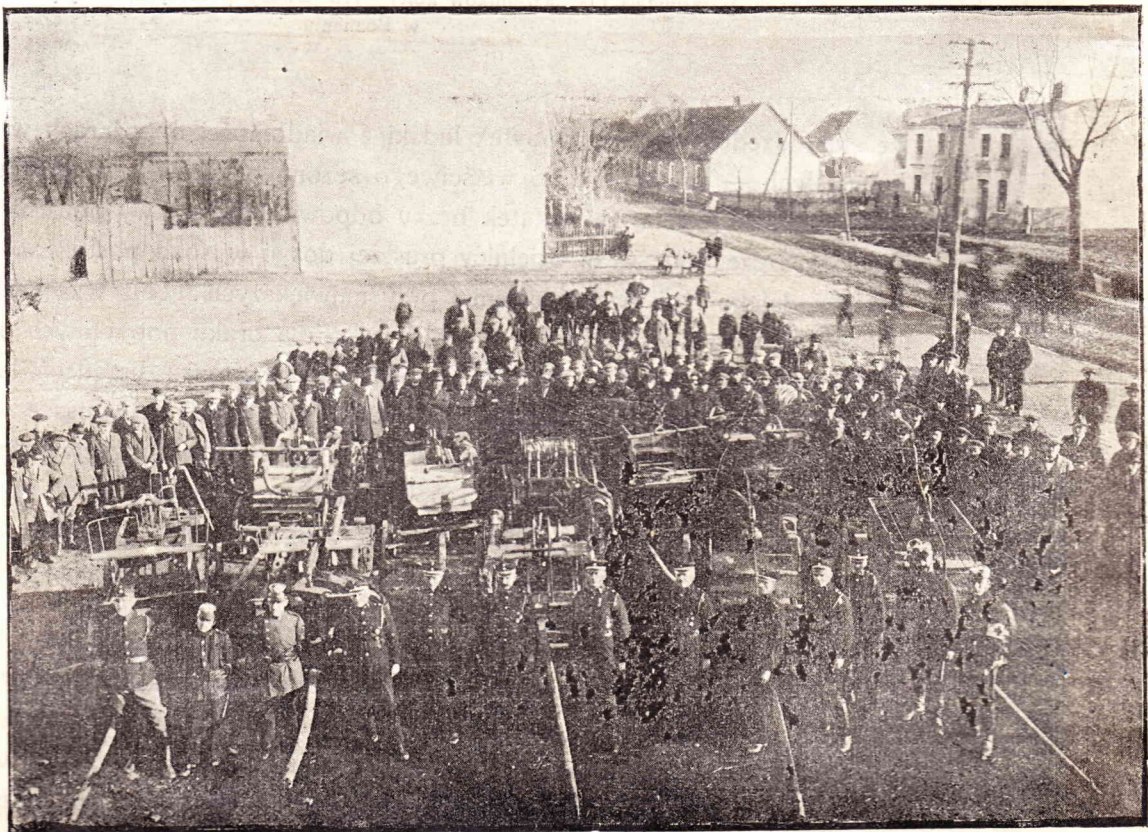
Z pojęciem należytej obrony przeciwpożarowej łączy się również należyte i odpowiednie wyekwipowanie straży pożarnych po wsiach i miasteczkach, pobudowanie odpowiednich remiz i wież ćwiczebnych, umożliwiających systematyczne i racjonalne przeprowadzanie ćwiczeń, bez których nie można sobie wogóle wyobrazić istnienia straży. W Wielkopolsce — dzięki inicjatywie Krajowego Ubezpieczenia Ogniowego w Poznaniu, zapoczątkowanej w r. 1925 — zaczęła się przyjmować idea zakupywania przez zarządy miast względnie Wydziały powiatowe, sikawek m o t o r o w y c h

i ustanawiania stałych pogotowi pożarnych. Przedstawia to tę korzyść, że na wypadek alarmu może sikawka motorowa natychmiast wyjechać, gdyż w zasadzie nawet mimo największą sprawność straży pożarnej bardzo często zjawia się ona na miejscu pożaru zbyt późno z powodu niestawienia na czas koni, do których dostarczenia są obowiązani właściciele zaprzęgów na mocy ustawy policyjnej z r. 1923. Bliższe szczegóły znajdzie czytelnik w rozdziale, poświęconym dodatniej działalności Krajowego Ubezpieczenia Ogniwego w Poznaniu. Tutaj nadmienimy tylko, że stałe pogotowie pożarne zostało zaprowadzone w Ostrowie Wlkp. a w najbliższej przyszłości i zaprowadzą je miasta: Gniezno, Inowrocław, Kościan, Leszno, Śrem, Wągrówiec i inne.

Pierwsza ingerencja państwa.

Na podstawie starych kronik stwierdziliśmy, że już w r. 1794 wyszły pierwsze rozporządzenia policyjne, dotyczące bezpieczeństwa przeciwpożarowego i że rządowe władze powiatowe bardzo żywo interesowały się sprawami akcji przeciwpożarowej zwracając Magistratom poszczególnych miast uwagę na nieodpowiednią organizację miejscowych straży względnie na wadliwą budowę remiz. Jako dowód zainteresowania się świadczą ogłoszenia o fabrykach wyrabiających sikawki ogniowe, podawanie rozmaitych sposobów gaszenia pożarów, z których niektóre dla charakterystyki pozwolimy sobie poniżej przytoczyć.

Przegląd sikawek z powiatu średzkiego, odbyty dnia 28 lutego 1925 r.

Kurs nauki pożarnictwa dla wojskowych drużyn pożarnych odbyty w październiku 1925 roku.

I tak czytamy w Dzienniku Urzędowym król. Regencji w Poznaniu w numerze 46 z dnia 9 listopada 1819 r. „O pożarach przez się powstających i zapobieganiu takowym“; w numerze 22 z d. 11 stycznia 1820 r. znajdujemy artykuł: „Rzecz tycząca się użycia sposobów, mających przy gaszeniu ognia zastąpić wodę“, z którego przytaczamy wyjątek... „Ale jako sposób do zaduszenia wewnątrz ognia poleca p. Hermbstaedt dym z zapalonej siarki. Opierając się na wielokrotnie uczynionych doświadczeniach i mocy, iaką zapalona siarka przy gaszeniu ognia w kominach sprawiła i powodowany będąc uwagą, że wskutek wywięzującego się przy tem kwasu siarczanego jest ugruntowanym, który szybko swym sprężystym dymem całą przestrzeń napełnia i tę własność posiada, że wszystkie w nim umaczone ciała palące się, natychmiast gasną i do dalszego palenia niepodobni się stają, radził, co następuje...“; w numerze 9 z d. 2 lutego 1822 r. czytamy notatkę „O fabrykowanych w Starogardzie w Pomeranii burdziukach (znaczy węzach) do sikawek“, którą cytujemy w całości: „Fabrykant burdziuków Tilke w Starogardzie w Pomeranii robi szczególnie dobre burdziuki z konopi do sikawek, które się przez to od zwyczajnych skórzanych zalecają, iż w użyciu nie tak często, iak tamte, pękają. Podajemy to do wiadomości z tym dodatkiem: iż próbkę rzeczzonego fabrykatu w naszey policyiney Registraturze każdego czasu widzieć można. Królewsko-Pruska Regencya I.“

W numerze 34 z d. 21 sierpnia 1827 r. czytamy znowu: „Względem skutecznego mieszania wody z hałunem do gaszenia ognia“... „Mieszanina wody z hałunem tak

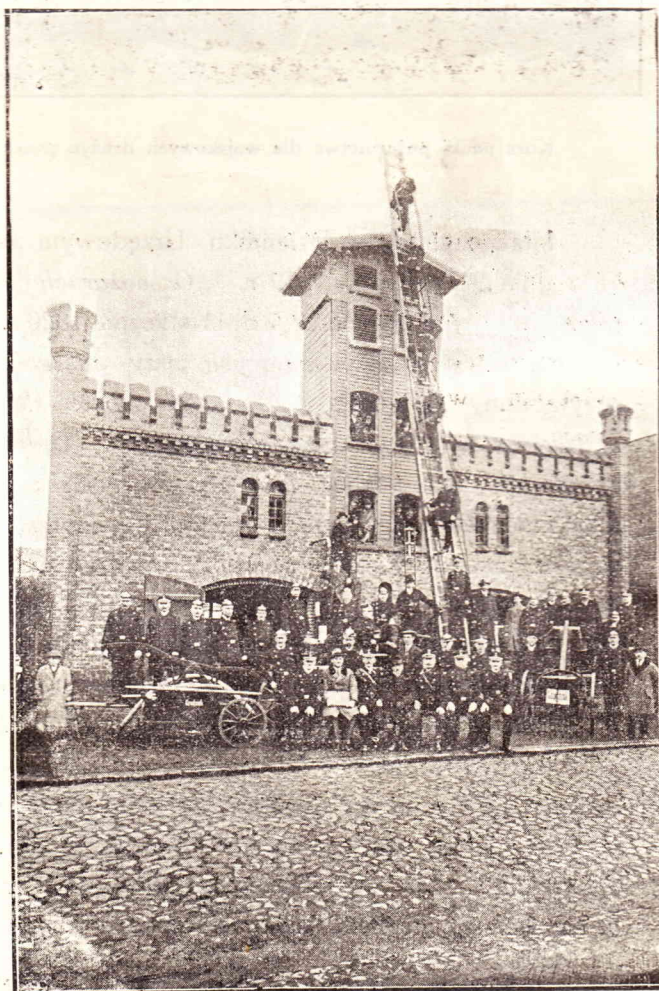

się robi: Hałun rozpuszcza się wprzód w ukropie; to nalanie przydaie się do reszty wody, mieszając wszystko od czasu do czasu. Część hałunu idzie na 1000 części wody, a zatem 112 gramów czyli $1^{82}/6$, drachm na wiadro wody. Koszta są bardzo niskie, kiedy iednym funtem hałunu, który zwykł się niespełna po 2 śrgr. płacić, blisko 65 wiader wody zaprawić można. Wzywamy podrzędne nam władze, ażeby przy podaney sposobności, użyły na próbę tego sposobu gaszenia i nam o wypadku doniosły. Król.-Pruska Regencya, Wydział spraw wewnętrznych."

**Policyjne przepisy
ogniowe.**

B. zabór pruski stoi o tyle wyżej od innych dzielnic Polski, że posiada od dawnych czasów przepisy policyjne, wydawane dla województwa poznańskiego przez Regencję w Poznaniu i Bydgoszczy a w obecnych czasach przez P. Wojewodę Poznańskiego.

W Oeffentlicher Anzeiger z d. 1. marca 1794 r. wydawanym jako dodatek do Dziennika Urzędowego, znajdujemy przepis policyjny „O pożarach leśnych i zapobieganiu tymże“, z którego przytaczamy końcowy ustęp: „Przy gaszeniu, ci którzy przytem dyspozycyą mają, tego przestrzegać powinni, żeby gdy tylko niskie drzewa albo

Ochotnicza Straż pożarna w Grodzku Wlkp.

Ochotnicza Straż pożarna w Kępnie.

wrzosy się palą, pięćset kroków od ognia, pod wiatr rowy bite były, a ogień ziemią wykopaną zasypywano i tamowano, lub też gałęziami zatłuczono; gdyby zaś i wysokie drzewa się miały palić, tedy drzewa na tym placu gdzie gore tak powinny być ścięte, żeby wewnątrz niepadały“.

Następny przepis policyjny, odnoszący się do stawiania pieców piekarskich po wsiach, wydany d. 7. grudnia 1816 r., znajdujemy w numerze 2 powołanego Dziennika z dnia 7. stycznia 1817 r. Dowiadujemy się z niego, że:

- 1. odtąd nie wolno stawiać bliżej pieców piekarskich, iak tylko w odległości na 20 prętów od zabudowania gospodarskiego i innych budynków,*
- 2. stojące już piece piekarskie w mniejszej odległości, mają być ile możliwości iak nayspieszniej, a nappóźniej w ciągu 5 lat przeniesione na miejsce bardziej oddalone, wedle oznaczenia sub 1“.*

Dalszy przepis policyjny „*Jak sobie Władze Policyjne w dochodzeniu przyczyn pożarów ogniowych postępować winny*“, znajdujemy w numerze 48 z d. 2. grudnia 1817 r.

W Dzienniku Urzędowym Król. Regencji w Poznaniu z r. 1816 znajdujemy następujące rozporządzenia, zawierające przepisy policji budowniczej a mianowicie: z 18. lipca, 11. sierpnia, 31. września, a dotyczące zakazu krycia dachów gontem

i słomą ze względu na niebezpieczeństwo pożaru. Rozporządzenia te zostały uzupełnione w r. 1818 pod datą 31. stycznia i w r. 1821 pod datą 3. lipca.

Nowy przepis policyjny „O pożarach leśnych“ o 23 paragrafach zawiera Dziennik Urzędowy Nr. 18 z d. 3. maja 1825 r. W tej sprawie znajdujemy jeszcze w latach późniejszych kilka rozporządzeń uzupełniających względnie przypominających istnienie tego przepisu.

Regulamin ogniowy z r. 1821.

Dnia 19. marca 1821 r. wydała Król. Regencja w Poznaniu „Regulamin Ogniowy dla Departamentu Poznańskiego“ (Dziennik Urzędowy Nr. 20 z dnia 15. maja 1821 r.), który zawierał następujące przepisy :

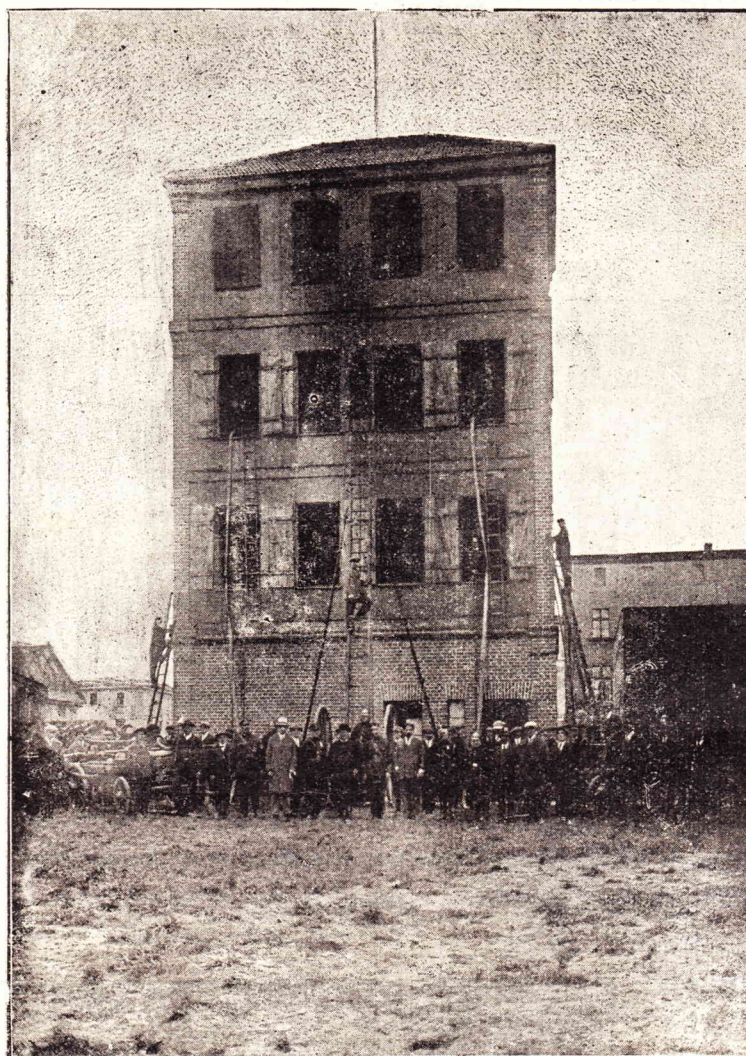
1. Przepisy względem zapobieżenia pożarom,
2. „ ściągające się do trzymania w pogotowiu na wypadek pożaru, wszelkich potrzebnych do gaszenia środków, oraz do stosownego onychże użycia,
3. „ względem zachowania się w czasie pożaru,
4. Prawidła względem środków po ugaszeniu pożaru.

Ponieważ prowincja poznańska podzielona była na Regencję poznańską i bydgoską, nie możemy zapominać, że obie Regencje wydawały przepisy policyjne na własną rękę i że w niektórych punktach przepisy te, jakkolwiek analogiczne, od siebie jednak odbiegały. W naszej pracy pod uwagę bierzemy tylko rozporządzenia Regencji poznańskiej.

Ochotnicza Straż pożarna w Kościanie, (obchód 50-letniego jubileuszu).

Wspinalnia Ochotniczej Straży pożarnej w Lesznie.

Wszelkie przepisy ogniowe dotyczyły tylko wsi, miasta natomiast miały przywilej uchwalania dla siebie miejscowych statutów, co też miało miejsce, tylko nie w jednym i tym samym czasie.

Liczne pożary

Prowincja poznańska, należała jak o tem świadczą różne zarządzenia władz, od najdawniejszych czasów, do niebezpiecznych pod względem palności tak, że w najdawniejszych rocznikach czytamy nawet edykty królewskie, wyznaczające nagrody za wykrycie podpalaczy oraz ogłoszenia składek na pogorzalców. Z powodu licznych pożarów domagał się ówczesny Feuersozietät interwencji u władz rządowych, które wydawały ostre zarządzenia w kierunku tłumienia pożarów i karania podpalaczy.

Świadczy o tem m. i. wydany pod datą 6. lipca 1822 r. przepis „Względem zapobieżenia pożarom ogniowym i baczności na podpalaczy” (Dziennik Urzędowy Nr. 29 z 16. lipca 1822 r.).

Tesame względy spowodowały Regencję do wydania pod datą 10 stycznia 1841 r. przypomnienia co do kar za nieostrożne obchodzenie się z ogniem i światłem (Dz. Urz. Nr. 5 z 2 lutego 1841 r. „Tyczy się regulaminu ogniowego”).

Dnia 24 czerwca 1843 r. widzimy nowe zarządzenie „Względem troskliwego przechowywania odchodów w prządkowniach wełnianych dla zapobieżenia zapaleniu się samych przez się” (Dz. Urz. Nr. 28 z 11. lipca 1843 r.) a pod datą 13. marca 1845 r. i dodatkowy przepis w tej kwestji pod datą 1. grudnia t. r. (Dz. Urz. Nr. 50 z 16. grudnia 1845 r. „Tyczy się stawiania stogów”) uchylający poprzedni przepis a przywracający ważność „dotyczącym postanowieniom powszechnego regulaminu ogniowego z 19. marca 1821” r. Tesame względy spowodowały władze do wydania pod datą 29 lutego 1844 r. rozporządzenia „Względem zapobiegania niebezpieczeństwu ognia przez zostawianie bez dozoru dzieci w mieszkaniach powstającemu. (Dz. Urz. Nr. 12 z 19 marca 1844 r.).

**Ustawa policyjna
z r. 1850 i dodat-
kowe.**

Wi docznie poprzednio wydane przepisy policyjne z r. 1821 nie były wystarczające skoro rząd przystąpił do wydania nowej ustawy z dnia 11 marca 1850 r. (Zb. Ustaw str. 265), obowiązującej dla wszystkich miast i gmin z wyjątkiem tych, w których znajdowały się sądy lub liczących ponad 10.000 mieszkańców. W tych gminach, mógł minister spraw wewnętrznych władzę policyjną przelać na specjalnych urzędników. Ustawa ta zawierała w § 6 uprawnienie władzy policyjnej odnośnie do niebezpieczeństwa ognia.

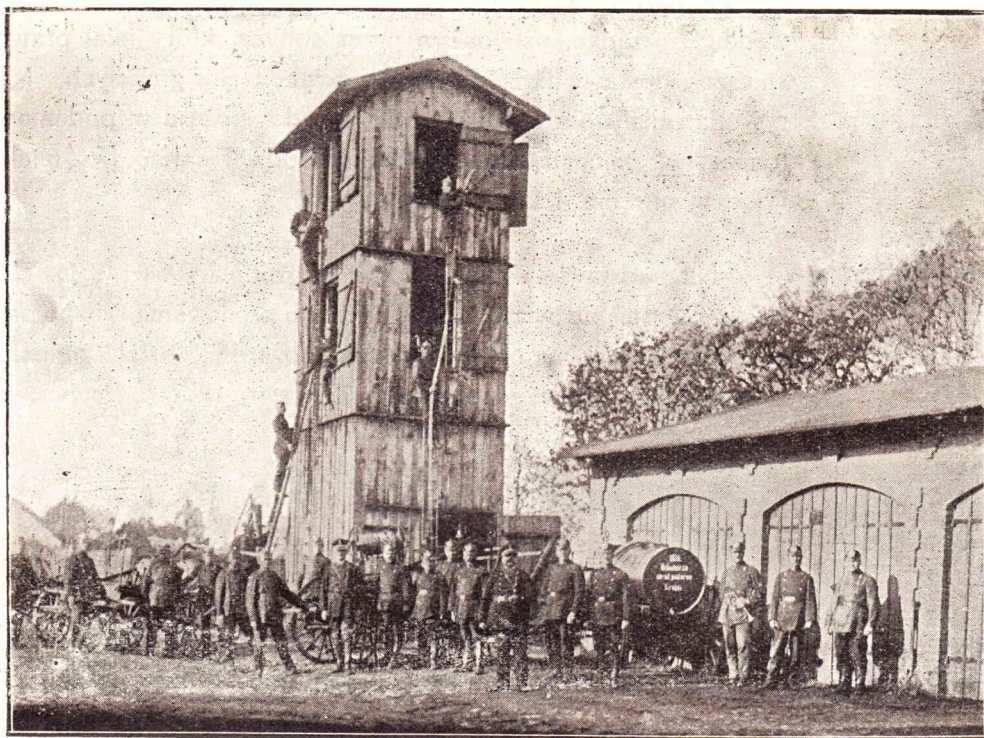

Orkiestra Obwodowej Straży Pożarnej Ostrow. Wlkp.

F. S. Miodusiewicz Ostrow

CHEN SPACON
BOZIAN

Ochotnicza Straż pożarna w Krobi (remiza i wspinalnia).

Na zasadzie powyższej ustawy zostało ogłoszone pod datą 8. maja 1856 r. (Dz. Urz. Nr. 21) nowe rozporządzenie policyjne jako uzupełnienie regulaminu ogniowego z r. 1821, jak również rozporządzenie policyjne, „tyczące się ustawiania i użycia parokotłów ruchomych (lokomobili) z 24. września 1868 r. (Dz. Urz. Nr. 41.) a wreszcie nowe rozporządzenie z d. 25 maja 1869 r. „względem wykonywania czynności kierownictwa akcją ratunkową przy gaszeniu pożarów“ (Dz. Urz. Nr. 23). Ze względu na to, że: „Różne pożary, które powstały przez to, że młockarnie parowe, których lokomobile zaopatrzone są w przyrządzenia do wstrzymania iskier, wyrobione tylko z drutu plecionego, ustawione były w bliskości budynków z miękkim pokryciem“ wydano pod datą 3. lutego 1872 r. nowe rozporządzenie policyjne, w którym wymagana jest nad kominem lokomobili „močna blacha z kruszczu“ (Dz. Urz. Nr. 7 z r. 1872).

Rozporz. policyjne
z 15. 6. 1882.

Pod datą 15 czerwca 1882 r. znajdujemy w Dzienniku Urzędowym Nr. 26 z 27 czerwca 1882 r. Rozporządzenie policyjne dotyczące pożarnictwa i ratownictwa na wsi, opierające się na powołanych przez nas powyżej ustawach i rozporządzeniach policyjnych. Dzieli ono powiaty na okręgi pożarnicze i wprowadza w § 1. obowiązek spieszności do pożaru w obrębie $7\frac{1}{2}$ km kwadr. oraz ustanawia urząd Komisarza pożarniczego (§ 2) a w § 3 prawa i obowiązki tego ostatniego. Miał on między innymi prawo dokonywania prób sikawek w gminach (§ 4). Również wprowadza to rozporządzenie przymus należenia do straży pożarnej mężczyzn od 17 do 60 roku życia (§ 5) oraz ustanawia w § 7 dla gmin ponad 500 mieszkańców podział

straży na dwa oddziały zmieniające się co roku, oraz 3 oddziały i to: sikawkowy, wodny i ratunkowy. Również wprowadzono obowiązek dostawy koni do sikawek i kuf z wodą według porządku, ustalonego przez sołtysa, który miał prawo [wyznaczać nagrody za spieszne dostawy koni do pożaru z funduszków gminnych. (§§ 8 i 9). Sikawki i kufy z wodą miały obowiązek stawić się do pożaru w podanym powyżej obrębie, natomiast w gminach ponad 500 dusz oddział ratunkowy miał obowiązek nieść pomoc tylko w obrębie 4 km. kwadratowych.

**Rozporz. policyjne
z 7. 2. 1907.**

Na podstawie ustawy z dnia 21 grudnia 1904 r. (*Zb. Ustaw str. 291*), zawierającej upoważnienie władz policyjnych do wydawania rozporządzeń policyjnych o obowiązkach niesienia pomocy podczas pożarów, zostało ogłoszone w dodatku do Nru 7 Dziennika Urzędowego pod datą 7. lutego 1907 r. *Rozporządzenie policyjne o pożarnictwie.*

USTAWODAWSTWO PRZECIWPÓŻAROWE POLSKIE.

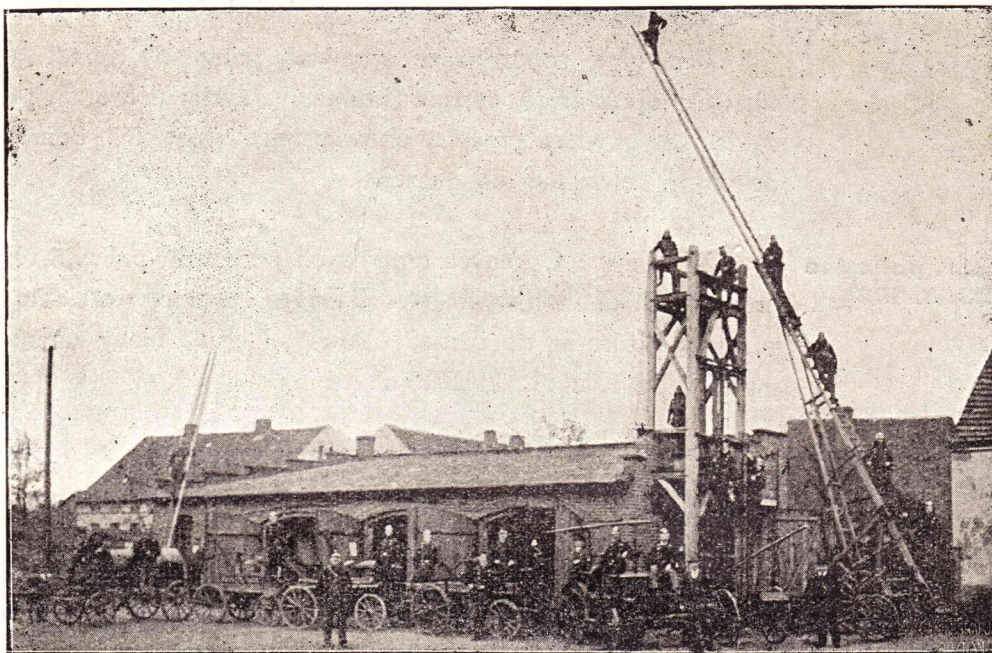
**Rozporz. policyjne
z 29. 1. 1923.**

Musimy przyznać zupełnie bezstronnie, że opieka nad pożarnictwem w naszym województwie rozpoczęła się z chwilą objęcia urzędowania przez obecnego Wojewodę P. Bnińskiego a zainicjowaną została przez nasz Związek, który za pośrednictwem Inspektora pożarnictwa, spowodował wydanie Rozporządzenia policyjnego z 29. sty-

Kurs dla instruktorów Straży pożarnych w Poznaniu odbyty w roku 1926.

Remiza i wspinalnia Ochotniczej Straży pożarnej w Poniecu.

cznia 1923 r. P. Wojewoda Bniński nie traktuje tej sprawy szablonowo i ściśle urzędowo, lecz interesuje się nadzwyczaj sprawami pożarnictwa, bierze udział w kursach wyszkolenia albo osobiście, jak to miało miejsce podczas kursu instruktorskiego w Poznaniu w r. 1926 albo przez Swego delegata, który jest obeny na wszystkich do rocznych Walnych Zebraniach. Wszelkie sprawy, z którymi się zwraca Związek do P. Wojewody, są nadzwyczaj życzliwie przez Niego załatwiane tak, że rozwój akcji pożarnej w naszym Województwie musimy przypisać w znacznej mierze obywatelskiemu stanowisku P. Wojewody, to też Jego nazwisko będzie na kartach historii Strażactwa wielkopolskiego zapisane ztotymi głoskami.

Z powodu różnolitości ustaw i rozporządzeń, wydanych przez władze zaborcze, zachodziła konieczność ujednostajnienia tychże i dlatego w miejsce rozporządzenia z r. 1907 wydał P. Wojewoda Poznański pod datą 29 stycznia 1923 obecnie obowiązujące *Rozporządzenie policyjne*, zawierające całokształt obowiązków gmin dla zapobieżenia pożarom oraz ustanawiające przepisy co do zakładania przymusowych i ochotniczych straży pożarnych.

Według tego rozporządzenia każda gmina miejska i wiejska winna utworzyć u siebie obowiązkową straż pożarną, do której należą wszyscy mężczyźni od 18 do 55 roku życia z wyjątkami, zawartymi w § 4.

Straż zobowiązana jest jechać do pożaru w obrębie $7\frac{1}{2}$ klm. z wyjątkiem o ile we własnej gminie nie grozi niebezpieczeństwo pożaru i o ile więcej sikawek gmina nieposiada. Wszyscy właściciele zaprzęgów są zobowiązani stawić swoje konie

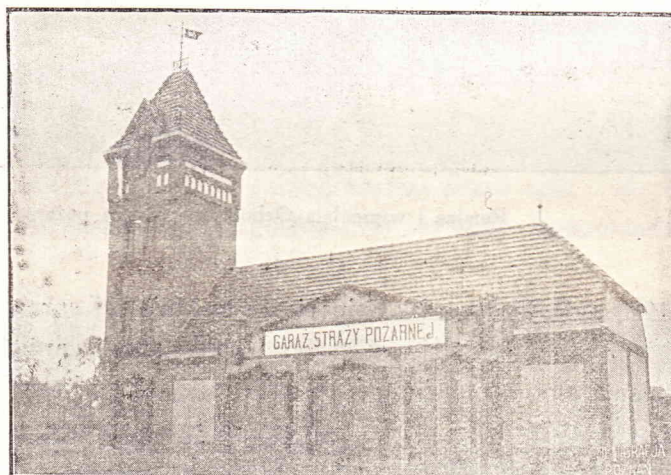

po usłyszeniu alarmu a kolejność dostawy koni reguluje gmina. Należenie do Ochotniczej Straży pożarnej zwalnia z obowiązku należenia do przymusowej straży.

Gminy są zobowiązane sprawić potrzebny sprzęt pożarniczy, przyczem dla sikawek obowiązuje łącznik normalny systemu Storza, przepisany przez P. Wojewodę. Są również przepisy obowiązujące właścicieli domów na wypadek pożaru i co do wody potrzebnej do gaszenia.

**Rozporz. policyjne
z 23. 3. 1923.**

W miejsce Ogólnych ogniowych przepisów policyjnych z d. 16 stycznia 1821 r. oraz innych dodatkowych, wydał Prezes Regencji pod datą 21 czerwca 1912 r. nowe przepisy, które są do dzisiaj obowiązujące na mocy zarządzenia P. Wojewody z 23 marca 1923 r. do L, 2985/23 H. A.

Remiza Ochotniczej Straży pożarnej w Chodzieży.

Założenie Związku Straży pożarnych.

Krajowy Związek.

W państwie niemieckiem istniał Krajowy Związek Straży pożarnych obok Związku zawodowych Straży pożarnych. Związek ten był nadzwyczaj czynnym i na skutek bliskiego kontaktu z władzami rządowymi miał decydujący wpływ na uchwalanie ustaw przeciwpożarowych a nawet na jego ingerencję została powołana do życia w r. 1908. Pruska Rada przyboczna (Feuerwehr-Beirat) z siedzibą w Berlinie. O zakresie czynności tej Rady pouczy nas porządek dzienny I. Walnego Zebrania, które się odbyło w dniach 15. i 16. marca 1909 r. Obejmował on następujące sprawy :

1. Sprawdzanie narzędzi pożarniczych i ratunkowych, materiałów ogniotrwałych i t. p., które powinny być poddane próbie.
2. Prawo o odbiorze narzędzi pożarniczych.
3. Pokrycie kosztów, powstałych wskutek prac Rady.
4. Ustanowienie nadzorczych urzędników pożarnictwa w prowincjach, w których jeszcze nie są ustanowieni.
5. Ustalenie jednolitych przepisów policji budowlanej dla średnich i małych miast i dla wsi.
6. Ustalenie zapobiegawczych przepisów ogniowych.
7. Jednolite przepisy dla budowy sikawek.
8. Współdziałanie Rady przy wydawaniu przepisów policyjnych dla teatrów i publicznych lokali zgromadzeń, składów towarów, składów łatwo zapalnych materiałów i płynów.
9. Utworzenie centralnego biura wywiadowczego dla zagadnień pożarniczych niewyjaśnionych pod względem prawnym i ustawowo nierozstrzygniętych.
10. Literackie opracowanie spraw dotyczących żywotnych interesów strażactwa celem podania ich do wiadomości ministra.
11. Urządzenie krajowych szkół pożarniczych.
12. Ustalenie porządku oględzin pogorzeliisk z instrukcją służbową.
13. Udział naczelników straży w oględzinach.
14. Udzielenie władzy policyjnej naczelnikom straży.
15. Ustawowe zobowiązania miejskich straży do niesienia pomocy sąsiedzkiej.

W statucie Krajowego Związku było przewidziane tworzenie Związków prowincjonalnych i na tej też podstawie został założony między innymi w r. 1863 Prowincjonalny Śląsko-poznański Związek „Związek towarzystw pożarnych i ratunko-

Remiza ochotniczej Straży pożarnej w Strzelnie.

wych oraz i komun (miast i wsi Śląska i Poznańskiego", do którego Straże pożarne Prowincji Poznańskiej należały jako Okręg od roku 1867. Tę zatem datę należy uważać jako datę założenia Związku poznańskiego.

W r. 1891 dnia 18. października został założony samoistny Prowincjonalny Związek Straży pożarnych z siedzibą w Poznaniu, który według statutu miał na celu :

- a) podniesienie i ujednostajnienie pożarnictwa,
- b) tworzenie ochotniczych i przymusowych straży pożarnych,
- c) interwencję i zastępstwo pożarnictwa wobec władz.

Co dwa lata odbywały się zjazdy delegatów straży, należących do Związku, na których Zarząd Związku składał sprawozdania czynności, przedstawiał statystykę straży, przyrządów i przyborów pożarnych oraz przeprowadzane były ćwiczenia okazowe i wykłady o pożarnictwa. Związek urządzał co roku kilka kursów. wyszkolenia dla naczelników ochotniczych i przymusowych straży i przewidywał tworzenie Związków okręgowych (Unterverbände).

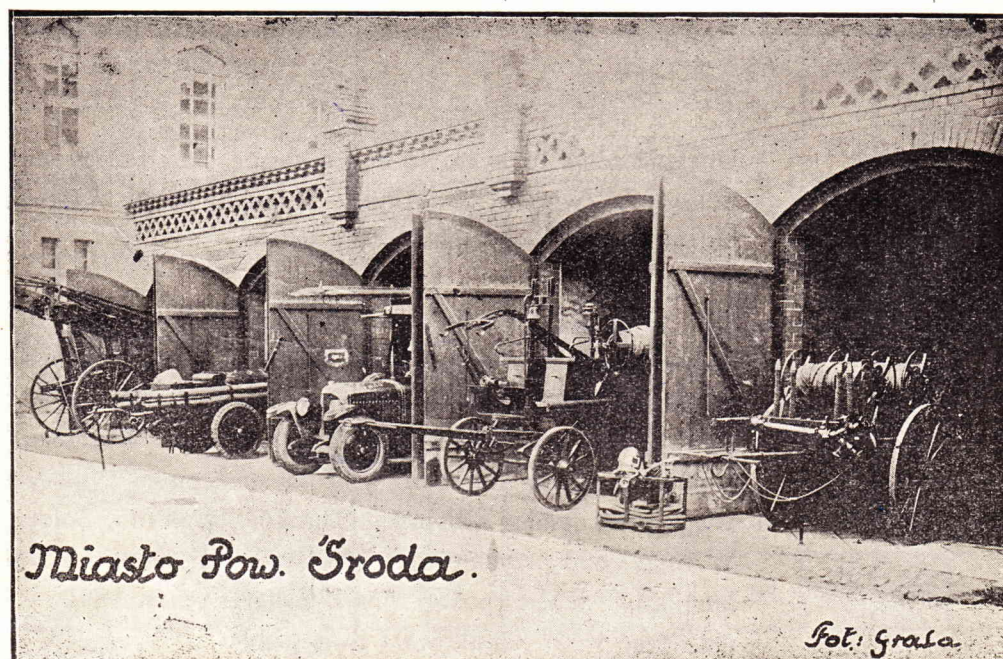
W r. 1898 powziął Związek uchwałę co do ustanowienia w prowincji poznańskiej fachowego rewizora straży pożarnych i na skutek jego interwencji odniósł się minister spraw wewnętrznych pismem z 28. grudnia 1898 r. do L. II. 5850 do starostów powiatowych z żądaniem przedłożenia propozycji co do ewentualnych zmian w do-

tyczących przepisach pożarniczych oraz obmyślenia środków na pokrycie kosztów utrzymania tego rewizora. Starostowie odnieśli się do Wydziałów powiatowych i do towarzystw ubezpieczeń i na skutek tej interwencji zobowiązały się Wydziały powiatowe do wstawienia w budżetach pewnych minimalnych zresztą kwot a ówczesny Feuersozietät przeznaczył na te cele początkowo kwotę 1500 mk rocznie wydając co do towarzystw ubezpieczeń prywatnych następującą charakterystyczną opinię: „W każdym razie nie można pominąć milczeniem, że w sprawie świadczeń na cele użyteczności publicznej (sprawianie sikawek) towarzystwa prywatne wykazały dotąd daleko idącą rezerwę“.

Pod wpływem starań ze strony Związku wydał minister spraw wewnętrznych pod datą 28 grudnia 1898 r. polecenie starostom powiatowym tworzenia ochotniczych i przymusowych straży pożarnych, o ile możliwości w każdej miejscowości a w r. 1907 opracował Związek „Wzorowy statut dla ochotniczych straży pożarnych“. Na podstawie powyższego polecenia ministra wydał ówczesny Prezes Regencji poznańskiej pismem z 31 lipca 1896 r. polecenie tym Magistratom, w których dotąd nie było ochotniczych straży pożarnych, aby dążyły do ich zakładania.

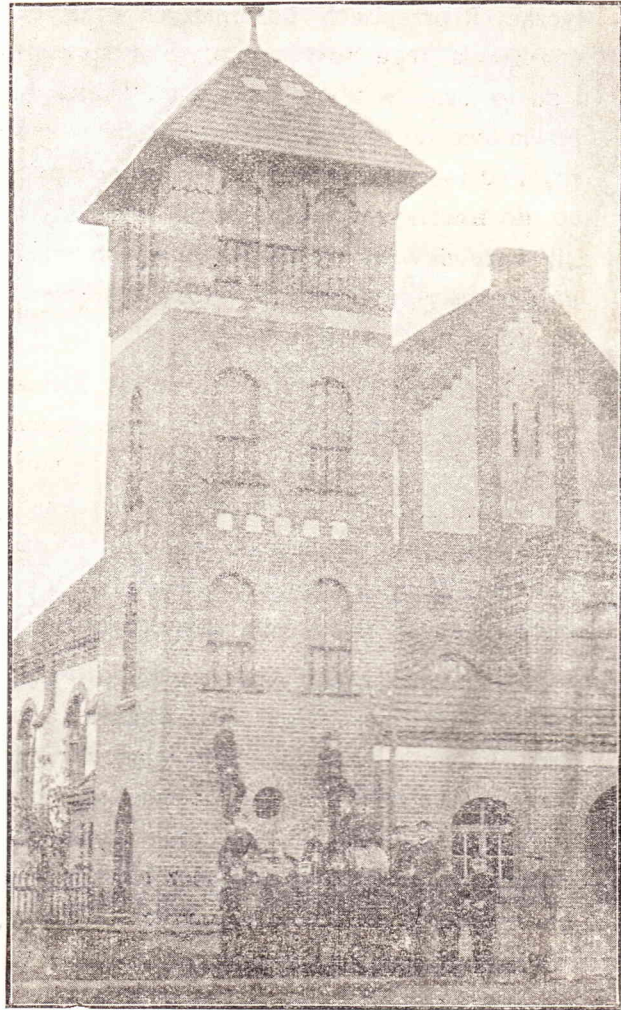
Jednym z zadań Związku była troska o zapewnienie strażakom zabezpieczenia na wypadek nieszczęścia oraz założenia kasy pośmiertnej. Ostatni postulat został niespełniony z powodu oporu władzy rządowej, która sprzeciwiła się ze względów technicznych założeniu kasy pośmiertnej, natomiast powołał Feuersozietät w r. 1895 do życia Krajową Kasę zabezpieczenia strażaków od wypadków a niezależnie od tego zawarł Związek w r. 1910 z jednym z towarzystw ubezpieczeń układ co do zbiorowego ubezpieczenia strażaków należących do Związku od odpowiedzialności cywilno-prawnej.

Miasto Pow. Środa.

Fot. Grala.

Wspinalnia Ochotniczej Straży pożarnej w Wieleniu
nad Notecią.

Ubezpieczenie to miało tę dobrą stronę, że strażacy nie płacili za nie składek, które pokrywał Związek ze składek członkowskich. Obowiązywało ono do roku 1916, jednak z chwilą wybuchu wojny ustało.

Związki Okręgowe.

Myśl założenia Związków Okręgowych wyszła od Straży pożarnej w Lesznie, która na wezwanie radcy budownictwa Mendego z Inowrocławia utworzyła dnia 8 maja 1887 r. pierwszy Związek Okręgowy, do którego przystąpiły następujące straże: Leszno, Rawicz, Kościan, Rydzyna, Śrem, Rogoźno, Wschowa czyli 7 na 21 zaproszonych a później jeszcze Koźmin. W roku następnym zgłosiły swoje przystąpienie: Wielień, Wągrówiec, gmina Kostrzyn, Sieraków, Gniezno, Solec, gmina Leszno i Inowrocław. W roku 1890 przystąpiły dalsze straże: Pobiedziska i Jarocin a w roku następnym: Mogilno. W ten sposób liczył Związek w r. 1891 — 19 straży z 1746 członkami nie licząc w to Sierakowa i dwóch miast.

Interesującą rzeczą będzie poznać, jakimi narzędziami rozporządzały podówczas straże pożarne i tak: Na 20 straży było 43 sikawek, z czego przypadało na miasto Ostrów 5 sikawek, na Koźmin i Leszno po 4, przeważnie miały straże po 3 lub 2 sikawki a Pobiedziska 1. Węży gumowanych było 420 m, parcianych 3418 m. Co do drabin: 3 straże miały drabiny mechaniczne, 6 drabiny wysuwane, 14 drabiny hakowe, 1 nie miała żadnej drabiny. Aparaty do ratowania miały tylko 4 straże, płótna ratunkowe 2 a tylko 3 straże miały wspinalnie. Gazetę pożarniczą abnowały tylko 4 straże, co nie dowodzi zbytniego zainteresowania się ówczesnego starzactwa sprawami pożarnictwa.

Według przepisu statutu siedzibą Związku było miejsce zamieszkania każdorazowego prezesa.

Z biegiem czasu potworzyły się dalsze Związki Okręgowe tak, że ostatecznie były następujące Związki: Poznań Centrum, Południe, Południo-Wschód, Wschód, Północno-Wschód, Północno-Zachód, Zachód.

Ponieważ nie mamy statystycznych zestawień z lat dawniejszych, dla tego zadowolili się musimy statystycznym zestawieniem za rok 1909.

ZWIĄZEK	PRZYRZĄDY							Urządzenia				Działalność		
	Ilość sikawek				Ilość drabin			Ilość normalnych łączników	wodociągi	elektr. aparaty alarmowe i meldunkowe	wspinalnie	ćwiczenia	pożary	niesienie pomocy
	parowych	gazowych	ręcznych	Razem	mechanicznych i rozsuwanych	innych								
Poznań Centrum	4	2	50	56	12	74	6	2	2	5	795	674	1112	
Południe	—	—	50	50	11	95	30	4	—	9	313	89	4	
Południo-wschód	—	—	51	51	10	91	24	6	2	8	367	119	2	
Wschód	—	—	50	50	11	91	23	6	—	7	310	145	3	
Północno-wschód	2	1	45	48	7	67	21	2	2	6	837	190	25	
Północno-zachód	—	—	32	32	5	66	36	2	1	9	299	95	7	
Zachód	—	—	51	51	6	122	45	—	—	10	327	104	3	
Razem	6	3	329	338	62	606	185	22	7	54	3248	1416	1156	

Ochotnicza Straż pożarna w Wolsztynie.

Prowincjonalny Związek a temsamem i Związki Okręgowe zajmowały się również zaprowadzeniem jednolitych łączników, których było podówczas kilka systemów (o średnicy 38 albo 45 mm) i tak: Hoeniga, Ewalda, Giersberga, Grether-Wittego i śrubowane. W Dzienniku Urzędowym w NNrach 48 i 50 z grudnia 1908 r. zostało ogłoszone rozporządzenie Prezesa Regencji co do obowiązku zaprowadzenia od dnia 1 kwietnia 1909 r. przy wszystkich sikawkach w całej prowincji poznańskiej normalnych łączników jednolitych (Storza.)

Feuersozietät udzielał od samego początku swego istnienia przy zakupie sikawek i przy ich naprawie zasiłków, które wynosiły przy zakupie 40% kosztu, przy naprawie dochodziły nawet do 80% wydatku. Otóż na skutek starań Prowincjonalnego Związku powzięła Komisja Ogniowa Feuersozietätu na posiedzeniu w dniu 6 kwietnia 1903 r. uchwałę, że do starania się o zasiłek na kupno sikawek mają tylko te gminy prawo, które zgłosiły swoje straże do Kasy ubezpieczenia strażaków od wypadków a okólnikiem z 15 maja 1908 r. do L. cz. 2664/08 B. zostały ustanowione warunki, którym odpowiadać musi nabyta sikawka; między innymi musiała ona posiadać bezwarunkowo normalny łącznik Storza.

Inspektor pożarnictwa.

Jak już poprzednio wspominaliśmy, Związek zainicjował w r. 1898 powołanie fachowca celem wykonywania czynności kontroli straży pożarnych pod względem technicznym i fachowym. Starania Związku, poparte przez władze rządowe trwały dosyć długo, jakkolwiek powołana powyżej Komisja Feuersozietätu już na posiedze-

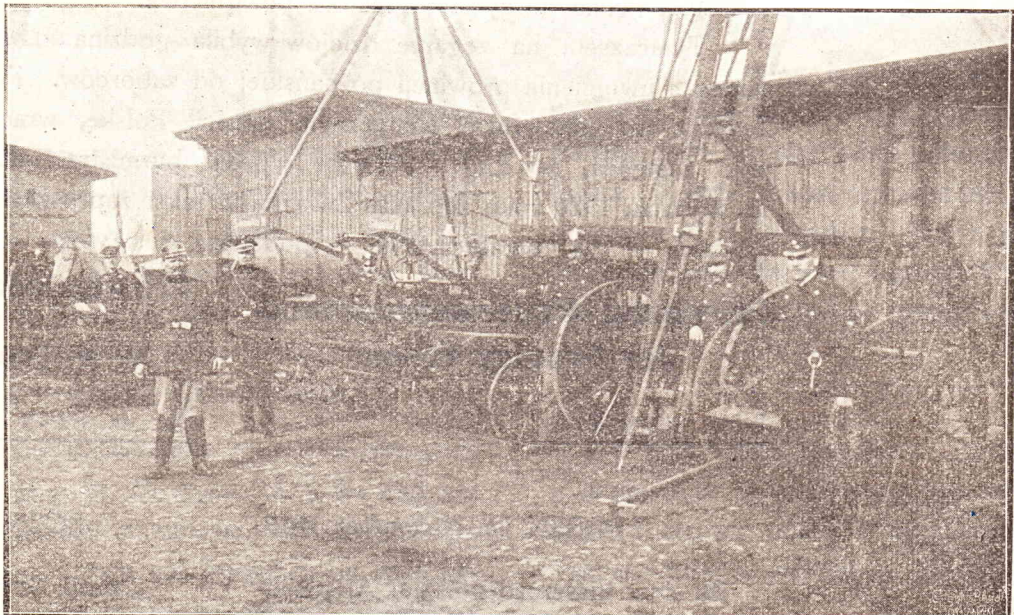

niu w dniu 27 marca 1900 r. powzięła zasadniczą uchwałę co do konieczności zaangażowania technika pożarniczego. Jednak wykonanie tej uchwały nie weszło odrazu w życie z powodu niezgodnienia, kto ma pokrywać koszty jego utrzymania tak, że ostatecznie dopiero na posiedzeniu w dniu 13 lutego 1906 r. uchwaliła ta Komisja utworzenie stanowiska etatowego Inspektora pożarnictwa (Feuerlöschdirektor), który z powodu śmierci wybranego z terna kandydata w międzyczasie został przyjęty na roczną próbę w r. 1908 przy równoczesnym uchwaleniu dla niego instrukcji służbowej. Uchwała Komisji została potwierdzona uchwałą Wydziału krajowego z 13 marca 1906 r. Inspektor pożarnictwa był etatowym urzędnikiem Samorządu poznańskiego.

Działalność Związku

Reasumując wykazaną powyżej działalność Związku musimy przyznać, że położył on pierwsze podwaliny pod gmach akcji przeciwpożarowej i że przy pomocy władz i Feuersozietätu zdziałał bardzo wiele, i tak :

1. przeprowadził ubezpieczenie strażaków od odpowiedzialności cywilno-prawnej i od wypadków.
2. uzyskał zaprowadzenie ubezpieczenia koni podczas służby pożarnej, o czym będzie bliżej mowa przy omawianiu działalności Feuersozietätu,
3. przez odbywanie corocznych zebrań coraz to w innym mieście oraz przez urządzenie przy tej sposobności ćwiczeń, wpływał dodatnio na mniej aktywne strażę pobudzając je do żywszej pracy,
4. starał się o zakładanie ochotniczych straży pożarnych,
5. wprowadził w życie wzorowy statut i jednolity regulamin służbowy dla tychże
6. brał czynny udział w opracowaniu ustaw i przepisów policyjnych w sprawach pożarnictwa,

Ochotnicza Straż pożarna we Wrześni.

Wspinalnia i tabor Ochotniczej Straży pożarnej w Gnieźnie.

7. jemu zawdzięczać należy zaprowadzenie jednolitych łączników przy sikawkach
8. zaprowadził jednolite umundurowanie w strażach,
9. podniósł godność i karność strażacką,
10. powołał do życia Inspektora pożarnictwa.

Tymczasem na zegarze dziejów wybiła godzina oswobodzenia Polski a temsamem i uwolnienia prowincji poznańskiej od zaborców. Ponieważ ówczesny prezes Związku po przewrocie politycznym opuścił Polskę, wracając do Niemiec, zwołał jego zastępcę, p. Emil Jahnke, pens. burmistrz miasta Koźmina na dzień 11. stycznia 1920 roku zebranie Związku, a tekst zaproszenia, zredagowanego w dwu językach — dla charakterystyki — podajemy dosłownie:

**Provinzial - Feuerwehverband
der Provinz Posen.**

J.-Nr. 83/19 P. V.

POSEN, im November 1919.

Zu einer ausserordentlichen Abgeordneten-Versammlung des Provinzial-Feuerwehverbandes der bisherigen Provinz Posen, veranlasst durch die veränderten

**Prowincjonalny Związek straży
pożarnych
w b. prow. Poznańskiej.**

Nr. dz. 83/19 P. V.

POZNAŃ, w listopadzie 1919 r.

Członków prow. Związku straży pożarnych w b. prow. Poznańskiej (ochotnicze, zawodowe, obowiązkowe, również miasta, gminy i powiaty) zapraszamy

politischen Verhältnisse derselben, laden wir die Verbandsmitglieder (freiwillige, Berufs- und Pflichtfeuerwehren, Stadt- und Landgemeinden sowie Kreise) auf **Sonntag, den 11. Januar k. Js. vormittags 11 Uhr, nach Posen in den Stadtverordneten - Sitzungssaal des Stadthauses** ergebenst ein.

Wir nehmen Bezug auf §§ 14 ff. und 24 des Grundgesetzes vom 16. Mai 1909 und ersuchen um recht zahlreiche Beschickung der Versammlung.

Etwaige Anträge für die Versammlung sind dem Provinzial-Verbandsvorsitzenden bis zum 20. Dezember d. Js. einzureichen.

Nach dem Grundgesetz können an der Abgeordneten-Versammlung alle anwesenden Mitglieder und Vertreter der Behörden teilnehmen. **Stimm berechtigt sind jedoch nur die mit einem schriftlichen Ausweis versehenen Abgeordneten.** Feuerwehren können für je 100 ihrer aktiven Mitglieder einen Abgeordneten entsenden, wobei jedes angefangene Hundert als voll gilt. Dem Verbands angehörige Stadt- und Landgemeinden können für jedes, auch für jedes angefangene 5000 ihrer Einwohner einen Abgeordneten entsenden. Jeder Kreis kann drei Abgeordnete in die Versammlung schicken. Mehr als 4 Stimmen darf ein Abgeordneter nicht führen Mehr als 3 Abgeordnete darf eine Gemeinde nicht entsenden.

Auf beilegender Postkarte bitten wir bis zum 20. Dezember d. J. die Zahl der Teilnehmer mitzuteilen und zugleich anzugeben, wie viel Personen an dem gemeinschaftlichen Mittagbrod teilnehmen werden.

uprzejmie, z powodu zmienionych stosunków politycznych, na nadzwyczajne walne zgromadzenie delegatów Związku, mające się odbyć **w niedzielę, 11 go stycznia 1920 r., o godzinie 11 stej przed południem w Poznaniu w sali radnych miejskich (nowy ratusz).**

Odnosząc się do §§ 14 sequ. i 26 naszej ustawy z dnia 16. maja 1909 r., prosimy o liczny udział.

Wnioski, które mają być przedłożone zgromadzeniu, muszą być doręczone przewodniczącemu do 20. grudnia r. b.

Wedle naszej ustawy może brać udział w zgromadzeniu każdy obecny członek straży, również i przedstawiciele urzędów; do głosowania są jednakże tylko uprawnieni delegaci mogący okazać piśmienne oświadczenie legitymacyjne. Straże mają prawo wysłać jednego delegata na 100 członków czynnych, przy czem uważa się każdą zaczęłą setkę jako pełną. Gminy miejskie i wiejskie na każde 5000 mieszkańców, także i na zaczęte 5000 wysłać mogą jednego delegata. Każdy powiat uprawniony jest do wysłania 3 delegatów. Jeden delegat może najwyżej mieć 4 głosy. Więcej jak 3 delegatów z jednej gminy wysłać nie wolno.

Do dnia 20 go grudnia rb. prosimy o doniesienie na załączonej pocztówce liczby bierących udział w zgromadzeniu i uczestników w wspólnym obiedzie.

Zur Zahlung der rückständigen Verbandsbeiträge vor der Abgeordneten-Versammlung an den Schatzmeister des zuständigen Unterverbandes oder an die

Ostbank für Handel und Gewerbe, Depositenkasse, Posen, Marstallstrasse 8, Creditoren conto 7871 (Prov.-Feuerwehrverband)

ist jedes Verbandsmitglied verpflichtet.

Der Ausschuss des Provinzial-Feuerwehrverbandes

I. V.

Bürgermeister a. D.,
stellv. Vorsitzender.

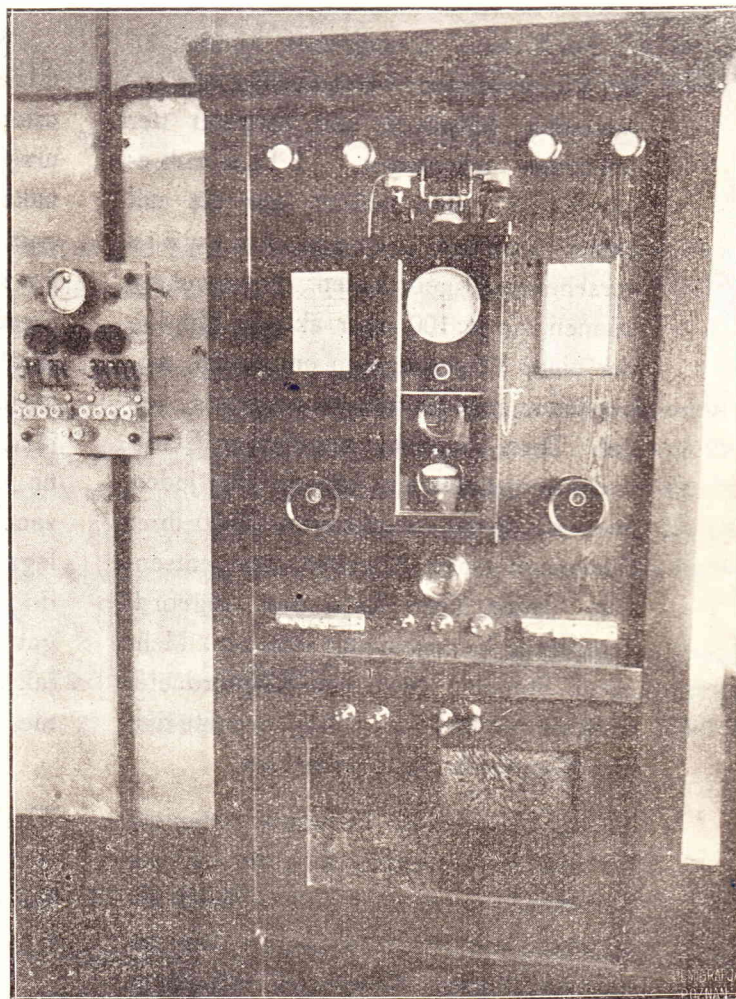
Obowiązkiem każdego członka Związku jest uiścić się z zaległych składek związkowych przed zgromadzeniem ; składki te płaci się na ręce dotychczasowego skarbnika okręgowego lub do

Wydział Prowincjonalnego Związku straży pożarnych

w z.

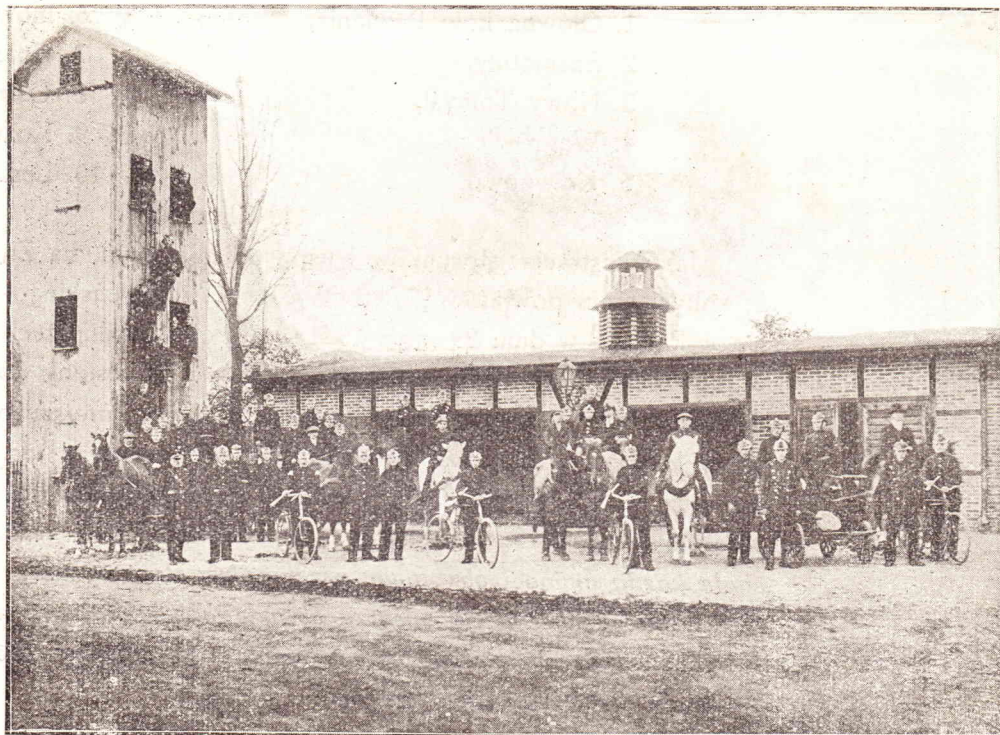
J a h n k e,

burmistrz pozasłużbowy,
zast. przewodniczący.

Elektryczne urządzenie alarmowe Straży pożarnej w Gnieźnie.

Ochotnicza Straż pożarna w Zdunach.

Dnia zatem 11 stycznia 1920 odbyło się pod przewodnictwem p. E. Jahnkego Walne Zebranie Związku, na którym uchwalono nową nazwę: Wielkopolski Związek Straży pożarnych oraz opracowano polski statut i wybrano nowy Zarząd.

Prezesem został p. Jahnke, wiceprezesem burmistrz Scholl z Szamotuł, sekretarzem budowniczy Preisler z Jarocina, skarbnikiem rendant Sławek z Ostrowa oraz członkami wydziału: naczelnik straży z Wrześni Pluciński, naczelnik Zieliński ze Żnina, burmistrz Węclawski z Murowanej Gośliny i naczelnik Kurzyński z Czempinia.

Do Komisji likwidacyjnej celem rozliczenia się z Niemcami zostali powołani: Jahnke, burmistrz Polski ze Środy i burmistrz Scholl. Inna rzecz, że Komisja ta nie była czynną, bo do rozliczenia nigdy nie przyszło.

Z chwilą przejęcia Związku przez nowy Zarząd obejmował Związek 150 członków a mianowicie: 1 straż zawodowa w Poznaniu, 58 straży ochotniczych, 2 obowiązkowe, 65 miast i 24 powiatów.

Wskutek złożenia przewodnictwa przez p. Jahnkego, który opuszczał Polskę jako niemiecki poddany, na Walnym Zebraniu w dniu 13 marca 1921 zostali wybrani do Zarządu w miejsce występujących 2 członków pp. Karol Rzepecki, były prezydent policji i Franciszek Baranowski, Generalny Dyrektor Krajowego Ubezpieczenia Ogniwego. Podczas wyborów w łonie Zarządu został wybrany p. Rzepecki prezesem, p. Baranowski jego (zastępcą) ustąpił w r. 1925, sekretarzem p. Panieński, skarbnikiem naczelnik straży m. Poznania p. Kiedacz a członkami byli: pp. Scholl i Preisler.

Związek podzielony był początkowo na 10 Okręgów z siedzibą:

1. Główna koło Poznania,	6. Inowrocław
2. Szamotuły,	7. Gniezno,
3. Nowy Tomyśl,	8. Ostrów,
4. Wągrówiec,	9. Koźmin,
5. Koronowo,	10. Leszno a od r. 1922

11. Chodzież.

Jako ilustracja stosunków i usposobienia gmin dla Związku niech posłuży fakt, że sołtysi gmin powiatów inowrocławskiego, mogileńskiego i strzelińskiego na zebraniu w Pakości w dniu 29 lipca 1921 r. zaprotestowali przeciw ustanowieniu Okręgu VI. w Inowrocławiu, motywując ten swój protest wniesiony do Województwa za pośrednictwem starostwa mogileńskiego następująco: „Tutejszy obwód komisariatu jest na okręgi podzielony a każdy okręg ma swego komisarza ogniowego i swego zastępcę a gminy i obwody dominiatne posiadają po większej części swoje sikawki, które będą z rozkazu komisarza obwodowego od czasu do czasu rewidowane. Oprócz tego posiada każda gmina i obw. dom. przymusową straż ogniową, która stoi pod nadzorem komisarza ogniowego i komisarza obwodowego. Nie zachodzi więc potrzeba urzędzenia i potwierdzenia nowego urzędu ogniowego, któryby obciążał niepotrzebnie gminy i obwody dom. tutejszego obwodu“.

Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Ostrowie Wielkop.

Zarząd Okręgu Bydgoskiego.

Akcja ta była naturalnie wywołana obawą gmin, że z powodu ustanowienia Okręgu nałożone na nie zostaną nowe ciężary.

Zadaniem Okręgów jest przeprowadzanie lustracji Straży, do nich należących, rewizja sikawek i organizowanie nowych Straży Ochotniczych.

Przyjrzyjmy się teraz działalności Związku w latach ostatnich.

Rok 1921.

W roku 1921 odbył się staraniem Związku jeden 8-dniowy kurs dla instruktorów pożarniczych w Poznaniu, w którym brało udział 32 uczestników. W tym również roku wziął Związek czynny udział w I. Ogólnopolskim Zjeździe Straży pożarnych w Warszawie, który odbył się w dniach 8 i 9 września, na którym uchwalono statut świeżo założonego Głównego Związku Straży pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej z siedzibą w Warszawie, do którego i nasz Związek przystąpił.

Rok 1922.

W roku 1922 zatwierdził P. Wojewoda reskryptem z dnia 10. czerwca do L. dz. 5464/22 upoważnienie dla Naczelników Okręgowych do prowadzenia lustracji Straży oraz lustracji przyrządów pożarniczych i pod tą samą datą zatwierdził na stanowisku Inspektora pożarnictwa na województwo poznańskie, p. Karola Górniaka.

W tym roku przeprowadził Inspektor 17 lustracji Straży i rewizji przyrządów pożarniczych.

Krajowe ubezpieczenie Ogniowe ofiarowało Związkowi osobny lokal służbowy wraz ze światłem, opałem i telefonem — gdyż dotychczas biuro prowadzone było przez urzędnika Instytucji — niezależnie od subwencji finansowej na pokrycie kosztów administracyjnych.

Rok 1923.

W roku 1923 nastąpiło powiększenie ilości Okręgów z 11 na 16, który to podział utrzymał się do ostatnich czasów. Dopiero w r. 1927 zatwierdziła Rada dalsze Okręgi tak, że po zorganizowaniu będzie posiadać Związek 33 Okręgi.

Zarząd Okręgu Gnieźnieńskiego.

Zarząd Okręgu Jarocińskiego.

W tym roku uchwalono zmianę statutu i wzorowy regulamin służbowy dla Ochotniczych Straży pożarnych, który p. Wojewoda zatwierdził pismem z 26. maja (Dz. Urz. Nr. 23/923) oraz tłumaczenie polskie rozporządzenia policyjnego z 12. czerwca 1912, ogłoszone przez p. Wojewodę w Dzienniku Urzędowym Nr. 16 z dnia 21. kwietnia.

W roku omawianym przeprowadzono :

35 lustracji Straży i rewizji przyrządów pożarniczych,

22 rewizji urzędzeń przeciwpożarowych po dworcach kolejowych i

5 kursów nauki pożarnictwa a mianowicie :

3-dniowy kurs w szkole budowy maszyn w Poznaniu przy 47 uczestnikach

8- „ „ w Gnieźnie „ 70 „

8- „ „ w Krotoszynie „ 48 „

6- „ „ w Strzelnie „ 36 „

2- „ „ w Poznaniu w Pow. szkole budown. „ 68 „

Wypada tutaj nadmienić, że z powodu urządzania kursów pożarnictwa dla personelu kolejowego i rewizji urzędzeń przeciwpożarowych po dworcach kolejowych rozporządza Związek rocznym bezpłatnym biletem kolejowym na Dyрекcję poznańską i gdańską z prawem dojazdu do Warszawy.

Pierwsze odznaczenia

Główny Związek w Warszawie uznając ofiarną i pełną poświęcenia pracę dla Strażactwa ze strony pp. prezesa Rzepeckiego i wiceprezesa dyrektora Baranowskiego, wyróżnił obu dyplcmem uznania a nadto udzielił prezesowi Rzepeckiemu najwyższego odznaczenia strażackiego w formie Złotego Znak Związku.

Rok 1924.

W roku 1924 przeprowadzono : 26 rewizji przyrządów pożarniczych i lustracji Straży oraz odbyto 17 przeglądów sikawek i przeprowadzono 14 kursów nauki pożarnictwa dla naczelników straży wiejskich i tak :

8-dniowy kurs w Bydgoszczy		przy 74 uczestnikach		
3-	" "	w Czarnkowie	" 25	"
3-	" "	w Główniej	" 32	"
3-	" "	w Kościanie	" 42	"
3-	" "	w Lesznie	" 48	"
3	" "	w Ostrzeszowie	" 48	"
4-	" "	w Poznaniu	" 29	" dla Naczelników Okręgowych
4-	" "	w Poznaniu	" 74	" dla Komendantów Straży kolejowych
5-	" "	w Pleszewie	" 117	"
3-	" "	w Szubinie	" 48	"
3-	" "	w Śremie	" 55	"
3-	" "	w Wolsztynie	" 64	"
5-	" "	we Wrześni	" 78	"
3-	" "	w Żninie	" 42	"

Niezależnie od specjalnego kursu dla pracowników kolejowych brali oni także udział w powyższych kursach jak również i wojsko.

W tym roku odbył się Wojewódzki Zjazd Straży pożarnych w dniu 20 lipca, pierwszy od czasu odzyskania niepodległości, przy licznych udziałem Władz rządowych, samorządowych i wojskowych, na który zjechało się strażactwo z całej Polski. Na Zjeździe tym odbyły się z a w o d y konkursowe o nagrody oraz popis drużyny

Zarząd Okręgu Kępińskiego.

wielkopolskiej z płonącymi pochodniami. Zjazd ten wykazał w całej pełni dzielność i sprawność straży wielkopolskich, które stanęły na wysokości zadania i wykazały tak dla Strażactwa potrzebną karność i posłuch wobec przełożonych.

Rok 1925.

W roku 1925 zastanawiała się Rada Związku nad reorganizacją Okręgów i powiększeniem ich liczby, gdyż obejmowały one dotąd po 2 i 3 powiaty, co niesłychanie utrudnia pracę Naczelników Okręgowych i uchwaliła ustanowienie na każdy powiat osobnego Naczelnika Okręgowego a zarazem utworzenie Powiatowych Naczelników pożarnictwa, dla których instrukcję zatwierdził p. Wojewoda dnia 20 marca 1926 do L. 8674/26 II. Powiatowych Naczelników pożarnictwa mianować będzie Rada Związku a zatwierdzać p. Wojewoda, pracować zaś będą oni w ścisłym porozumieniu ze Starostami, którym będą składać sprawozdanie ze swych czynności. Na razie jednak dla braku funduszy, które dawać winny Wydziały powiatowe i dla braku odpowiednich wykwalifikowanych kandydatów na te stanowiska, obsadzenie ich i nominacja nie nastąpiła. Również pozostała w zawieszeniu reorganizacja Okręgów dla przeszkód technicznej natury. Sprawa Okręgów jest jeszcze ciągle otwartą i niejednokrotnie będzie zatrudniać Zarząd i Radę. Obecnie — jak już poprzednio wspominaliśmy — powiększono ilość Okręgów, jednak ostatniego słowa w tej sprawie Związek nie wypowiedział.

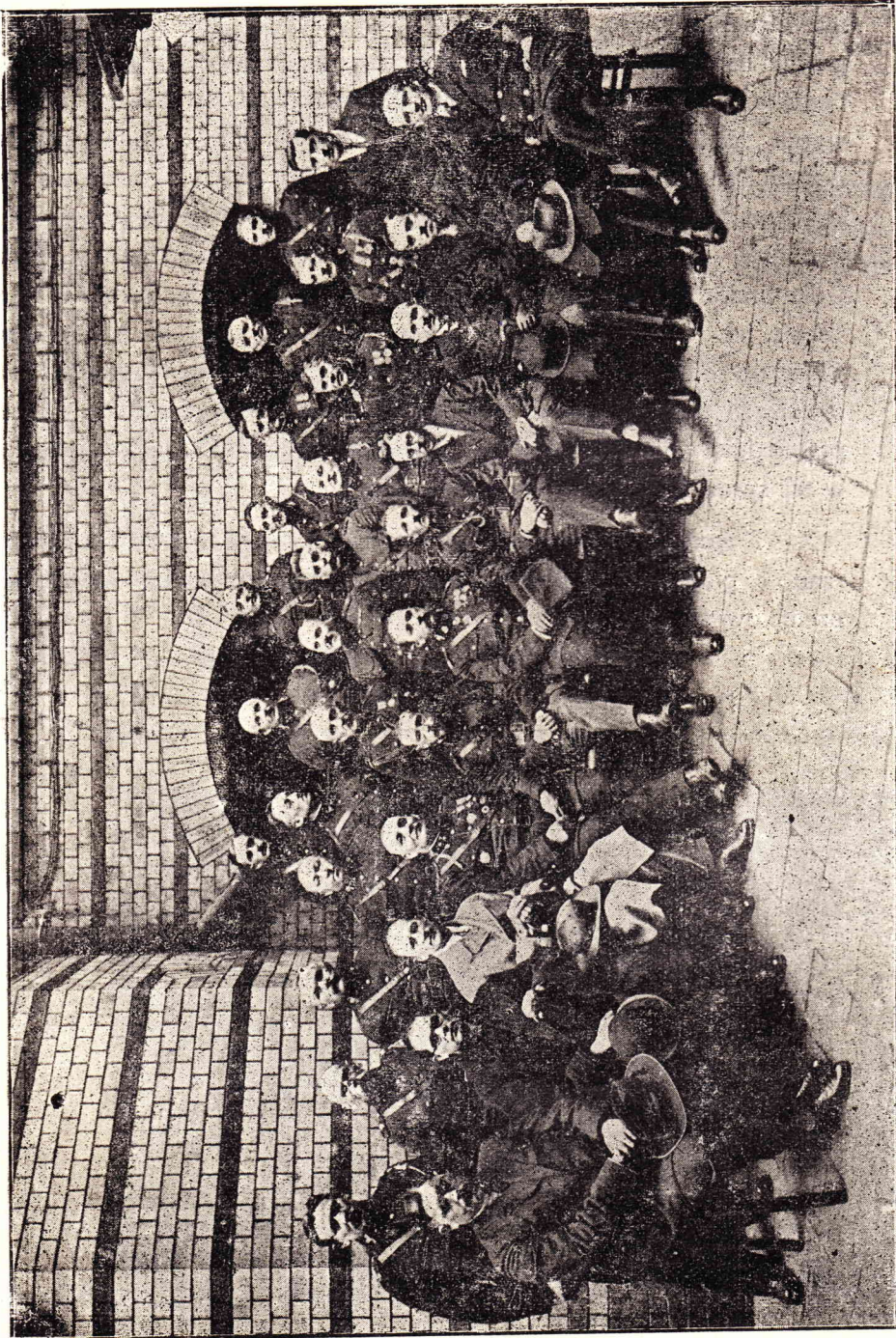
W tym roku przeprowadzono: 252 lustracji Straży pożarnych i rewizji przyrządów pożarniczych oraz odbyto 19 5-dniowych kursów nauki pożarnictwa dla naczelników straży wiejskich a mianowicie:

w Chodzieży	przy 33 uczestnikach
w Gnieźnie	„ 46 „
w Grodzisku	„ 51 „
w Inowrocławiu	„ 109 „
w Jarocinie	„ 44 „
w Kępnie	„ 33 „
w Kościanie	„ 45 „
w Koźminie	„ 46 „
w Międzychodzie	„ 29 „
w Mogilnie	„ 34 „
w Nakle	„ 41 „
w Ostrowie	„ 68 „
w Rawiczu	„ 34 „
w Strzelnie	„ 32 „
w Śremie	„ 33 „
w Środzie	„ 98 „
w Szamotułach	„ 110 „
w Wągrówcu	„ 54 „
w Zbąszyniu	„ 47 „

oraz 2 kursy dla komendantów Straży kolejowych i to:

w Poznaniu	przy 39 uczestnikach
w Bydgoszczy	„ 39 „

Rada Wielkopolskiego Związku Straży Pożarnych w Poznaniu z roku 1927-go.

K. SCHOLL

C. JAGODZIŃSKI

J. ŁAKIŃSKI

T. BUSZA

K. GÓRNIAK, INSPEKTOR

K. RZEPECKI, PREZES

K. DZIEDZICKI, WICEPREZES

J. ECKERT

J. KIEDACZ

K. SZADKOWSKI

ZARZĄD WIELKOPOLSKIEGO ZWIĄZKU
STRAŻY POŻARNYCH
w POZNANIU 1927 r.

W roku omawianym przypadła Ogólno-Państwowy Zjazd Straży pożarnych, który ze względu na równoczesny obchód 50-letniego jubileuszu Straży pożarnej lwowskiej odbył się we Lwowie od dnia 3—5 lipca. Strażactwo wielkopolskiej dzięki ofiarności Krajowego Ubezpieczenia Ogniwego, wzięło udział w tym Zjeździe wysyłając ćwiczącą drużynę w liczbie przeszło stu druhów. Z pewnym rodzajem dumy musimy zaznaczyć, że popis naszej drużyny i ćwiczenia z płonącymi pochodniami, oraz sprawność i karność, osiągnęły ogromny sukces i ogólny poklask przyczyniając się niewątpliwie do uświetnienia całej uroczystości.

W dniach od 1—3 sierpnia wziął również nasz Związek udział w 50-letnim jubileuszu bratniej straży w Katowicach.

Na ten rok przypada zasadnicza zmiana statutu odnośnie do składu Rady Związku, który ustalono następująco:

- a) Powiatowi naczelnicy pożarnictwa,
- b) po 3 delegatów: z Krajowego Ubezpieczenia Ogniwego, Wydziałów Powiatowych i Związku miast wielkopolskich.
- c) 3 delegatów wybranych na okres 3-letni,
- d) 2 zastępców,
- e) Inspektor pożarnictwa.

W r. 1927 zmieniono skład Rady w ten sposób, że aż do ukończenia reorganizacji Okręgów urzędować będzie dotychczasowych 16 naczelników a potem co roku będzie zasiadać w Radzie $\frac{1}{3}$ na podstawie losowania celem ustalenia kolejności urzędowania.

W tym roku został wybrany wiceprezesem radca krajowy Dziejicki w miejsce p. Baranowskiego, który ustąpił.

W roku 1925 został ustalony skład Komisji Technicznej, dla której Rada Związku opracowała i ustaliła Regulamin.

Z inicjatywy ówczesnego kierownika Krajowego Ubezpieczenia Ogniwego, zakupił Wydział powiatowy w Kępnie pierwszą sikawkę motorową w Wielkopolsce oraz z tej samej inicjatywy przy finansowem poparciu tejże Instytucji zaczęto fabrykować sikawki ręczne 4-kołowe, których brak daje się u nas bardzo odczuwać a fabrykaty innych dzielnic dla naszego terenu się nie nadają. Za fundusze „Krajowego“ sprowadzono z Francji od firmy De Dion Bouton kilka samochodowych wozów strażackich wraz z motorowemi sikawkami celem propagowania w naszym województwie nabywania tych sikawek. I akcja ta natrafiła na dobry grunt, bo już kilka miast sprawiło sikawki motorowe a kilka jest w trakcie ich nabycia tak, że po niedługim czasie spodziewamy się, że wszystkie powiaty będą w ich posiadaniu, co wpłynie niezmiernie dodatnio na akcję przeciwpożarową, która ciągle jeszcze utyka na sprawności z powodu niedostarczania na czas koni do sikawek.

Rok 1926.

W roku 1926 przegrowadzono: 219 lustracji Straży pożarnych i rewizji przyrządów pożarniczych, 78 prób sikawek i jeden 14-dniowy kurs dla Powiatowych Naczelników pożarnictwa w Poznaniu przy 38 uczestnikach oraz 16 5-dniowych kursów pożarniczych dla naczelników wiejskich Straży a mianowicie:

Zarząd Okręgu Kościańskiego.

w Czarnkowie	przy 13 uczestnikach
w Gostyniu	„ 23 „
w Koronowie	„ 27 „
w Krotoszynie	„ 42 „
w Lesznie	„ 40 „
w Obornikach	„ 22 „
w Odolanowie	„ 40 „
w Ostrzeszowie	„ 19 „
w Swarzędzu	„ 21 „
w Szubinie	„ 22 „
w Śmiglu	„ 27 „
w Witkowie	„ 33 „
w Wolsztynie	„ 26 „
w Wronkach	„ 24 „
w Wyrzysku	„ 28 „
w Żninie	„ 34 „

W roku 1926 ponieśliśmy bolesną i dotkliwą stratę przez śmierć nieodżałowanej pamięci druha Kurzyńskiego z Czempinia, członka Zarządu w r. 1921, jednego z najstarszych strażaków w Wielkopolsce. Śp. druh Kurzyński, mający za sobą 50-letnią pracę w szeregach strażackich, wytrwał na stanowisku do ostatniej chwili, zawsze nadzwyczaj czynny i ruchliwy a przede wszystkim nadzwyczaj, prawego i czystego charakteru. Cześć jego pamięci!

Dnia 5 września wzięła ćwicząca drużyna wielkopolska udział czynny w Zjeździe w Grudziądzu na Pomorzu z powodu obchodu 50-lecia istnienia tamtejszej Straży.

Z okazji przypadającego dnia 16 kwietnia 30-letniego jubileuszu zawodowej pracy wiceprezesa Związku, Rady krajowego Dziedzickiego, przyznał mu Związek, „za gorliwą i wybitną działalność nad rozwojem Wielkopolskiego Związku Straży pożarnych oraz wydatne popieranie akcji przeciwpożarowej w Województwie Poznańskim“ dyplom uznania a w niedługim czasie potem nadesłał i Główny Związek dyplom uznania „w uznaniu ofiarnej i owocnej pracy na polu pożarnictwa ojczystego“.

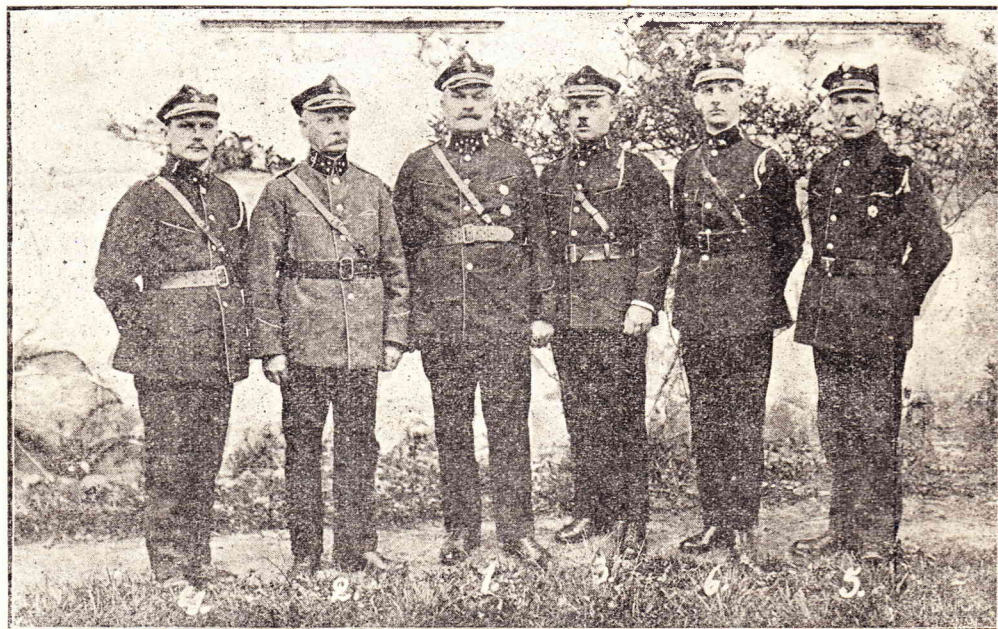
Stan obrony przeciwpożarowej

Stan obrony przeciwpożarowej na terenie Województwa Poznańskiego przedstawiał się w r. 1926 następująco:

2 straże zawodowe w Poznaniu i Bydgoszczy, łącznie 176 strażaków,
136 Ochotniczych Straży pożarnych z 6784 członkami,
3732 obowiązkowych „ „ po gminach wiejskich i obszarach dworskich z 12165 obowiązkowo do służby przy Straży powołanymi mieszkańcami. W myśl bowiem przepisów policyjnych z 29. 1. 1923 do obowiązkowej służby pożarnej są zobowiązani wszyscy mężczyźni od 18 do 55 roku życia z wyjątkiem osób o charakterze urzędowym i t. p.

Stan przyrządów i przyborów pożarniczych przedstawiał się następująco:

- 11 samochodowych pomp i wozów strażackich,
- 2 samochodowe drabiny mechaniczne (Poznań),
- 12 cztero-kołowych do konnego zaprzęgu drabin mechanicznych o 18—25 mtr. wys.,
- 46 dwu-kołowych drabin mechanicznych od 14—18 metrów wysokości,
- 1751 drabin różnego typu.
- 106 wozów strażackich,

Zarząd Okręgu Koźmińskiego.

Zarząd Okręgu Leszczyńskiego.

1432 cztero-kołowych sikawek do konnego zaprzęgu,
 204 dwu-kołowych sikawek,
 3020 beczkowsów i kuf do wody,
 3576 bosaków
 57477 metrów węża tłocznego.

Obrona przeciwpożarowa w tutejszem Województwie rozwija się pomyślnie, szczególnie w ostatnich latach dzięki ofiarności Krajowego Ubezpieczenia Ogniwego, o czym będzie poniżej mowa a jednak wykazuje ona jeszcze poważne braki, gdyż zaledwie połowa miejscowości w tutejszych powiatach posiada sikawki i potrzebne przyrządy pożarnicze. Na tem miejscu nie można zamilczeć, że powodem takiego stanu rzeczy jest nieżyczliwe stanowisko niektórych Wydziałów Powiatowych i soltysów, którzy uważają pieniądze wyłożone na akcję przeciwpożarową za nieproduktywny wydatek, wychodząc z mylnego i fałszywego założenia, że do popierania tej akcji jest powołane wyłącznie i jedynie Krajowe Ubezpieczenie Ogniwie, tak jakby ono miało monopol ubezpieczenia w Wielkopolsce i jakby obok niego nie pracowało kilkanaście prywatnych towarzystw ubezpieczeń.

Przy finansowej pomocy „Krajowego“ wydał Związek Zbiór Rozporządzeń. POLICYJNO - OGNIOWYCH, przepisów, statutu i regulaminu dla Urzędów komunalnych i Straży pożarnych.

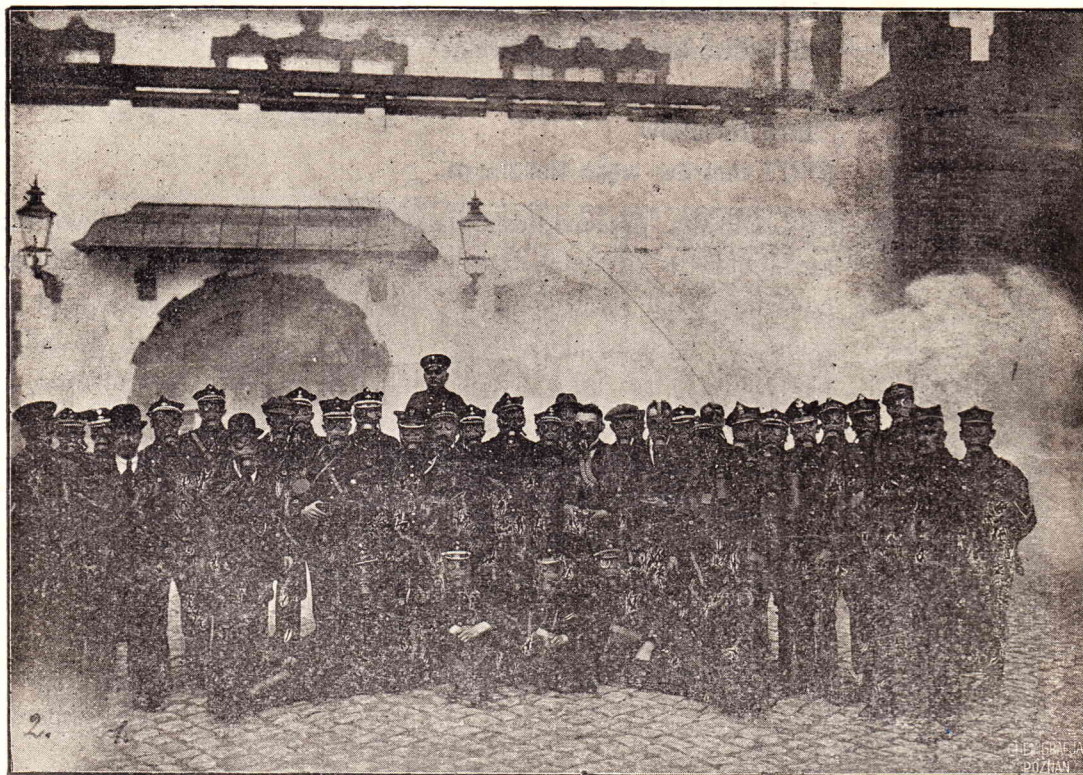
Obrona przeciwpożarowa.

Jest ogólnem zdaniem największych powag wojskowych, że wymienimy tylko Marszałka F o c h a, iż przyszłe wojny zmieniają zupełnie swoje oblicze. Podczas gdy dotychczas najbardziej na skutki wojny narażonym był żołnierz na froncie a ludność:

cywilna zdala poza frontem mogła spokojnie oddawać się swoim zajęciom pokojowym celem zapewnienia armji żywności i ubrania, w nowej wojnie będzie się starał nieprzyjaciel przez atakowanie spokojnej ludności cywilnej i nękanie jej, zmusić przeciwnika do ustąpienia. A ponieważ dziać się to będzie za pomocą eskadr lotniczych, zatem i system obrony ulec musi radykalnej zmianie. Skoro zatem ludność cywilna będzie narażona na ataki lotników nieprzyjacielskich, musi ona sama pomyśleć o środkach obrony i to póki czas, bo w ostatniej chwili nie czas i nie pora będzie myśleć o obronie, skoro się jej za wczasu nie przygotowało.

Z samej istoty rzeczy wynika, że w pierwszym rządzie do prowadzenia obrony ludności cywilnej podczas wojny gazowej powołana będzie Straż pożarna, której obowiązkiem i tak będzie gaszenie pożarów, wywołanych bombami lotniczymi zapalającymi lub gryzącymi. Przyszła wojna gazowa jest zagadnieniem za nadto poważnym i groźnym, abyśmy nie mieli się niem zająć i dlatego po poprzednim porozumieniu się Głównego Związku z Ministerstwem spraw wojskowych postanowił nasz Związek przeprowadzić systematyczne wyszkolenie Straży pożarnych w kierunku obrony przeciwgazowej. Pierwszy taki kurs odbył się w miesiącu maju w Gnieźnie a pierwszy pokaz wojny gazowej w Polsce, wykonany przez Straże wielkopolskie przy pomocy wojskowości, odbędzie się na Ogólno-państwowym Zjeździe Straży pożarnych w czerwcu rb. Zamiarem Związku naszego jest przeprowadzenie wyszkolenia we wszystkich Strażach w miastach i po wsiach i dlatego zwróciliśmy się do por. Kiciń-

Kurs obrony przeciwgazowej, odbyty w Poznaniu w kwietniu 1926 roku.

Zarząd Okręgu Mogileńskiego:

skiego, jako fachowca, z prośbą o napisanie wyczerpującego podręcznika szkolnego, który Związek wyda własnym kosztem. Przed Strażactwem naszym zatem otwiera się nowe pole działania, które nałoży na nas nowe obowiązki, ale które równocześnie powinno nas jeszcze bardziej zespolić z resztą społeczeństwa.

Kasa pośmiertna.

Wspominaliśmy już poprzednio, że jeszcze za rządów zaborców starał się Związek o założenie Kasy Pośmiertnej, jednak podówczas starania jego ze względu na opór rządu nie osiągnęły pożądanego rezultatu. Dopiero radcy Dziedzickiemu mamy do zawdzięczenia opracowanie statutu i zarejestrowanie go w sądzie.

Kasa zapomogowa ma za cel wypłatę zapomogi pośmiertnej rodzinie strażaka a więc przyjdzie z doraźną pomocą w najcięższej dla każdej rodziny chwili oraz udzielanie dalszych zapomóg niezamożnym wdowom i sierotom, naturalnie w miarę posiadanych funduszy.

W ten więc sposób marzenia poprzednich pokoleń przyoblekły się w szatę, myśl zamieniła się w czyn, chodzić nam zatem powinno o to, aby Kasa się rozwijała i aby miała jak najwięcej członków, bo tylko w ten sposób może ona zdobyć fundusze i stać się dobrodziejstwem dla rodziny strażackiej. I nasze władze robiły trudności w zatwierdzeniu statutu i dlatego nie mogliśmy ująć w inny sposób wysokości zapomogi pośmiertnej jak tylko w drodze uchwały każdego rocznego Walnego Zebrania na rok przyszły. Składki są niskie, aby nikt nie mógł się wymawiać brakiem funduszy i wynoszą 10 złotych rocznie obok wpisowego 2 złotych; udziałów można mieć najwyżej pięć. Po zamknięciu rocznych rachunków przeznaczają się 50%

na zapomogi, 30% na fundusz rezerwowy a 20% na fundusz zapomogowy dla wdów i sierót. Zarząd pozostaje w rękach Związku, co daje gwarancję, że administracja funduszami będzie celowa.

Fundusze.

Związek czerpie fundusze na opędzenie wydatków na prowadzenie biura i organizację z Krajowego Ubezpieczenia Ogniwego, które od r. 1924 dotuje Związek bardzo wydatnie powiększając z roku na rok swoją dotację, nie licząc bardzo okazałych sum, wstawianych corocznie do budżetu na popieranie akcji przeciwpożarowej przez udzielanie zapomóg na sprawianie sikawek i innych przyrządów ratunkowych oraz na wybudowanie remiz i wież ćwiczebnych, przez wyznaczanie nagród za wykrycie podpalaczy oraz za szybkie przybycie sikawek i kuf z wodą. Wysoce obywatelskie stanowisko kierowników tej instytucji, pojmujących doniosłe znaczenie społeczne akcji przeciwpożarowej, zasługuje na najwyższe uznanie odbijając rażąco od nieżyczliwego stanowiska tych czynników, które w pierwszym rzędzie ze względu na interes ogólny są powołane do materialnego i moralnego poparcia Strażactwa. To też, gdyby nie wydatna pomoc Krajowego Ubezpieczenia Ogniwego, sukcesy nasze byłyby bardzo minimalne i po prostu każda czynność nasza byłaby na każdym kroku paraliżowaną.

Składnice.

Z małych zaczątków, bo ze skromnego zapasu kilkudziesięciu metrów węża, które Związek odziedziczył z biura przeciwpożarowego po zaangażowaniu Inspektora pożarnictwa, rozwinęła się „Składnica“ przyborów pożarniczych, obracająca obecnie

Zarząd Okręgu Ostrowskiego.

znacznymi funduszami. Ponieważ agendy jej z każdym miesiącem się zwiększają, powstała myśl utworzenia z niej osobnej jednostki prawnej, co niezawodnie w najbliższym czasie nastąpi.

Ku uczczeniu doniosłej rocznicy, z powodu której, III. Ogólno-państwowy Zjazd Straży pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej przypadający na rok 1927, odbędzie się w Poznaniu, uchwalił Zarząd jako widomy znak istnienia Związku sprawić sztandar i dokonać poświęcenia jego w pierwszy dzień Zjazdu.

Sztandar Wielkopolskiego Związku Straży pożarnych w Poznaniu, wykonany przez firmę J. Zimnisz w Poznaniu.

OKRĘG I.

Powiat Poznański Zarząd okręgu: *przejściowo nieczynny.*

1. Starołęka	naczelnik <i>Władysław Rolewski</i>
2. Główna	<i>tabor Ochotniczej Straży Poż. przejęła straż zawodowa w Poznaniu.</i>
3. Stęszew	naczelnik <i>Leon Kowalewski</i>
4. Pobiedziska	„ <i>Bolesław Olsztyński</i>
5. Krzesiny	„ <i>Antoni Ściernicki</i>
6. Swarzędz	„ <i>Maksymiljan Brodowski</i>
7. Promienice	„ <i>Kazimierz Majer</i>
- Owińska; Straż Krajowego Zakładu Psychjatr. naczelnik *St. Górny*

Powiat Poznański obejmuje :

4 miasta, 175 gmin, 82 obszary dworskie posiadających 231 straży obowiązkowych.

OKRĘG II.

Powiat Szamotulski Zarząd okręgu: *K. Scholl, C. Sroczyński, J. Smierzchalski, F. Draheim, Cz. Hubert, L. Szulczewski, J. Badyňa, E. Błaszak, J. Szostakowski*

1. Szamotuły	naczelnik <i>Czesław Hubert</i>
2. Wilkowo	„ <i>Antoni Marciniak</i>
<i>Dnia 20 sierpnia 1922 odbył się obchód 10-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.</i>	
3. Wronki	naczelnik <i>Józef Badyňa</i>
4. Obrzycko	„ <i>Józef Błaszczak</i>
5. Ostroróg	„ <i>Feliks Józwiakowski</i>
6. Jasionna	„ <i>Teofil Małolepszy</i>
7. Duszniki	„ <i>Bolesław Bilewski</i>
8. Pniewy	„ <i>Henryk Przewoźny</i>
9. Kazimierz	„ <i>Andrzej Jędrzejczak</i>
10. Sokolniki Małe	„ <i>Piotr Adamowicz</i>
11. Grzebienisko	„ <i>Wincenty Szajstek</i>
12. Rzęcin	„ <i>Franciszek Gras</i>
13. Wartosław	„ <i>Jan Korczak</i>

Powiat Szamotulski obejmuje :

5 miast, 93 gmin, 68 obszarów dworskich, posiadających 91 straży obowiązkowych.

Rok założenia Ochotniczej Straży Pożarn.	Ilość członków			Sikawki samochodowe	Sikawki	Drabiny			Wozy strażackie		Węże	
	czynnych	popieraj.	obowiązk.			mechan. wysuwane	hakowe	zwykłe	osobowe	beczkowe	parciane	gumowe
1908	21	—	—	—	1	—	4	—	—	1	—	100
1924	43	35	290	—	2	—	2	—	—	1	60	—
1885	78	—	—	—	2	—	—	1	—	3	100	—
1921	11	6	60	—	1	—	—	—	—	—	60	—
1907	26	7	—	—	1	1	2	1	—	1	100	210
1920	25	—	37	—	1	—	—	1	—	—	165	—
1837	25	—	—	—	2	—	—	4	—	1	12	—
—	—	—	5791	—	65	—	—	170	—	166	2101	—
	229	48	6178	—	75	1	8	177	—	173	2598	310
1877	42	25	200	—	1	1	3	2	—	1	400	60
1912	37	—	—	—	2	—	—	1	—	2	45	—
1884	40	20	252	1	3	1	4	4	—	4	600	50
1905	32	6	250	—	2	1	2	2	1	3	120	—
1880	24	—	139	—	1	—	2	—	—	2	80	—
1924	24	28	60	—	1	—	—	—	—	1	80	—
1926	30	15	—	—	1	—	—	—	—	3	40	—
1925	25	12	1500	—	3	1	5	2	—	4	160	—
1925	32	40	30	—	1	—	1	1	—	—	30	—
1925	15	—	—	—	1	—	—	—	—	2	30	30
1924	30	—	—	—	1	—	—	1	—	—	30	—
1925	27	—	54	—	1	—	—	—	—	—	40	—
1926	24	—	—	—	1	—	—	2	—	—	27	—
—	—	—	1601	—	48	—	—	24	—	143	1620	—
	409	146	2736	1	66	4	17	39	1	165	3302	140

OKRĘG III.

Powiat Wolsztyński Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Wolsztyn	naczelnik	<i>Antoni Smoczyński</i>
2. Rakoniewice	„	<i>Anskary Pflaun</i>
3. Niałek Wielki	„	<i>Marceli Piotrowski</i>

Powiat Wolsztyński obejmuje:

4 miasta: 84 gminy, 26 obszarów dworskich posiadających razem 114 straży obowiązkowych.

OKRĘG IV.

Powiat Wągrowiecki Zarząd okręgu: *P. Bosiacki, Fr. Czerwiński, J. Weyman, Br. Czerwiński, M. Merkisz, M. Gomulski.*

1. Wągrówiec	naczelnik	<i>Franciszek Czerwiński</i>
<i>Dnia 3 sierpnia 1923 r. odbył się obchód 50-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.</i>		
2. Skoki	naczelnik	<i>Bronisław Czerwiński</i>
3. Mieścisko	„	<i>Edward Łukasiewicz</i>
4. Gołańcz	„	<i>Michał Gomulski</i>
5. Damasławek	„	<i>Władysław Piechocki</i>
6. Lęgliszewo	„	<i>Jan Stefaniak</i>
7. Morakowo	„	<i>Wilhelm Bakmeyer</i>
8. Wapno Nowe	„	<i>Mieczysław Merkisz</i>
9. Mokronosy	„	<i>Józef Zamorski</i>
10. Roscienno	„	<i>Jan Korczak</i>

Powiat Wągrowiecki obejmuje:

4 miasta, 145 gmin, 62 obszary dworskie posiadających 118 straży obowiązkowych.

Rok założenia Ochotniczej Straży Pożarn.	Ilość członków			Sikawki samoходowe	Sikawki	Drabiny			Wozy strażackie		Węże		
	czynnych	popieraj.	obowiązk.			mech. wysuwane	hakowe	zwykłe	osobowe	beczkowe	parciane	gumowe	
1895	42	—	120	—	3	3	2	10	—	2	240	—	Poświęcenie sztandaru 25. V. 1924.
1924	40	—	220	—	2	1	2	—	—	7	100	—	
1924	24	—	60	—	1	—	—	1	—	1	15	—	
—	—	—	5685	—	63	—	—	178	1	198	1433	—	
		—	6085	—	68	4	4	189	1	208	1788	—	
1868	39	66	500	—	4	1	4	—	1	2	300	—	Poświęcenie sztandaru 3. VIII. 1923.
1911	29	16	78	—	3	—	4	1	1	4	170	—	
1911	20	6	80	—	1	—	1	—	—	1	70	—	
1923	25	—	135	—	1	2	1	—	—	3	48	—	
1923	27	—	—	—	1	—	1	—	—	1	50	—	
1925	23	—	—	—	1	—	—	—	—	2	60	—	
1906	85	—	—	—	1	—	—	1	—	2	40	—	
1926	30	—	—	1	—	1	1	—	—	—	630	60	
1924	15	15	—	—	1	—	—	—	—	2	30	—	
1925	24	—	—	—	1	—	—	2	—	1	30	—	
—	—	—	3745	—	38	—	—	42	—	47	918	—	
	317	103	4538	1	51	51	12	46	2	65	2346	60	

OKRĘG V.

Powiat Bydgoski

Zarząd okręgu: *B. Kaczorek, J. Milewski, S. Pepliński, J. Rybka, W. Wawrzyniak, J. Hoppe, A. Pajzderski.*

1. **Koronowo**   naczelnik *Bernard Kaczorek*

Dnia 29 czerwca 1924 r. odbył się 25-letni obchód założenia Ochotniczej Straży Pożarnej.

2. **Fordon**   naczelnik *Franciszek Scheibler*

3. **Solec**   „ *Piotr Ratajczak*

Straże Ochotnicze w Szwederowie, Bartodziejach, Wilczaku M. wcielono do straży zawod. w Bydgoszczy.

Powiat Bydgoski obejmuje:

4 miasta, 122 gminy, 42 obszary dworskie, posiadających 63 straży obowiązkowych.

OKRĘG VI.

Powiat Inowrocławski

Zarząd okręgu: *J. Eckert, W. Gawroch, J. Łapka, St. Łachowski, St. Jaworowicz, W. Bobowski, St. Seidel.*

1. **Inowrocław**   naczelnik *Józef Eckert*

2. **Gniewkowo**   „ *Antoni Buszkiewicz*

3. **Murzynno**   „ *Józef Deskiewicz*

Janikowo straż fabryczna   „ *Stanisław Jaworowicz*

Mątwy   „   „   „ *Franciszek Ozimina*

Tuczno   „   „   „ *Franciszek Drulla*

Powiat Inowrocławski obejmuje:

2 miasta, 97 gmin, 98 obszarów dworskich, posiadających 130 straży obowiązk.

Rok założenia Ochotniczej Straży Pożarn.	Ilość członków			Sikawki samochodowe	Sikawki	Drabiny			Wozy strażackie		Węże		
	czynnych	popieraj.	obowiązk.			mechan. wysuwane	hakowe	zwykłe	osobowe	beczkowe	parciane	gumowe	
1899	35	—	400	—	4	1	3	1	1	5	400	—	Poświęcenie sztandaru 29. VI. 1924.
1911	26	46	95	—	1	1	4	2	—	6	36	4	
1886	25	12	720	—	2	1	8	2	1	8	500	—	
—	—	—	2517	—	63	—	—	—	—	91	1260	—	
—	86	58	3732	—	70	3	15	5	2	110	2196	4	
1838	27	—	—	—	3	5	9	4	1	8	450	200	
1882	27	—	—	—	2	1	4	—	1	1	250	—	
1925	38	—	—	—	1	—	—	3	—	—	30	—	
1923	33	—	—	—	3	—	6	9	—	1	175	—	
—	24	—	—	—	2	—	2	2	—	2	250	—	
1839	175	—	—	—	1	—	8	10	—	10	25	—	
—	—	—	4094	—	54	—	—	66	—	88	2063	—	
—	324	—	4094	—	66	6	29	94	2	110	3243	200	

OKRĘG VII.

Powiat Gnieźnieński

Zarząd okręgu: *J. Śmilecki, J. Langsfeld, S. Danielewski, A. Cerekwicki, B. Kłoba, E. Bennewitz, Fr. Czajkowski.*

1. Gniezno	naczelnik	<i>Reynhold Beyer</i>
2. Kłecko	„	<i>Edward Bennewitz</i>
3. Michalcza	„	<i>Wilhelm Tabbert</i>
4. Skierszewko	„	<i>Zdzisław Grzelak</i>
5. Mieleszyn	„	<i>Stanisław Hornberger</i>
6. Witkowo	„	<i>Jan Łukowski</i>
7. Czerniejewo	„	<i>Józef Mutke</i>
8. Mielżyn	„	<i>Ignacy Waszak (straż ochot. w organizacji.)</i>

W powiecie Gnieźnieńskim znajdują się:

5 miast., 171 gmin, 83 obszary dworskie, posiadających 65 straży obowiązkowych.

OKRĘG VIII.

Powiaty: Ostrowski i Odolanowski

Zarząd okręgu: *Danielak, Chojnacki, Drygała, Hojmański, Kupsz.*

Powiat Ostrowski.

1. Ostrów	naczelnik	<i>Stanisław Kołodziejczak</i>
W r. 1927 obchodzi Straż 60-lecie swego istnienia.		
2. Krępa	naczelnik	<i>Jan Drygała</i>
3. Skalmierzycy	„	<i>Ludwik Pawlak (straż kolejowa)</i>
4. Czekanów	„	<i>Ignacy Szymczak</i>
5. Biskupice Ołob.	„	<i>Józef Szymczak</i>
6. Lezionna	„	<i>Antoni Woźniak</i>
7. Turkusów	„	<i>Stefan Frąszczak</i>

W powiecie Ostrowskim znajdują się:

1 miasto, 53 gminy, 37 obszarów dworskich, posiadających 84 straże obowiązkowe.

Powiat Odolanowski.

8. Odolanów	naczelnik	<i>Franciszek Kranc</i>
<i>Dnia 19 września 1926 r. odbył się obchód 35-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.</i>		
9. Raszków	naczelnik	<i>Stanisław Zieliński</i>
10. Przybysławice	„	<i>Władysław Berkowski.</i>

W powiecie Odolanowskim znajdują się:

3 miasta, 66 gmin, 29 obszarów dworskich, posiadających 74 straży obowiązkowych.

załok Rożenia Ochotniczej Straży Pożarn.	Ilość członków			Sikawki samoходowe	Sikawki	Drabiny			Wozy strażackie		Węże		
	czynnych	popieraj.	obowiązk.			n.echan. wysuwane	hakowe	zwykłe	osobowe	bezkowe	parciane	gumowe	
1887	66	27	150	—	3	2	14	2	1	3	150	540	Poświęcenie sztandaru 20. VIII. 1922.
1891	25	—	—	—	2	1	3	—	—	2	100	—	
1913	18	—	32	—	1	—	—	—	—	2	40	40	
1924	30	15	—	—	1	—	—	1	—	1	60	—	
1891	17	—	—	—	1	—	1	—	—	1	30	—	
1890	29	—	—	—	2	1	2	—	1	2	70	—	
1913	36	—	—	—	1	—	2	1	—	2	40	—	
—	—	—	1532	—	24	—	—	22	—	49	899	—	
	221	42	1714	—	35	4	22	26	2	62	1389	580	
1867	74	200	100	—	2	2	6	5	2	2	—	200	Poświęcenie sztandaru 8. V. 1927.
1921	59	43	75	—	1	—	2	2	—	5	65	—	
1925	92	—	—	—	1	—	—	—	—	2	60	—	
1925	20	—	—	—	1	—	—	5	—	2	60	—	
1926	30	—	—	—	1	—	—	1	—	2	40	—	
1925	28	18	—	—	1	—	—	—	—	2	100	—	
1926	15	18	—	—	1	—	—	1	—	2	120	—	
—	—	—	2093	—	27	—	—	41	—	154	676	—	
	318	279	2268	—	35	2	8	55	2	181	1121	200	
1891	46	—	249	—	2	1	8	—	—	3	230	—	
1900	39	8	22	—	3	1	4	3	1	2	80	—	
1925	—	—	—	—	1	—	—	1	—	3	30	—	
—	—	—	4512	—	35	1	2	22	—	159	911	—	
	85	8	4981	—	41	3	14	26	1	167	1261	—	

OKRĘG IX.

Powiat Jarociński.

Zarząd Okręgu : K. Szadkowski, Z. Jaksa, M. Przybylski, Fr. Walendowski, E. Filipiak,
J. Wawrzyniak, T. Grześkowiak.

1. Jarocin   naczelnik *Franciszek Walendowski*
Dnia 6 sierpnia 1922 odbył się obchód 35-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.
2. Witaszyce   naczelnik *Kazimierz Grabiasz*
3. Racendów   „   *Józef Olberding*
4. Żerków   „   *Zygmunt Jaksa*
Dnia 3 sierpnia 1924 odbył się obchód 20-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.
5. Cielcza   naczelnik *Michał Marciniak*
6. Łuszczanów   „   *Tomasz Grześkowiak*
7. Mieszków   „   *Edmund Filipiak*
8. Wilkowyja   „   *Tomasz Tauchert*

Powiat Jarociński obejmuje :

4 miasta, 85 gmin, 51 obszarów dworskich, posiadających 82 straże obowiązkowe.

OKRĘG X.

Powiat Leszczyński.

Zarząd Okręgu : *Wilczak, A. Kaczmarek, H. Aust, J. Łagoda, J. Siwy, Fr. Szłapczyński,*
S. Płoszajczak.

1. Leszno   naczelnik *Szczepan Wilczak*
2. Osieczna   „   *Józef Marcinkowski*
Dnia 24 października 1924 odbył się obchód 15-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.
3. Święcichowa   naczelnik *Franciszek Szłapczyński*
4. Rydzyna   „   *Czesław Lewandowski*
5. Włoszakowice   „   *Ludwik Stankowiak*
6. Krzemieniewo   „   *Jerzy Siwy.*

Powiat Leszczyński obejmuje :

4 miasta, 77 gmin, 45 obszarów dworskich, posiadających 110 straży pożarnych.

Rok założenia Ochotniczej Straży Pożarn.	Ilość członków			Sikawki samochodowe	Sikawki	Drabiny			Wozy strażackie		Węże		
	czynnych	popieraj.	obowiązk.			mechan. wysuwane	hakowe	zwykłe	osobowe	beczkowe	parciane	gumowe	
1887	40	50	50	—	3	1	6	—	1	2	350	50	
1913	28	—	—	—	1	—	2	1	—	2	68	—	
1906	23	—	—	—	1	—	—	—	—	—	40	—	
1904	28	—	—	—	2	—	4	1	1	3	200	—	
1925	27	—	—	—	1	—	—	—	—	2	15	—	
1924	16	—	90	—	1	—	—	—	—	—	30	—	
1924	20	—	—	—	2	—	—	—	—	2	100	—	
1926	15	—	30	—	1	—	—	—	—	1	25	—	
	—	—	2558	—	24	—	—	16	—	113	1017	—	
	157	50	2728	—	36	1	12	18	2	125	1845	50	
1248 — 1920	44	—	150	—	3	2	8	4	1	—	800	—	
1909	48	6	95	—	3	—	—	3	—	2	80	—	
1903	82	—	50	—	2	1	—	1	—	5	60	—	
1924	32	38	—	—	2	1	1	3	—	2	30	—	
1909	16	—	—	—	2	—	2	2	—	2	30	—	
1926	38	10	—	—	1	—	—	—	—	—	60	—	
	—	—	3417	—	46	—	—	84	—	106	1650	—	
	240	14	3712	—	59	4	11	97	1	117	2710	—	

Poświęcenie sztandaru 3. VIII. 1924.

Poświęcenie sztandaru 17. VI. 1923.
Poświęcenie sztandaru 24. VIII. 1924.

OKRĘG XI.

Powiat Chodzieski.

Zarząd Okręgu: *Szcz. Kowalczyk, B. Szulc, S. Pioch, A. Bergender, J. Nowak, S. Jeziński, K. Stanek, J. Wyszowski.*

1. Chodzież   naczelnik *Szczepan Kowalczyk*
2. Szamocin   naczelnik *Bernard Szulc*

Dnia 2 sierpnia 1925 odbył się obchód 30-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.

3. Lipiagóra   naczelnik *Józef Jankowski*

Powiat Chodzieski obejmuje :

5 miast, 74 gminy, 108 obszarów dworskich, posiadających 78 straży obowiązkowych.

OKRĘG XII.

Powiat Strzeliński.

Zarząd Okręgu: *T. Busza, St. Borowiak, Wł. Benedykciński, J. Przybylski, M. Głowacki, S. Paliwoda.*

1. Strzelno   naczelnik *Wiktor Piątkowski*

Dnia 20 września 1925 odbył się obchód 25-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.

2. Kruszwica   naczelnik *Michał Głowacki*
3. Jezioro W.   naczelnik *Władysław Graczyk*
4. Wójcin   naczelnik *Franciszek Wiśniewski*
5. Wronowy   naczelnik *Stefan Krzewina*
6. Witowice   naczelnik *Władysław Stanny*

Powiat Strzeliński obejmuje :

2 miasta, 66 gmin, 56 obszarów dworskich, posiadających 30 straży obowiązkowych.

OKRĘG XIII.

Powiat Kościański.

Zarząd Okręgu: *Ig. Richter, J. Stachowiak, A. Andrzejewski, J. Gąsowski, S. Wielbacki, M. Goltz, Cz. Fryder., St. Wesołowski.*

1. Kościan   naczelnik *Ignacy Richter*
2. Czempień   naczelnik *Stefan Wesołowski*
3. Gryżyna   naczelnik *Maksymilian Goltz*
4. Kobylniki   naczelnik *Józef Ławniczak*

Powiat Kościański obejmuje :

3 miasta, 83 gminy, 53 obszarów dworskich, posiadających 139 straży obowiązkowej.

zakł. Rożenia Ochotniczej Straży Pożarn.	Ilość członków			Sikawki samoходowe	Sikawki	Drabiny			Wozy strażackie		Węże		
	czynnych	popieraj.	obowiązk.			mech. wysuwane	hakowe	zwykłe	osobowe	beczkowe	parciane	gumowe	
1902	27	—	—	—	2	1	7	1	—	3	350	—	Poświęcenie sztandaru 2. VIII. 1925.
1895	30	16	125	—	1	1	4	2	—	5	12	60	
1912	29	3	90	—	1	—	—	1	—	—	60	—	
—	—	—	2602	—	29	—	—	52	—	59	766	—	
	86	19	2817	—	33	2	11	56	—	67	1188	60	
1900	54	150	300	—	2	3	4	—	1	1	400	50	
1897	40	—	—	—	2	1	4	2	—	2	300	—	
1926	31	—	—	—	1	—	—	—	—	—	20	16	
1926	24	—	—	—	1	—	—	2	—	2	30	—	
1926	32	—	—	—	1	—	—	2	—	2	45	—	
1923	198	—	—	—	1	—	—	2	—	2	30	—	
—	—	—	2683	—	29	—	—	35	—	39	645	—	
	379	150	2983	—	37	4	8	43	1	48	1470	66	
1874	52	24	—	—	2	1	7	4	1	1	420	—	
1892	37	—	—	—	2	—	4	1	1	2	80	—	
1924	32	—	—	—	1	—	—	—	—	—	60	—	
1927	32	—	—	—	1	—	—	—	—	—	40	—	
—	—	—	4052	—	39	—	—	67	—	192	906	—	
	153	24	4052	—	45	1	11	72	2	195	1506	—	

OKRĘG XIV.

Powiat Koźmiński

Zarząd okręgu: *N. Dykczak, Fr. Dimke, W. Jaworski, J. Kubusiński, W. Wojcieszynski, E. Dimke.*

1. Koźmin	naczelnik <i>Wojciech Jaworski</i>
<i>Dnia 12 października 1924 odbył się obchód 40-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.</i>	
2. Pogorzela	naczelnik <i>Tomasz Czwójda</i>
3. Borek	„ <i>Franciszek Dimke</i>

Powiat Koźmiński obejmuje:

3 miasta, 59 gmin, 28 obszarów dworskich, posiadających 99 straży obowiązkowych.

OKRĘG XV.

Powiat Śremski

Zarząd Okręgu: *Fr. Ławicki, A. Dzikowski, I. Nowicki, J. Owczarzak, H. Jęsień, C. Bagrowski, W. Kronsztadt.*

1. Śrem	naczelnik <i>Franciszek Ławicki</i>
<i>Dnia 22 maja 1927 odbył się obchód 60-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.</i>	
2. Kórnik	naczelnik <i>Wojciech Król</i>
3. Mosina	„ <i>Józef Majer</i>
4. Bnin	„ <i>Jan Kuberacki</i>
5. Dolsk	„ <i>Józef Burdajewicz</i>
<i>Dnia 17 maja 1925 odbył się obchód 25-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.</i>	

Powiat Śremski obejmuje:

6 miast, 128 gmin, 65 obszarów dworskich, posiadających 152 straży obowiązkowych

OKRĘG XVI.

Powiat Kępiński

Zarząd Okręgu: *J. Wilaszek, L. Właziński, K. Wollny, J. Ruszkowski, F. Długaszewski, R. Kühn, St. Pietrzak.*

1. Kępno	naczelnik <i>Józef Wilaszek</i>
<i>Dnia 14 czerwca 1925 odbył się obchód 50-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej</i>	
2. Rychtal	naczelnik <i>Henryk Janicki</i>
3. Mirków	„ <i>Franciszek Hójka</i>
4. Wyszanów	„ „ <i>Bednarek</i>
5. Baranowo	„ <i>Wojciech Marszałek</i>
6. Podzamcze	„ <i>Stanisław Długoszewski</i>

Powiat Kępiński obejmuje:

2 miasta, 83 gminy, 57 obszarów dworskich, posiadających 113 straży obowiązkowych.

złotok Rożenia Ochotniczej Straży Pożarn.	Ilość członków			Sikawki samoходowe	Sikawki	Drabiny			Wozy strażackie		Węże		
	czynnych	popieraj.	obowiązk.			w. mechan. wysuwane	hakowe	zwykłe	osobowe	beczkowe	parciane	gumowe	
1884	36	14	120	—	4	2	6	1	1	4	170	10	Poświęcenie sztandaru 12. X. 1924
1876	36	10	100	—	3	—	2	1	—	2	50	—	
1890	44	20	18	—	2	1	4	—	—	4	40	—	
—	—	—	1952	—	32	—	—	152	—	138	1110	—	
	116	44	2190	—	41	3	12	154	1	148	1370	—	
1857	38	25	70	—	2	1	3	—	—	2	200	75	Poświęcenie sztandaru 22. V. 1927
1912	34	—	—	—	2	—	2	3	—	5	152	—	
1902	28	—	120	—	2	—	2	—	—	3	10	—	
1926	32	12	—	—	2	1	—	2	—	4	50	—	
1899	90	4	—	—	2	1	2	2	—	3	94	—	
—	—	—	3111	—	27	—	—	143	—	203	576	—	
	222	41	3301	—	39	3	9	150	—	220	1082	75	
1875	63	62	188	1	3	2	5	8	—	—	1000	18	
1925	26	—	115	—	3	—	4	5	—	3	78	—	
1926	29	—	32	—	1	—	—	1	—	4	24	—	
1926	34	14	—	—	1	—	—	2	—	2	10	—	
1927	30	—	60	—	1	—	—	—	—	1	10	—	
1925	45	4	—	—	2	—	2	—	—	4	70	—	
—	—	—	4784	—	34	—	—	55	—	173	1289	—	
	227	80	5179	1	45	2	11	71	—	187	2481	18	

OCHOTNICZA
STRAŻ POŻARNA
w Świdnicy

OKRĘG XVII.

Powiat Czarnkowski. Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Czarnków	naczelnik <i>Jan Pilarski</i>
2. Wieleń	naczelnik <i>Walenty Konkol</i>

Powiat Czarnkowski obejmuje:

2 miasta, 48 gmin, 22 obszarów dworskich, posiadających 48 straży obowiązkowych.

OKRĘG XVIII.

Powiat Gostyński. Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Gostyń	naczelnik <i>Wojciech Czerwiński</i>
<i>Dnia 25 lipca 1925 odbył się obchód 25-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.</i>	
2. Poniec	naczelnik <i>Tomasz Czwójda</i>
<i>Dnia 22 maja 1927 odbył się obchód 20-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.</i>	
3. Piaski	naczelnik <i>Wawrzyniec Łukaszewski</i>
4. Krobia	„ <i>Kazimierz Kossowski</i>

Powiat Gostyński obejmuje:

4 miasta, 84 gminy, 62 obszarów dworskich, posiadających 138 straży obowiązkowych.

OKRĘG XIX.

Powiat Grodziski. Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Grodzisk	naczelnik <i>Józef Witajewski</i>
2. Buk	„ <i>Kazimierz Wąsowicz</i>
3. Opalenica	„ <i>Jan Primke</i>
<i>Dnia 15. lipca 1923 odbył się obchód 25-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.</i>	
4. Niepruszewo	naczelnik <i>Ignacy Strzykała</i>

Powiat Grodziski obejmuje:

3 miasta, 53 gminy, 25 obszarów dworskich, posiadających 70 straży obowiązkowych.

Rok założenia Ochotniczej Straży Pożarn.	Ilość członków			Sikawki samoходowe	Sikawki	Drabiny			Wozy strażackie		Węże	
	czynnych	popieraj.	obowiązk.			mechan. wysuwane	hakowe	zwykłe	osobowe	beczkowe	parciane	gumowe
1886	65	4	—	—	4	1	2	2	1	18	350	—
1885	49	10	—	—	3	1	4	4	2	1	600	—
	—	—	2454	—	26	—	—	1	—	6	797	—
	114	14	2454	—	33	2	6	7	3	25	1747	—
1899	55	44	—	—	2	1	7	8	—	7	150	118
1907	42	—	—	—	3	1	3	—	1	3	120	—
1902	30	—	20	—	1	—	3	—	—	3	50	—
1910	48	23	80	—	2	—	3	3	—	3	100	—
	—	—	4109	—	46	—	—	105	—	184	1365	—
	175	67	4209	—	54	2	16	116	1	200	1785	118
1893	80	—	—	—	3	2	4	3	1	8	60	—
1892	58	—	—	—	1	1	2	2	1	1	253	—
1896	46	32	—	—	2	1	—	5	—	2	160	—
1926	36	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	2105	1	21	—	—	91	—	101	395	—
	220	36	2105	1	27	4	6	101	2	112	868	—

OKRĘG XX.

Powiat Krotoszyński Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Kobylin	naczelnik	<i>Józef Wechman</i>
2. Dobrzyca	„	<i>Stanisław Kierczyński</i>
3. Zduny	„	<i>Władysław Ratajczyk</i>

Powiat Krotoszyński obejmuje:

4 miasta, 50 gmin, 35 obszarów dworskich, posiadających 75 straży obowiązkowych.

OKRĘG XXI.

Powiat Międzychodzki Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Międzychód	naczelnik	<i>Józef Bühl</i>
<i>Dnia 5 sierpnia 1923 r. odbył się obchód 35-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.</i>		
2. Sieraków	naczelnik	<i>Nikodem Kościcki</i>

Powiat Międzychodzki obejmuje:

2 miasta, 67 gmin, 33 obszary dworskie, posiadających 88 straży obowiązkowych.

OKRĘG XXII.

Powiat Mogileński Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Mogilno	naczelnik	<i>Jan Paprotny</i>
2. Pakość	„	<i>Władysław Buchholz</i>
3. Gębice	„	<i>Leonard Chudziński.</i>
4. Trzemeszno	„	<i>Władysław Maciejewski</i>
<i>Dnia 7 września 1924 r. odbył się obchód 35-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.</i>		
5. Padniewo	naczelnik	<i>Ignacy Płatała.</i>

Powiat Mogileński obejmuje:

4 miasta, 106 gmin, 47 obszarów dworskich, posiadających 88 straży obowiązkowych.

OKRĘG XXIII.

Powiat Nowo-Tomyski Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Nowy Tomyśl	naczelnik	<i>Stanisław Balbiński</i>
2. Lwówek	„	<i>Bruno Meinhold.</i>
3. Zbąszyń	„	<i>Apolinary Hytry</i>
4. Strzyżewo	„	<i>Wiktor Błachowiak</i>
5. Przyprostynia	„	<i>Bolesław Tomiński</i>

Powiat Nowo-Tomyski obejmuje:

3 miasta, 81 gmin, 26 obszarów dworskich, posiadających 80 straży obowiązkowych.

Rok założenia Ochotniczej Straży Pożarn.	Ilość członków			Sikawki samoходowe	Sikawki	Drabiny			Wozy strażackie		Węże		
	czynnych	popieraj.	obowiązk.			mechan. wysuwane	hakowe	zwykłe	osobowe	beczkowe	parciane	gumowe	
1904	20	—	—	—	2	1	2	2	—	5	95	—	w organizacji Poświęcenie sztandaru 15. VIII. 1925
1896	52	12	—	—	2	—	4	1	1	2	60	—	
—	—	—	2627	—	42	2	8	56	3	106	1159	—	
	72	12	2627	—	46	3	14	59	4	113	1350	—	
1888	27	4	250	—	5	1	5	2	—	10	250	60	
1885	45	—	200	—	2	—	2	2	—	2	200	—	
—	—	—	2766	—	52	—	—	34	—	102	1305	—	
	72	4	3216	—	59	1	7	38	—	114	1755	60	
1890	26	130	250	—	3	2	4	9	—	2	300	25	Poświęcenie sztandaru 7. XI. 1924.
1898	20	30	300	—	2	1	—	6	—	4	200	30	
1924	28	6	160	—	1	—	—	—	—	2	30	—	
1889	28	128	120	—	2	1	4	—	—	3	280	12	
1926	20	21	22	—	1	—	—	—	—	—	46	26	
—	—	—	2921	—	26	—	—	54	—	60	594	—	
	122	315	3773	—	35	4	8	69	—	71	1450	93	
1924	31	—	—	—	2	—	3	—	—	2	100	100	
1899	51	—	90	—	2	1	3	5	—	8	80	30	
1904	51	25	100	—	3	1	4	—	—	8	450	—	
1909	30	22	65	—	1	—	2	—	—	3	20	—	
1925	42	7	—	—	1	—	—	—	—	3	40	—	
—	—	—	3306	—	41	—	—	17	—	41	2055	—	
	205	54	3561	—	50	2	12	22	—	65	2745	190	

OKRĘG XXIV.

Powiat Obornicki. Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Oborniki   naczelnik *Wiktor Bukowski*
2. Murow. Goślina   „   *Stanisław Raczyński*
3. Rogoźno   „   *Jan Cieśnik*

Dnia 6 lipca 1924 r. odbył się obchód 50-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.

Powiat Obornicki obejmuje:

4 miasta, 114 gmin, 50 obszarów dworskich, posiadających 128 straży obowiązkowych.

OKRĘG XXV.

Powiat Ostrzeszowski Zarząd okręgu: *Z. Stawinoga, J. Maliński, J. Rossa, M. Langner, P. Seydak, W. Wilgocki, E. Stawinoga.*

- 1 Ostrzeszów   naczelnik *Zygfryd Stawinoga*

Dnia 1 sierpnia 1926 r. odbył się obchód 50-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.

2. Grabów   naczelnik *Andrzej Krajewski*
3. Budy   „   *Jan Maliński*

Powiat Ostrzeszowski obejmuje:

3 miasta, 51 gmin, 27 obszarów dworskich, posiadających 32 straże obowiązkowe.

OKRĘG XXVI.

Powiat Pleszewski Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Pleszew   naczelnik *Józef Kaźmierczak*
2. Wiecznynek   „   *Marjan Janiszewski*

Powiat Pleszewski obejmuje:

1 miasto, 74 gmin, 46 obszarów dworskich, posiadających 111 straży obowiązkowych.

OKRĘG XXVII.

Powiat Rawicki Zarząd okręgu: *K. Czyżewski, Wł. Szczaniecki, St. Janiak, S. Krawczyk, J. Kwiatkowski, J. Skowroński, L. Ratajczak.*

1. Rawicz   naczelnik *Stanisław Janiak*
2. Sarnowa   „   *Wacław Malak*
3. Bojanowo   „   *Henryk Melkner*

Dnia 28 września 1924 r. odbył się obchód 30-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.

Powiat Rawicki obejmuje:

5 miast, 82 gmin, 46 obszarów dworskich, posiadających 126 straży obowiązkowych.

Rok założenia Ochotniczej Straży Pożarn.	Ilość członków			Sikawki samochodowe	Sikawki	Drabiny			Wozy strażackie		Węże		
	czynnych	popieraj.	obowiązk.			mech. wysuwane	hakowe	zwykłe	osobowe	beczkowe	parciane	gumowe	
1908	28	180	80	1	3	1	6	2	—	7	600	—	Poświęcenie sztandaru 5. VIII. 1925.
1888	42	12	—	—	2	—	2	—	—	2	98	—	
1874	30	—	—	—	1	1	3	—	1	2	350	—	
	—	—	3767	—	50	—	—	82	—	88	1284	—	
	70	192	3847	1	56	1	8	84	1	99	2032	—	
1876	72	57	300	—	3	2	7	3	3	4	420	—	
1912	31	10	70	—	1	1	—	1	—	2	25	—	
1925	28	—	65	—	1	—	—	2	—	2	60	—	
	—	—	1757	—	14	—	—	—	—	30	340	—	
	131	67	2192	—	19	3	7	6	3	38	845	—	
1881	42	—	—	—	1	1	5	6	1	3	500	—	Poświęcenie sztandaru 29. V. 1927.
1925	45	—	—	—	1	—	—	2	—	—	30	—	
	—	—	1945	—	16	—	—	56	—	149	411	—	
	87	—	1945	—	18	1	5	64	1	152	941	—	
1923	81	12	72	—	2	2	11	1	1	3	800	14	Poświęcenie sztandaru 25. VII. 1926.
1911	41	11	110	—	2	1	—	2	—	3	80	—	
1894	53	4	68	—	2	1	3	4	1	2	80	—	
	—	—	2466	—	49	—	—	94	—	138	1595	—	
	122	27	2716	—	55	4	14	101	2	146	2355	14	

OKRĘG XXVIII.

Powiat Szubiński Zarząd okręgu: *J. Grus, S. Malczewski, K. Tomaszewski*

1. Ciężkowo	naczelnik <i>Paweł Wesche</i>
2. Kcynia	„ <i>Władysław Rybarczyk</i>
3. Łabiszyn	„ <i>Józef Szwoch</i>
4. Wapienno	„ <i>Jan Głowacki</i>
5. Jabłówek	„ <i>Józef Nowak</i>

Powiat Szubiński obejmuje:

5 miast, 62 obszarów dworskich, posiadających 95 straży obowiązkowych.

OKRĘG XXIX.

Powiat Śmigielski Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Śmigiel	naczelnik <i>Maksymiljan Stachowiak</i>
- Dnia 25 października 1925 r. odbył się obchód 30-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.*
2. Bronikowo	naczelnik <i>Maksymiljan Redel</i>

Powiat Śmigielski obejmuje:

2 miasta, 80 gmin, 39 obszarów dworskich, posiadających 120 straży obowiązkowych.

OKRĘG XXX.

Powiat Średzki Zarząd Okręgu: *J. Polski, J. Owczarzak, Br. Łukaszewski, H. Jęsień, J. Owczarzak, A. Dzikowski, J. Niemier*

1. Środa	naczelnik <i>Antoni Dzikowski</i>
- Dnia 31 maja 1924 r. odbył się obchód 50-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.*
2. Kostrzyn	naczelnik <i>Edmund Rubis</i>
3. Zaniemysł	„ <i>Stanisław Dams</i>

Powiat Średzki obejmuje:

3 miasta, 95 gmin, 83 obszarów dworskich, posiadających 138 straży obowiązkowych.

Rok założenia Ochotniczej Straży Pożarn.	Ilość członków			Sikawki samoходowe	Sikawki	Drabiny			Wozy strażackie		Węże	
	czynnych	popieraj.	obowiązk.			mechan. wysuwane	hakowe	zwykłe	osobowe	bezkow.	parciane	gumow.
1909	23	11	14	—	1	—	—	—	—	—	61	—
1893	23	42	40	—	2	1	4	5	—	8	600	—
1893	37	—	—	—	3	—	—	7	—	1	200	—
1926	25	—	15	—	1	—	—	4	—	2	35	—
1927	15	—	—	—	1	—	—	—	—	1	20	—
	—	—	2116	—	30	—	—	81	—	95	458	—
	123	53	2185	—	38	1	4	97	—	107	1374	—
1895	45	19	—	—	2	1	5	—	—	2	240	—
1926	47	—	—	—	1	—	2	4	—	1	15	—
	—	—	2926	—	39	—	—	43	—	97	1901	—
	92	19	2926	—	42	1	7	47	—	100	1156	—
1865	49	150	500	1	2	2	9	—	2	1	925	200
1905	40	30	100	—	2	—	4	—	—	1	40	—
1913	19	13	132	—	1	—	2	—	—	2	35	—
	—	—	3486	—	24	—	—	134	—	154	533	—
	108	193	4218	1	29	2	15	134	2	158	1533	200

Poświęcenie sztandaru 1. VI. 1924.

OKRĘG XXXI.

Powiat Wrzesiński. Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Września	naczelnik	<i>Kazimierz Nowakowski</i>
2. Strzałkowo	„	<i>Franciszek Przyrawski</i>
3. Miłosław	„	<i>Józefat Gładyszewski</i>

Dnia 25 listopada 1923 r. odbył się obchód 25-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.

4. Cieśle Małe	naczelnik	<i>Jan Lisiecki</i>

Powiat Wrzesiński obejmuje:

2 miasta, 71 gmin, 62 obszary dworskie, posiadające 130 straży obowiązkowych.

OKRĘG XXXII.

Powiat Wyrzyski. Zarząd okręgu: *I. Wuyek, St. Drożdżyński, K. Kościerski, St. Braniewicz, K. Gąsiorowski, B. Putlin, W. Pajzderski, St. Nowak.*

1. Wyrzysk	naczelnik	<i>Kazimierz Kościerski</i>
2. Nakło	„	<i>Nikodem Siemiński</i>

Dnia 8 lipca 1923 odbył się obchód 30-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.

3. Łobzenica	naczelnik	<i>Jakób Osesek</i>
4. Miasteczko	„	<i>Nępomucyn Mikołajewski</i>
5. Mrocza	„	<i>Antoni Pajzderski</i>
6. Paterek	„	<i>Józef Sell</i>
7. Osiek n. Notecią	„	<i>Maksymiljan Rolla</i>
8. Drzewianowo	„	<i>Stanisław Perkowski</i>
9. Wiktorówko	„	<i>Władysław Pisula</i>
10. Suchary	„	<i>Jan Mucha</i>

Powiat Wyrzyski obejmuje:

6 miast, 111 gmin, 67 obszarów dworskich, posiadających 168 straży obowiązkowych.

OKRĘG XXXIII.

Powiat Żniński. Zarząd okręgu: *w organizacji.*

1. Żnin	naczelnik	<i>Adam Jagocki</i>
2. Janówiec	„	<i>Franciszek Lupa</i>
3. Gąsawa	naczelnik	<i>Stanisław Klemens</i>

Dnia 8 sierpnia 1926 odbył się obchód 25-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej.

4. Rogowo	naczelnik	<i>Kazimierz Kujawa</i>

Dnia 3 lutego 1924 odbył się obchód 15-letniego istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej

5. Brzyskorzystew	„	<i>Józef Walczak</i>
6. Nowawieś	„	<i>Ewald Racho</i>
7. Dochanowo	„	<i>Jan Słomkowski</i>

Powiat Żniński obejmuje:

4 miasta, 95 gmin, 37 obszarów dworskich, posiadających 164 straży obowiązkowych.

załok Rozenia Ochotniczej Straży Pożarn.	Ilość członków			Sikawki samochodowe	Sikawki	Drabiny			Wozy strażackie		Węże	
	czynnych	popieraj.	obowiązk.			w. echan. wysuwane	hakowe	zwykłe	osobowe	beczkowe	parciane	gumowe
1868	31	178	339	—	1	1	4	4	1	1	300	—
1897	62	10	—	—	1	1	2	1	—	2	25	—
1898	25	24	—	—	1	—	1	2	—	1	90	—
1924	22	—	—	—	1	—	—	1	—	1	108	—
—	—	—	3376	—	37	—	—	81	—	56	866	—
	140	212	3715	—	41	2	7	89	1	61	1389	—
1904	30	—	—	—	3	1	3	—	1	1	50	—
1893	37	211	46	—	2	3	5	4	1	1	500	—
1907	26	—	82	—	2	1	6	2	—	—	1000	—
1905	23	—	—	—	2	—	5	1	—	—	37	—
1905	23	—	—	—	2	1	4	—	1	1	310	—
1925	22	—	—	—	1	—	—	—	—	1	50	—
1925	29	—	—	—	1	—	1	2	—	2	30	—
1925	15	—	—	—	1	—	—	—	—	—	50	—
1925	13	—	87	—	1	—	—	—	—	2	43	—
1925	16	—	—	—	1	—	—	—	—	2	35	—
—	—	—	6102	—	59	—	—	191	—	181	1146	—
	234	211	6317	—	75	6	24	200	3	191	3251	—
1890	35	—	—	—	1	1	6	1	—	5	400	—
1900	29	14	—	1	2	1	3	—	1	5	250	20
1909	31	10	41	—	1	1	1	—	—	3	10	—
1900	25	—	80	—	2	—	2	1	—	3	100	100
1925	22	—	—	—	1	—	—	—	—	—	50	—
1909	11	—	—	—	1	—	—	2	—	2	20	—
1926	21	—	65	—	1	—	—	—	—	—	50	—
—	—	—	4240	—	39	—	—	90	—	65	891	—
	174	24	4426	1	48	3	12	94	1	83	1771	120

Poświęcenie sztandaru 8. VII. 1924.

sikawka motorowa

Spis naczelników Straży pożarnych.

L. p.	Miejscowość	Powiat	Imię i nazwisko naczelnika
1	Baranowo	Kępno	Wojciech Marszałek
2	Biskupice Otoboczna	„	Józef Szymczak
3	Bnin	Śrem	Jan Kuberacki
4	Bojanowo	Rawicz	Henryk Melkner
5	Borek	Koźmin	Franciszek Dimke
6	Bronikowo	Śmigiel	Maksymiljan Redel
7	Brzyskorzystew	Żnin	Józef Walczak
8	Budy	Ostrzeszów	Jan Maliński
9	Buk	Grodzisk	Kazimierz Wąsowicz
10	Chodzież	Chodzież	Szczepan Kowalczyk
11	Cielcza	Jarocin	Michał Marciniak
12	Cieśle małe	Września	Jan Lisiecki
13	Ciężkowo	Szubin	Paweł Wesche
14	Czarnków	Czarnków	Władysław Piławski
15	Czekanów	Ostrów	Ignacy Szymczak
16	Czempin	Kościan	Stefan Wesolowski
17	Czerniejewo	Witkowo	Józef Mutke
18	Damasławek	Wągrówiec	Władysław Piechocki
19	Dobrzyca	Krotoszyn	Stanisław Kierczyński
20	Dochanowo	Żnin	Józef Słomkowski
21	Dolsk	Śrem	Józef Burdajewicz
22	Drzewianowo	Wyrzysk	Stanisław Perkowski
23	Duszniki	Szamotuły	Bolesław Bilewski
24	Fordon	Bydgoszcz	Franciszek Schreiber
25	Gąsawa	Żnin	Stanisław Klemens
26	Gębice	Mogilno	Leonard Chudziński
27	Gniewkowo	Inowrocław	Antoni Ruszkiewicz
28	Gnieszno	Gnieszno	Reynhold Beyer
29	Gołańcz	Wągrówiec	Michał Gomólski
30	Gostyń	Gostyń	Wojciech Czerwiński
31	Grabów	Ostrzeszów	Andrzej Krajewski
32	Grodzisk	Grodzisk	Józef Witajewski
33	Grzebienisko	Szamotuły	Wincenty Szajstek
34	Gryżyna	Kościan	Maksyminjan Goltz
35	Inowrocław	Inowrocław	Józef Eckert
36	Janikowo	„	Stanisław Jaworowicz
37	Janówiec	Żnin	Franciszek Lupa
38	Jarocin	Jarocin	Franciszek Walendowski
39	Jasionna	Szamotuły	Teofil Małolepszy
40	Jeziory Wielkie	Strzelno	Władysław Graczyk
41	Jablówek	Szubin	Józef Nowak
42	Kazimierz	Szamotuły	Andrzej Jędrzejczak
43	Kcynia	Szubin	Władysław Rybarczyk
44	Kępno	Kępno	Józef Wilaszek
45	Klecko	Gnieszno	Edward Bennowitz
46	Kobylniki	Kościan	Jan Ławniczak

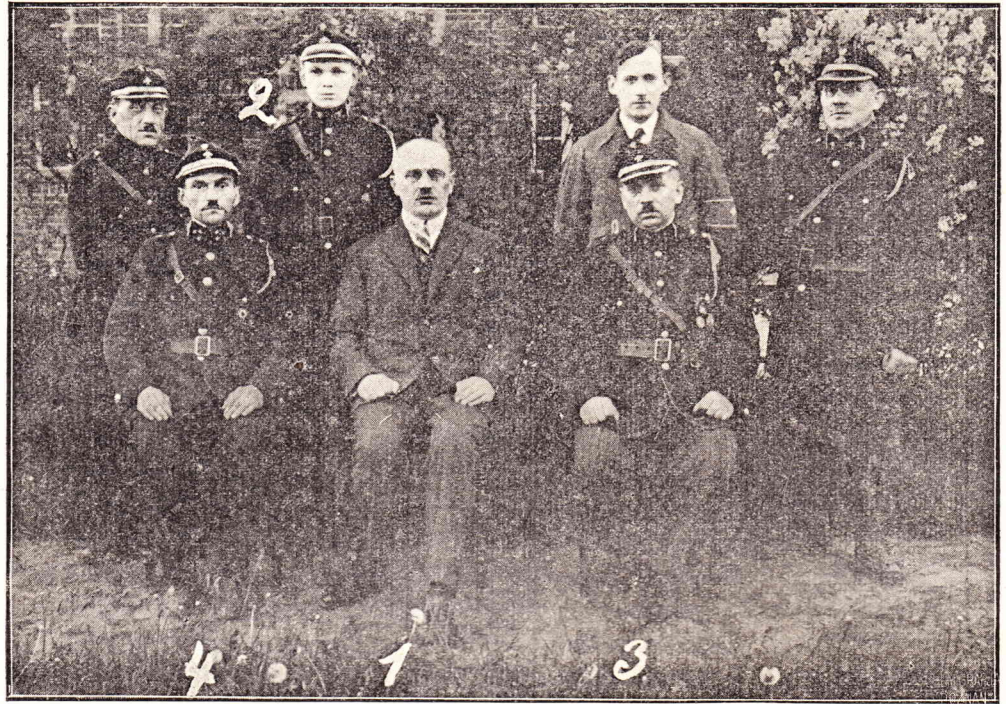

L. p.	Miejscowość	Powiat	Imię i nazwisko naczelnika
47	Kobylin	Krotoszyn	Józef Wechman
48	Koronowo	Bydgoszcz	Bernard Kaczorek
49	Kórnik	Śrem	Wojciech Król
50	Kościan	Kościan	Ignacy Richter
51	Kostrzyn	Środa	Edmund Rubiś
52	Koźmin	Kozmin	Wojciech Jaworski
53	Krepa	Ostrów	Jan Drygała
54	Krobia	Gostyń	Stanisław Kossowski
55	Krzemieniewo	Krotoszyn	Franciszek Siwy
56	Krzesiny	Poznań	Antoni Ściernicki
57	Kruszwica	Strzelno	Jan Głowacki
58	Leszno	Leszno	Szczepan Wilczak
59	Lezionna	Ostrów	Antoni Woźniak
60	Lipiagóra	Chodzież	Józef Jankowski
61	Łabiszyn	Szubin	Józef Szwoch
62	Łęgniszewo	Wągrówiec	Jan Stefanek
63	Łobżenica	Wyrzysk	Jakób Osesek
64	Łuszczanów	Jarocin	Tomasz Grześkowiak
65	Mątwy fabr.	Inowrocław	Franciszek Ozimina
66	Michalcza	Gniezno	Wilhelm Tabbert
67	Miasteczko	Wyrzysk	Nepomucyn Mikołajewski
68	Międzychód	Międzychód	Józef Buhl
69	Mieleszyn	Gniezno	Stanisław Hornberger
70	Mielżyn	"	Ignacy Waszak
71	Mieszków	Jarocin	Edward Filipiak
72	Młosław	Września	Józefat Gładyszewski
73	Mirków	Kępno	Franciszek Hajka
74	Mogilno	Mogilno	Jan Paprotny
75	Mokronosy	Wągrówiec	Józef Zamorski
76	Morakowo	"	Wilhelm Bakmeyer
77	Mosina	Śrem	Józef Majer
78	Mroczka	Wyrzysk	Antoni Pajzderski
79	Murwana-Goślina	Oborniki	Stanisław Rączyński
80	Murzynno	Inowrocław	Józef Deskiewicz
81	Mieścisko	Wągrówiec	Edward Łukasiewicz
82	Nakło	Wyrzysk	Nikodem Siemiński
83	Niałek Wielki	Wolsztyn	Marceli Piotrowski
84	Niepruszewo	Grodzisk	Ignacy Strzykała
85	Nowy-Tomyśl	Nowy-Tomyśl	Stanisław Balbiński
86	Nowawieś	Żnin	Ewald Racho
87	Oborniki	Oborniki	Wiktor Bukowski
88	Obrzycko	Szamotuły	Józef Błaszczak
89	Odolanów	Odolanów	Franciszek Kranc
90	Opalenica	Grodzisk	Józef Primke
91	Osieczno	Leszno	Józef Marcinkowski
92	Osiek n. Notecią	Wyrzysk	Maksymiljan Rolla
93	Ostroróg	Szamotuły	Feliks Józwiakowski

L. p.	Miejscowość	Powiat	Imię i nazwisko naczelnika
93	Ostrów	Ostrów	Sanisław Mikołajczyk
94	Ostrzeszów	Ostrzeszów	Zygfryd Stawinoga
95	Padniewo	Mogilno	Ignacy Płatała
96	Pakość	"	Władysław Buchholz
97	Paterek	Wyrzysk	Józef Sell
98	Piaski	Gostyń	Wawrzyniec Łukaszewski
99	Pleszew	Pleszew	Józef Kaźmierczak
100	Pniewy	Szamotuły	Henryk Przewoźny
101	Pobiedziska	Poznań	Bolesław Olsztyński
102	Podzamcze	Kępno	Stanisław Długoszewski
103	Pogorzela	Koźmin	Tamasz Czwojda
104	Poniec	Gostyń	Antoni Cugier
105	Promnice	Poznań	Kazimierz Majer
106	Przybysławice	Odolanów	Władysław Berkowski
107	Przyprostynia	Nowy-Tomyśl	Bolesław Tomiński
108	Racendów	Jarocin	Józef Olberding
109	Raszków	Odolanów	Stanisław Zieliński
110	Rawicz	Rawicz	Stanisław Janiak
111	Rakoniewice	Wolsztyn	Anskary Pflaun
112	Rogowo	Żnin	Kazimierz Kujawa
113	Rogoźno	Oborniki	Jan Cieśnik
114	Rościenno	Wągrówiec	Jan Korczak
115	Rychtal	Kępno	Henryk Janicki
116	Rydzyzna	Leszno	Czesław Lewandowski
117	Rzęcin	Szamotuły	Franciszek Graś
118	Sarnowa	Rawicz	Wacław Malak
119	Sieraków	Międzychód	Nikodem Kościcki
120	Skalmierzyce	Ostrów	Ludwik Pawlak
121	Skierszewko	Gniezno	Zdzisław Grzelak
122	Skoki	Wągrówiec	Bronisław Czerwiński
123	Śmigiel	Śmigiel	Maksymilian Stachowiak
124	Sokolniki Małe	Szamotuły	Piotr Adamowicz
125	Solec	Bydgoszcz	Piotr Ratajczak
126	Starołęka	Poznań	Władysław Rolewski
127	Stęszew	"	Leon Kowalski
128	Strzałkowo	Września	Franciszek Przyrawski
129	Strzelno	Strzelno	Wiktor Piątkowski
130	Strzyżewo	Nowy-Tomyśl	Wiktor Błachowiak
131	Śrem	Śrem	Franciszek Ławicki
132	Środa	Środa	Antoni Dzikowski
133	Święcichowa	Leszno	Franciszek Szlarczyński
134	Swarzędz	Poznań	Maksymilian Brodowski
135	Szamocin	Chodzież	Bernard Szulc
136	Szamotuły	Szamotuły	Czesław Hubert
137	Suchary	Wyrzysk	Jan Mucha
138	Trkusów	Ostrów	Stanisław Frąszczak
139	Trzemeszno	Mogilno	Wacław Maciejewski

L. p.	Miejscowość	Powiat	Imię i nazwisko naczelnika
140	Wapienno	Szubin	Józef Głowacki
141	Wapno-Nowe	Wągrówiec	Mieczysław Merkisz
142	Wągrówiec	"	Franciszek Czerwiński
143	Wartosław	Szamotuły	Wiktor Grott
144	Wiktorówko	Wyrzysk	Władysław Pisula
145	Wieleń	Chodzież	Walenty Konkol
146	Wieczynek	Pleszew	Marjan Janiszewski
147	Wilkowo	Szamotuły	Antoni Marciniak
148	Wilkowyja	Jarocin	Tomasz Tauehert
149	Witaszyce	"	Kazimierz Grabiasz
150	Witowice	Strzelno	Jan Dobrowolski
151	Witkowo	Gniezno	Józef Łukowski
152	Włoszakowice	Leszno	Ludwik Stankowiak
153	Wójcin	Strzelno	Franciszek Wiśniewski
154	Wolsztyn	Wolsztyn	Antoni Smoczyński
155	Wronki	Szamotuły	Józef Badya
156	Wronowy	Strzelno	Jan Krzewina
157	Września	Września	Kazimierz Nowakowski
158	Wyrzysk	Wyrzysk	Kazimierz Kościerski
159	Wyszanów	Kępno	Franciszek Bednarek
160	Zaniemyśl	Środa	Stanisław Dams
161	Zbąszyń	Nowy-Tomyśl	Apolinary Hytry
162	Zduny	Krotoszyn	Władysław Ratajczak
163	Zerków	Jarocin	Zygmunt Jaksa
164	Żnin	Żnin	Antoni Jagodzki

Zarząd Okręgu Średzkiego.

Zarząd Okręgu Ostrzeszowskiego.

KRAJOWE UBEZPIECZENIE OGNIOWE W POZNANIU
I JEGO DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ AKCJI PRZECIWPOŻAROWEJ

Gmach Krajowego Ubezpieczenia Ogniwego.

Krajowe Ubezpieczenie Ogniwowe w Poznaniu

i jego działalność na rzecz akcji przeciwpożarowej

Rys historyczny.

Jako instytucja publiczno-prawna, nie obliczona na zysk, jest ono statutowo zobowiązane zyski swoje obracać na popieranie celów, mających na oku użyteczność publiczną a w pierwszym rzędzie akcję przeciwpożarową. Ponieważ nie szuka ono zysków zatem i opłaty w niem są nader nisko obliczone, od samych swoich początków było ono mile widziane przez społeczeństwo tem bardziej, że pierwsza ustawa zapewniła mu m o n o p o l ubezpieczeniowy, zniesiony z dniem 1. stycznia 1864 r. Niskie opłaty, szybka i sumienna likwidacja szkód, solidne i szybkie załatwianie spraw a przede wszystkim popieranie straży pożarnych i pomoc gminom w zakupywaniu sikawek i sprzętów pożarniczych, to wszystko były i są powody, dla których przetrzymało ono wszelkie burze i jakkolwiek jeszcze za czasów rządów zabórczych było narażone na ostrą walkę z prywatnemi towarzystwami ubezpieczeń, to jednak rozwi-

jało się ono zawsze i dotychczas znakomicie i pozostało najpoważniejszą instytucją ubezpieczeniową.

Początki jego powstania datują się od edyktu królewskiego z dnia 21. kwietnia 1803, ustanawiającego dla Prowincji Prus Południowych *Towarzystwo Ogniove Miast* z terminem początkowym od 1. czerwca 1804 i *Ubezpieczenie od ognia budynków wiejskich* — od edyktu królewskiego z dnia 1. czerwca 1804, ustanawiającego *Towarzystwo Ogniove dla wsi*, z terminem początkowym od dnia 1. grudnia 1804.

Oba te towarzystwa miały daleko idące przywileje a mianowicie:

1. każdy właściciel budynku był zobowiązany ubezpieczyć go od ognia (*przymus ubezpieczeniowy*),
2. do ubezpieczenia budynków były uprawnione jedynie wspomniane Towarzystwa, które mogły odmówić przyjęcia ubezpieczenia tylko pod warunkami, przewidzianymi w ustawie (*monopol ubezpieczeniowy*).

Początkowo były te Towarzystwa zarządzane do roku 1807 przez dwie oddzielne Dyrekcje Główne: Główną Dyрекcję Towarzystwa Ogniovego X. Warszawskiego i Królewsko-Pruską Dyrekcję Towarzystwa W. X. Poznańskiego, po roku 1807 przez jedną Administrację Jeneralną Towarzystwa Ogniovego dla Departamentu Warszawskiego, Kaliskiego i Poznańskiego, który to stan trwał do końca roku 1816.

Od stycznia 1817 wprowadzono dla X. Warszawskiego Dyrekcję Jeneralną Towarzystwa Ogniovego przy Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji w Warszawie, która otrzymała potem nazwę Dyrekcji Ubezpieczeń, aby na mocy ustawy z dnia 20. lipca 1870 otrzymać nową nazwę: Wzajemne Gubernialne Ubezpieczenia Budowli od ognia. W r. 1900 zmieniła ona znowu swoją nazwę na Zarząd Wzajemnych Ubezpieczeń Budowli od ognia w guberniach Królestwa Polskiego (dzisiejsza Polska Dyrekcja Ubezpieczeń Wzajemnych, która otrzymała obecnie na mocy rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej nową nazwę: Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych).

Wracając do historii Towarzystwa podajemy, że regulaminem z 5. stycznia 1836 złączono oba Towarzystwa w Poznaniu (dla miast i dla wsi) w jedno, które rozpoczęło swą działalność z dniem 1. stycznia 1837, tracąc od 1. stycznia 1864 monopol ubezpieczeniowy, a zatrzymując tylko charekter instytucji publiczno-prawnej, nie obliczonej na zysk. „Członkowie Towarzystwa posiadają w sejmie prowincjonalnym i tegoż Komisji reprezentację dopilnującą praw zabezpieczonych i równocześnie w królewskim prezydjum naczelnem władzę kontrolującą zarząd towarzystwa tak, że interesy członków towarzystwa zupełnie są zabezpieczone“, jak czytamy w jednym ze sprawozdań rocznych. Że Towarzystwo nosiło od samego początku charakter instytucji użyteczności publicznej dowodzi cytat ze sprawozdania za rok 1870: „Towarzystwo także w roku 1870 odpowiedziało jaknajzupełniej swemu przeznaczeniu przyjmując każdy budynek do zabezpieczenia za miernymi premiami i tem samem dać sposobność i mniejszym właścicielom do zabezpieczenia swych budynków, które z drzewa i gliny pod pokryciem słomianem lub szkudlanem jako niebezpieczne ryzyka od innych towarzystw wykluczone by zostały“.

Obliczenie składek i ściąganie ich od ubezpieczonych odbywało się w drodze rozpisania obliczenia co pół roku według stanu szkód a zapłata następowała w kilku ratach. W razie niedoborów, jak np. w katastrofalnym roku 1868, ściągano dopłaty również w kilku ratach.

Statut Towarzystwa, które przyjęło nazwę: Dyrekcja Prowincjonalna Towarzystwa zabezpieczenia od ognia, był kilka razy zmieniany a przy zmianie statutu (regulaminu) z dnia 9 września 1863 wprowadzono ze względu na chęć zabezpieczenia praw wierzycieli hipotecznych w § 13 przepis, że a) „nowe assekuracje i podwyższenia istniejących już zabezpieczeń, gdy takowe natychmiast życzone będą, rozpoczynać mają z godziną południową tegoż dnia, w którym wniosek mającego być zabezpieczonym u dyrekcji powiatowej lub w przypadku podania onegoż bezpośrednio do dyrekcji prowincjonalnej u tejże wręczonym został“,

b) „dotąd budynki zabezpieczone być mogły tylko z 7/8, 3/4 resp. 2/3 ich wartości zwyczajnej, fundamenta z kamieni i ściany sklepowe zaś wcale nie. Podług § 18, regulaminu rewidowanego zaś odtąd budynki zabezpieczone być mogą z całkowitą wartością zwyczajną części ulegających zniweczeniu przez pożar jak i fundamenta z kamieni i ściany sklepowe“.

W r. 1893 zaczęto przyjmować również i ubezpieczenia ruchomości.

Ponieważ, jak wyżej powiedzieliśmy, Towarzystwo nie było obliczone na zyski a wysokość opłat za ubezpieczenie zależną była od wysokości szkód, dlatego w interesie ubezpieczonych — kiedy szkody czy to wskutek nieostrożnego obchodzenia się z ogniem czy wskutek zbrodniczych podpałów zaczęły przybierać katastrofalne rozmiary — zwracało się Towarzystwo do władz o interwencję i te ostatnie wydawały ostre przepisy i zarządzenia i wyznaczały nagrody za wykrycie podpalaczy.

Że jednak w prowincji poznańskiej palność była bardzo wielką, co wpływało ujemnie na stan finansów Towarzystwa, które musiało pracować deficytami a nawet korzystać z prawa pobierania dopłat, niech posłuży poniższe zestawienie zawierające:

Wynik operacji Towarzystwa na terenie regencji Bydgoskiej w latach:					
Rok	Ilość miesięcy	Ubezpieczona wartość	Ilość pożarów	Zebrana składka Mkn.	Wypłacone odszkodowania Mkn.
1. 4. 1879/80	12	220683600	458	826478	1035649
1. 4. 1880/81	12	228601950	464	838750	1047735
1.4. – 30.9 1881	6	235091475	272	420472	657428

Stosunek do akcji przeciwpożarowej.

Niezależnie od tego z mocy ustawy Towarzystwo nie tylko interesowało się żywo akcją przeciwpożarową i popierało ją, jak świadczą o tem zamieszczone osobno zestawienia funduszów wydanych na ten cel, ale jego inicjatywie zawdzięczać należy ingerencję władz rządowych, które molestowane ustawicznie przez Feuersozietät były zmuszone do wydawania rozmaitych rozporządzeń policyjnych, mających na celu

ograniczenie pożarów i grożących surowymi karami tym, którzy ich przestrzegać nie chcieli.

Kiedy się przegląda sprawozdanie roczne Towarzystwa to jak nie czerwona ciągnie się przez nie troskliwość o rozwój strażactwa okazywana przez hojne subwencjonowanie gmin na zakup sikawek i naprawę uszkodzonych podczas pożarów.

Zrozumiał to stanowisko Związek i dlatego każdy swój szturm do władz o należytą organizację straży pożarnych rozpoczynał od Towarzystwa, które zawsze bardzo chętnie i życzliwie odnosiło się do wszystkich zaczynów Związku i nigdy nie odmówiło czy to moralnej czy materialnej pomocy.

Kiedy w r. 1898 Prowincjonalny Związek Straży Pożarnych powziął uchwałę co do konieczności utworzenia stanowiska Inspektora pożarnictwa na wzór innych prowincyj niemieckich, rozpoczął swoje kroki w tym kierunku od Feuersozietätu, który — jak to powyżej pisaliśmy — zajął się energicznie tą sprawą, rozpiął się do innych Sozietätów, odniósł się do Wydziałów powiatowych dla wysondowania opinii, czy będą skłonne łożyć fundusze na utrzymanie tego urzędnika a kiedy widział, że sprawa idzie opornie ostatecznie wziął ten ciężar na siebie a nawet zapewnił mu zaopatrzenie emerytalne.

Jak Sozietät interesowała się żywo sprawami strażactwa świadczy fakt, że przeprowadziła próbę wyrabianych przez różne fabryki sikawek, wybrała z nich jeden typ najlepszy, ustaliła cenę sprzedażną i wydała do starostów pod datą 15 maja 1908 do L. dz. 2664/08. B. okólnik wraz z gotowym wzorem kontraktu nabycia sikawek i normaljami co do warunków budowy tychże oraz przepisy co do warunków, którym sikawki musiały odpowiadać przy przeprowadzaniu prób.

Przy prośbach o subwencje na kupno sikawek uwzględniała Feuersozietät życzenia Związku, aby ze subwencji korzystały tylko te straże, które były członkami Związku, nakładała tylko obowiązek ubezpieczenia nabytych sikawek od ognia w Towarzystwie.

Towarzystwo udzielało zasiłków nie tylko przy zakupie nowych sikawek, ale również na ich naprawę a w jakiej mierze — wynika z poniższych zestawień.

Wykaz świadczeń

Krajowego Ubezpieczenia Ogniowego w Poznaniu na rzecz akcji przeciwpożarowej (1817—1849).

Rok	Na sprawienie narzędzi pożarniczych			Na wykrycie podpalaczy			Premja za dostarczenie sikawek i kuf do wody			Za skuteczny ratunek			Na naprawę uszkodzonych narzędzi pożarniczych			Uwaga
	Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.	
Rok 1803—1816 brak danych																
1817	15	—	—				95	—	—				263	15	7	
1818	417	14	4 ^{1/2}				220	—	—				276	29	4	
1819																brak danych
1820	—	—	—				298	12	—				70	18	—	
1821	2	20	—				464	—	—				620	11	—	
1822																brak danych
1823	186	14	—				272	7	6				313	16	7	
1824	3	23	—				160	—	—				101	4	—	
1825	100	—	—				447	—	—				143	—	8	
1826	176	—	—				482	15	—				256	7	6	
1827	426	18	—				1019	—	—				487	7	9	
1828	—	—	—				465	—	—				30	19	6	
1829	274	—	—				282	15	—				70	2	6	
1830	220	12	—				492	15	—				234	16	3	
1831	215	17	2				290	—	—				205	28	6	
1832	108	—	—				876	—	—				242	27	8	
1833	—	—	—				467	15	—				74	—	9	brak danych za II półrocze
1834	60	—	—				759	15	—				243	6	8	brak danych za I półrocze
1835	399	22	—				1535	—	—				245	13	—	
1836	—	—	—				889	29	—				403	16	4	
1837	335	20	—				3049	20	5				—	—	—	
1838	576	25	—				—	—	—				—	—	—	
1839	1379	25	—				—	—	—				—	—	—	
1840	1079	—	—				—	—	—				—	—	—	
1841	1268	10	—				—	—	—				—	—	—	
1842	1422	—	—				—	—	—				—	—	—	
1843	505	20	—				—	—	—				—	—	—	
1844	627	15	—				—	—	—				—	—	—	
1845	1779	20	—				—	—	—				—	—	—	
1846	1918	10	—				—	—	—				—	—	—	
1847	1595	15	—				—	—	—				—	—	—	
1848	254	—	—				7072	—	—				346	25	—	
1849	567	15	—				8916	15	—				357	26	—	
	15916	15	6 ^{1/2}				28554	08	11				4988	22	7	

Ciąg dalszy tabeli ze strony 81 (r. 1850—1874)

Rok	Na sprawienie narzędzi pożarniczych			Na wykrycie podpalaczy			Premja za dostarczenie sikawek i kuf do wody			Za skuteczny ratunek			Na naprawę uszkodzonych narzędzi pożarniczych			Uwaga
	Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.	
1850	15916	15	6 $\frac{1}{2}$	—	—	—	28554	08	11	—	—	—	4988	22	7	
1851	489	24	—	—	—	—	7589	—	—	—	—	—	162	22	—	
1852	108	—	—	—	—	—	7683	22	6	—	—	—	123	18	4	
1853	242	—	—	—	—	—	9269	15	—	—	—	—	264	25	10	
1854	—	—	—	—	—	—	7045	—	—	—	—	—	212	9	7	
1855	477	18	—	25	—	—	6928	17	6	—	—	—	293	14	10	
1856	1117	29	7	100	—	—	7311	15	—	—	—	—	242	14	9	
1857	734	11	7	145	—	—	9724	8	9	—	—	—	245	21	1	
1858	902	12	5	260	—	—	9397	15	—	—	—	—	474	7	9	
1859	925	2	—	120	—	—	8896	21	3	—	—	—	1272	18	7	
1860	205	11	1	164	—	—	8738	22	6	—	—	—	474	10	9	
1861	316	—	—	115	—	—	7764	—	—	—	—	—	409	10	5	
1862	572	12	—	80	—	—	8786	—	—	—	—	—	191	10	10	
1863	814	—	—	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1864	634	26	11	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1865	704	4	5	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1866	1789	8	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1867	347	15	—	240	22	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1868	867	24	—	175	22	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1869	1408	13	—	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1870	2583	21	—	195	—	—	10346	—	—	613	—	—	219	—	7	
1871	1934	22	—	168	—	—	9701	5	—	668	—	—	277	4	—	
1872	862	3	2	—	—	—	12184	24	11	—	—	—	285	—	2	
1873	1410	13	9	—	—	—	13761	6	9	—	—	—	467	16	10	
1874	1321	—	—	—	—	—	15350	16	5	—	—	—	—	—	—	
1874	1234	20	—	—	—	—	16145	21	4	—	—	—	—	—	—	
Razem	37919	7	11 $\frac{1}{2}$	1955	15	—	205183	10	10	1281	—	—	10603	18	11	

Ciąg dalszy tabeli ze strony 82 (r. 1875—1918)

Rok	Na sprawienie narzędzi pożarniczych		Premja za sprzęty do gaszenia ognia i za wysłedzenie pod- palaczy, za czyny celujące, koszta za reperacje sprzętów do gaszenia ognia	U W A G A	
	Mkn.	fen.		Mkn.	fen.
1875	1.828	—	41 211	65	
1876	4.455	—	43.604	82	
1877/8	7.293	90	63 799	73	
1878/9	5.511	75	63 532	07	
1879/80	7.079	50	58.878	66	
1880/81	2.578	30	58.001	29	
1881/82	4.494	47	64 690	63	
1882/83	11.389	64	55.031	75	
1883/84	13.867	62	53.194	12	
1884/85	14.520	40	53 143	65	
1885/86	9.018	04	55.411	18	
1886/87	7.392	48	55.725	92	
1887/88	9.997	98	48.761	93	
1888/89	7.767	96	45.631	15	
1889/90	—	—	57.229	22	I i II rubryka razem
1890/91	—	—	52.142	27	" " " "
1891/2	—	—	52 653	32	" " " "
1892/3	—	—	72 036	67	" " " "
1893/4	—	—	77 735	54	" " " "
1894/5	—	—	75 059	90	" " " "
1895/6	—	—	126.060	27	" " " "
1896/7	—	—	88 562	63	" " " "
1897/8	—	—	98.580	99	" " " "
1898/9	—	—	99 716	06	" " " "
1900	—	—	83.622	41	" " " "
1901	—	—	69.399	64	" " " "
1902	—	—	76.765	40	" " " "
1903	—	—	86.786	84	" " " "
1904	—	—	99 152	98	" " " "
1905	—	—	93 298	01	" " " "
1906	—	—	101.155	—	" " " "
1907	—	—	90.213	61	" " " "
1908	—	—	99.189	17	" " " "
1909	—	—	96.262	—	" " " "
1910	—	—	120 710	62	" " " "
1911	—	—	144.889	01	" " " "
1912	—	—	?	—	brak danych
1913	—	—	135 001	53	I i II rubryka razem
1914	—	—	116 439	58	" " " "
1915	—	—	88.230	85	" " " "
1916	—	—	98.982	07	" " " "
1917	—	—	138 954	68	" " " "
1918	—	—	—	—	brak danych
Razem	107.195	04	3.299.448	82	

Zestawienie wydatków na „Akcję przeciwpożarową“ od 1919—1926 roku.

L. P.	Wyszczególnienie	Rok 1919 mk.	Rok 1920 mk.	Rok 1921 mk.	Rok 1922 mk.	Rok 1923 mk.	Rok 1924 zł.	Rok 1925 zł.	Rok 1926 zł.
1	Nagrody za akcje ratunkowe dla strażaków i osób odznaczających się oraz za sikawki i kufy do wody					500.000,—	5.161,80	10.152,80	20.000,—
2	Nagrody za wyśledzenie podpalaczy					250.000,—		50,—	527,36
3	Zapomogi na zakup i utrzymanie sikawek i sprzętów pożarniczych	21.151,08	55.946,25	134.062,62	322.000,—	17.390.000,—	19.333,40	40.000,—	68.032,53
4	Zapomogi na usunięcie urządzeń połączonych z niebezpieczeństwem pożaru i dla urządzeń zmniejszających niebezpieczeństwo pożaru	897,—					556,46	7.130,50	1.000,—
5	Pożyczki na cele wyznaczone w poz. 3					2.000.000,—	15.500,—	40.000,—	27.650,—
6	„ „ „ „ „ „ 4							8.000,—	13.500,—
7	Zapomogi dla Wielkopolskiego Związku Straży Pożarnych na koszty administracyjne	600,—	2.000,—		750.000,—	130.201.278—	5.201,91	18.762,04	35.000,—
8	Dopłata do Krajowej Kasy Ubezpieczenia Strażaków od wypadków	2.513,30		29.903,90	200.000,—	17.418.555,—	3.800,—	4.000,—	6.000,—
9	Na pokrycie niedoboru w Krajowej Kasie ubezpieczenia koni w służbie pożarnej					1.042.000,—		2.500,—	2.500,—
10	Na urządzenie kursów wyszkolenia dla strażaków			20.000,—		10.000.000,—	800,—	1.880,20	7.500,—
11	Zapomogi dla szkół na naukę o pożarnictwie						550,—		
12	Wydatki na inne cele związane z akcją przeciwpożarową				105,500,—	54.365.000,—	943,—	4.000,—	9.956,03
13	Zapom. dla Straży Ogn. m. Poznania								5.000,—
14	Zapom. dla Straży Ogn. m. Bydgoszczy								5.000,—
15	Zapomogi dla Gł. Związku Straży Pożarnych w Warszawie								4.000,—
R a z e m :		25.161,38	57.946,25	183.966,52	1.377.500,—	233.166.833—	51.846,57	136.475,54	205.665,92

Działalność Towarzystwa w ostatnich latach.

Kiedy mamy przed oczyma działalność Towarzystwa za czasów zaborczych i porównujemy ją z działalnością lat ostatnich, od czasu odzyskania niepodległości politycznej, widzimy, że kierownicy Krajowego Ubezpieczenia Ogniwego nie tylko nie zostali w tyle za swoimi poprzednikami, lecz nawet ich prześcignęli używając sprawie strażactwa i Związku swojego poparcia jeszcze w większej mierze.

Świadczy o tem chlubnie zestawienie wydatków na akcję przeciwpożarową od roku 1920 a imponujące cyfry są wymowniejsze od najdzielniejszego pióra. (*Zobacz tabelę na str. 84*).

Niezależnie od subwencji na sprawienie sikawek i innych przyrządów ratunkowych oraz ich naprawę daje „Krajowe“ zasiłki i udziela pożyczek na stawianie remiz i wież ćwiczebnych oraz daje premje za szybką dostawę sikawek i kuf z wodą oraz za szybką dostawę koni.

I tak za pierwszą sikawkę, którą dostarczono do akcji ratunkowej obok miejscowej udzielana jest premja w kwocie zł 50,—, za drugą zł 30,—, za trzecią zł 20,—. Również za beczki, które wraz z wodą dostarczono szybko do sikawek, dawane są premje: za pierwszą zł 15,—, za drugą zł 10,—, za trzecią zł 5,—.

Interesujące niezawodnie będzie zestawienie statystyczne szkód za cały czas istnienia Towarzystwa pod względem ustalenia przyczyn pożaru. Niestety cyfry przez nas zebrane nie są kompletne, gdyż nie mieliśmy do dyspozycji potrzebnego materiału, Towarzystwo bowiem nie posiada aktów dawnych tak, że musieliśmy się zadowolnić tylko temi danemi, jakie znaleźliśmy w sprawozdaniach rocznych i to nie kompletne. Od r. 1910 są wliczone i szkody w ruchomościach, gdyż zestawienie to otrzymaliśmy z biura Towarzystwa, które prowadzi statystykę ogólną szkód. (*Zobacz tabelę na str. 87 i 88*).

Dla przedstawienia i uwypuklenia dobroczynnej działalności Towarzystwa, które garnęło pod swoje skrzydła szczególnie najuboższych, których prywatne towarzystwa do ubezpieczenia przyjmować nie chciały i przez to chroniło mienie społeczne od klęsk pożaru, na które właśnie te sfery najwięcej zawsze są narażone, przedstawiamy statystyczne zestawienie szkód od r. 1837 do 1925, które stanowić będą spiszowy pomnik dla potomności i które lepiej niż najwymowniejsze słowa świadczą o posłannictwie publiczno-prawnych towarzystw ubezpieczeń.

Od r. 1894 zachodzą już szkody w ruchomościach, jednak ich w naszym zestawieniu nie uwzględniamy, gdyż nam chodzi tylko o szkody budynkowe.

Zestawienie

wyplaconych odszkodowań za pożary za lata 1837 — 1925.

Rok	Ilość pożarów	Ilość spalonych budynków	Wyplacone odszkodowania			Rok	Ilość pożarów	Ilość spalonych budynków	Wyplacono odszkodowania	
			Tal.	srgr.	fen.				Mkn.	fsn.
1837-1867	—	53 124	9.178.485	13	11			Z przeniesienia	62.000.548	68
1868	875	2.098	565.523	7	—	1907	1 321	2 229	1.882.246	46
1869	673	1.401	373.269	25	5	1903	1.538	2.705	2.278.636	60
1870	638	1.258	364.376	9	3	1909	1.376	2.423	1.936.926	50
1871	740	1.574	463.216	9	7	1910	1.376	2.542	2.035.322	63
1872	764	1.640	467.039	21	7	1911	1.792	3.657	2.977.712	53
1873	774	1.103	516.752	20	8	1912	2.801	3.079	3.774.661	21
1874	876	1.886	556.874	10	5	1913	1.572	2.725	2.278.076	14
		Razem	12.485.607	27	10	1914	1.378	1.917	2.262.755	32
			Mkn.	fen.		1915	1.117	1.881	1.703.534	04
1875	763	1.423	1.557.206	34		1916	847	1.329	1.199.129	44
1876	730	2.037	1.725.263	85		1917	1.260	2.270	3.237.332	11
1877-1878	1.057	2.121	2.247.243	62		1918	1.010	2.061	3.423.907	63
1878-1879	1.022	2.405	2.399.480	04				Razem	91.050.789	20
1879-1880	1.055	2.057	2.057.552	41				Mk. pol.	fen.	
1880-1881	1.037	1.961	1.965.622	03		1919	1.085	1.654	4.477.324	33
1881-1882	1.050	2.638	2.005.453	12		1920	1.200	1.295	12.777.138	71
1882-1883	905	2.046	2.050.725	40		1921	1.026	1.390	76.986.278	43
1883-1884	935	1.843	1.882.626	99		1922	1.038	1.053	362.095.232	—
1884-1885	949	1.944	1.795.356	66		1922	575	640	18.950.943.778	—
1885-1886	967	1.963	2.127.205	29		1023	721	813	32.374.051.300	—
1886-1887	985	2.143	1.893.435	10				Razem	51 821 341.101	52
1887-1888	904	1.834	1.703.702	80				złote	gr.	
1888-1889	907	1.796	1.661.344	51		1924	—	—	1.040.622	11
1889-1890	883	1.827	1.551.502	23		1925	989	1218	1.940.990	67
1890-1891	842	1.604	1.552.954	90				Razem	2.991.612	78
1891-1892	837	1.555	1.557.765	44						
1892-1893	1.060	2.277	2.336.872	44						
1893-1894	1.102	2.180	2.039.158	17						
1894-1895	1.044	1.936	1.815.372	67						
1895-1896	1.199	2.357	2.221.573	19						
1896-1897	1.031	2.041	1.873.821	85						
1897-1898	1.145	2.186	2.025.835	09						
1898-1899	1.173	2.309	2.151.669	17						
1900	1.252	2.395	2.423.928	45						
1901	1.021	1.928	1.563.357	77						
1902	1.217	2.248	1.996.911	05						
1903	1.178	2.300	2.038.460	03						
1904	1.364	3.022	2.616.034	74						
1905	1.339	2.382	2.191.776	54						
1906	1.476	2.730	2.289.876	78						
		Do przeniesienia	62.000.548	63						

PRZYCZYNY

Rok	Ilość budynków	Podpalenie			Podpalenie przez niedbalstwo		Nieostrożne obchodzenie się				Wadliwa budowa		
		Przez ubezpieczonego	Za porozumieniem	Za nieporozumieniem	Przez ubezpieczonego	Przez inne osoby	z zapalnikami		ze światłem		Wadliwa budowa	Nieprzepisowych	Uszkodzonych
							Przez dzieci do lat 12	Przez starsze osoby	Przez dzieci do lat 12	Przez starsze osoby			
1867	1390	10	—	375	17	69	6	—	—	—	—	—	—
1868	2098	21	—	516	22	98	20	—	—	—	—	—	—
1869	1401	17	—	384	25	60	13	—	—	—	—	—	—
1870	1258	7	—	364	15	63	8	—	—	—	—	—	—
1871	1574	12	—	405	23	80	28	—	—	—	—	—	—
1872	1640	12	—	445	27	77	30	—	—	—	—	—	—
1873	1541	24	—	427	23	70	35	—	—	—	—	—	—
1874	1886	16	—	466	42	91	35	—	—	—	—	—	—
1875	1423	6	—	405	16	87	25	—	—	8	—	—	—
1876	2037	7	—	381	13	90	23	—	—	5	—	—	—
1877/1878	2121	17	—	622	20	83	30	—	—	7	7	—	—
1878/1879	2405	14	—	587	19	116	37	—	—	5	3	—	—
1879/1880	2057	17	—	603	12	117	19	—	—	17	15	—	—
1880/1881	1961	15	—	573	19	87	41	—	—	5	13	—	—
1881/1882	2638	31	—	583	24	127	28	—	—	11	19	—	—
1882/1883	2046	17	—	476	21	96	39	—	—	7	7	—	—
1883/1884	1843	17	—	460	13	103	38	—	—	12	4	—	—
1884/1885	1944	11	—	412	28	91	70	—	—	9	17	—	—
1885/1886	1963	14	—	428	17	100	54	—	—	6	15	—	—
1886/1887	2143	29	—	396	37	103	74	—	—	7	12	—	—
1887/1888	1834	11	—	367	18	106	52	—	—	8	12	—	—
1888/1889	1796	19	—	367	20	104	51	—	—	9	9	—	—
1889/1890	1827	12	—	326	21	108	60	—	—	11	18	—	—
1890/1891	1604	10	—	277	31	113	54	—	—	11	20	—	—
1891/1892	1555	15	—	281	19	114	58	—	—	4	19	—	—
1892/3-1909	39653												
1910	2542	21	8	301	244	197	75	44	24	269	12	13	80
1911	3657	39	8	312	293	255	114	42	31	269	20	15	127
1912	3079	52	5	386	50	252	88	46	40	401	4	15	94
1913	2725	59	35	427	79	265	147	57	75	530	11	22	121
1914	1917	26	23	338	98	311	183	47	66	191	23	7	78
1915	1881	13	141	472	231	151	52	106	10	4	2	1	1
1916	1329	10	92	227	111	96	28	58	1	5	2	1	—
1917	2270	8	76	340	182	209	45	115	5	5	11	—	—
1918	2061	3	57	163	161	165	45	88	7	5	9	1	2
1919	1654	1	70	96	158	109	19	92	9	11	5	—	—
1920	1295	1	31	82	180	94	42	15	12	3	34	4	1
1921	1390	1	4	63	2	157	1	1	1	15	22	11	46
1922	1063	1	21	28	25	56	—	42	1	—	73	—	—
1923	640	—	—	36	12	103	—	38	40	41	51	3	16
1924	813	—	3	40	5	98	—	5	6	69	26	18	29
1925	1218	—	—	29	37	95	—	25	—	93	35	69	21
Razem	115172	616	571	14266	2410	4971	1767	821	328	2053	530	180	616

ENIE

lata 1867-1925.

Ruch fabryczny i przemysłowy			Eksplozja						Grom		Przez samozapalenie się	Inne przyczyny	Niestwierdzone	R a z e m
Przez opalenie	Przez suszenie	Inne powody	Pieca	Gaz palny lub świetlny	Wybuch kotłów parowych	Motorów	Inne powody	Zapalający	Suchy					
—	—	—	—	—	—	—	—	41	—	—	16	120	654	
—	—	—	—	—	—	—	—	45	—	—	25	128	875	
—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	—	28	96	673	
—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	—	38	93	638	
—	—	—	—	—	—	—	—	48	—	—	49	95	740	
—	—	—	—	—	—	—	—	39	—	—	53	81	764	
—	—	—	—	—	—	—	—	38	—	—	21	103	774	
—	—	—	—	—	—	—	—	73	—	—	18	104	876	
—	—	—	—	—	—	—	3	73	—	8	—	89	763	
—	—	—	—	—	—	—	—	38	—	8	—	127	730	
—	—	—	—	—	—	—	1	65	23	8	11	124	1057	
—	—	—	—	—	—	—	2	32	8	11	3	145	1022	
—	—	—	—	—	—	—	3	36	16	9	8	128	1055	
—	—	—	—	—	—	—	2	48	17	14	8	147	1037	
—	—	—	—	—	—	—	3	36	11	11	11	154	1090	
—	—	—	—	—	—	—	4	23	12	16	15	136	906	
—	—	—	—	—	—	—	1	36	19	12	6	164	935	
—	—	—	—	—	—	—	2	55	18	12	11	176	949	
—	—	—	—	—	—	—	1	73	26	10	15	157	967	
—	—	—	—	—	—	—	2	48	21	14	26	162	985	
—	—	—	—	—	—	—	4	43	14	11	18	178	904	
—	—	—	—	—	—	—	5	42	22	10	12	191	907	
—	—	—	1	—	—	—	3	51	32	18	20	159	883	
—	—	—	2	—	—	—	7	46	27	12	10	164	842	
—	—	—	1	—	—	—	6	55	26	8	7	176	837	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20897	
2	—	1	12	42	1	2	35	55	51	8	60	332	2273	
1	—	1	16	63	3	1	34	114	65	15	94	371	2810	
1	1	5	13	54	2	—	30	122	113	17	72	510	2801	
2	—	6	12	76	—	1	30	148	107	19	63	474	3311	
2	8	13	11	54	15	3	33	136	85	15	68	467	2554	
9	1	1	12	4	79	23	2	121	106	8	200	277	2126	
4	—	—	4	8	53	41	7	163	198	23	114	158	1447	
0	24	—	12	3	140	120	11	213	106	35	213	281	2202	
8	27	1	7	4	92	172	—	146	68	18	88	366	1770	
3	19	2	5	15	102	94	1	121	62	23	131	320	1535	
4	18	9	19	11	4	3	14	171	64	66	223	624	1800	
1	5	1	50	9	20	7	19	79	11	105	172	645	1526	
7	16	7	11	19	12	19	26	142	56	57	177	382	1238	
2	13	—	6	44	7	1	1	107	19	57	1	230	875	
—	12	8	3	2	14	—	—	137	42	43	46	369	1021	
—	—	—	10	12	13	2	—	76	31	73	107	696	1483	

Uwaga

Dla braku wszelkich danych, gdyż odnośnych aktów Kraj. Ubezp. nie posiada, podajemy za lata 1892 do 1909 ryczałtowo ilość spalonych budynków i ilość pożarów.

Rzeczywisty rozwój w kierunku popierania akcji przeciwpożarowej nastąpił jednak z końcem roku 1923, wtedy bowiem Krajowe Ubezpieczenie Ogniove co roku zaczęło wstawiać coraz wyższe kwoty nie tylko na cele pożarnictwa, ale na dotationie Związku umożliwiając mu w ten sposób nie tylko spokojną egzystencję, ale przeprowadzenie należytej organizacji nowych Ochotniczych Straży pożarnych, na których jedynie może się opierać Związek, a które tylko mogą pchnąć pożarnictwo na nowe tory. Jakkolwiek bowiem istnieje ustawa przeciwpożarowa, nakładająca na gminy obowiązek organizowania straży przymusowych, to jednak przeważnie straże te są nieczynne, nie posiadają potrzebnych narzędzi ratunkowych, bo sołtysi — będący przedstawicielami ludności wiejskiej i wyobrazicielami jej myśli — są przeważnie dla obrony przeciwpożarowej, jeżeli nie wrogo usposobieni, to przynajmniej zachowują się wobec niej obojętnie. Zresztą jaką wartość mogą przedstawiać przymusowe straże pożarne, jeżeli nie mają potrzebnych narzędzi i nie przeprowadzają systematycznych ćwiczeń, których nie można sobie prawie wyobrazić bez posiadania wspinalni i należycie wyszkolonych i wykwalifikowanych naczelników. Wprawdzie z poprzednio podanych czynności Związku wynika, że przeprowadził on pokaźną ilość kursów wyszkolenia dla naczelników wiejskich straży pożarnych, przy finansowej pomocy Krajowego Ubezpieczenia Ogniowego, jednak nie wiele to pomoże, jeżeli wśród samego włościaństwa nie obudzi się poczucie, że skupiając się pod sztandarem Związku i tworząc Ochotnicze Straże pożarne spełniają czyn patriotyczny, bo chronią dobro państwowe od skutków pożaru.

Fabrykacja sikawek w kraju.

Zapotrzebowanie na sikawki jest ogromne i dlatego, chcąc wyrugować obce fabrykaty, przyczyniło się „Krajowe“ w r. 1925 do popierania krajowej fabrykacji sikawek, co w czasie panującego podówczas bezrobocia mogło pomóc do jego zmniejszenia a zarazem wyrzucić dodatni wpływ na podniesienie dobrobytu Wielkopolski.

Sikawki motorowe.

Również niepomiarłą zasługą „Krajowego“ jest myśl wprowadzenia po miastach powiatowych sikawek motorowych, a pochop do tego dały katastrofalne wypadki pożarów zbrodniczą ręką spowodowanych w powiecie kępińskim. Pierwszą sikawkę motorową, dzięki subwencji udzielonej przez „Krajowe“, zakupił powiat kępiński, poczem sprowadziło „Krajowe“ z firmy francuskiej De Dion Bouton serję wozów strażackich samochodowych z sikawkami motorowymi, które nabyły następujące miasta: Janówiec, Oborniki, Środa, Wronki a nawet miasteczka w Małopolsce zachodniej: Kęty i Sucha. Z uznaniem podnieść musimy, że nawet wiejska straż w Wapnie zakupiła również sikawkę motorową.

Ta akcja „Krajowego“ zasługuje na uznanie z wielu bardzo względów a przede wszystkim ze względu na nieocenione korzyści, jakie posiadanie sikawek motorowych po miastach może przynieść dla całej akcji przeciwpożarowej. Posiadanie bowiem takiej sikawki i możliwość przybycia rychło na miejsce pożaru decydować może o zapobiegnięciu jego rozszerzeniu, gdy w normalnych warunkach cała akcja ratunkowa opóźnia się dotąd zwykle z powodu niedostarczenia na czas koni, co jest niestety ogólną bolączką dzięki pobłażliwości naszych władz, nie karzących odpowiednio ostro właścicieli zaprzęgów konnych.

Chcąc zachęcić miasta i gminy do zakupu sikawek i sprzętu ratunkowego daje „Krajowe“ subwencje w wysokości 40 proc. ceny zakupu oraz udziela niskoprocentowych pożyczek na te cele. Przy zakupie sikawek motorowych zasilek wynosi 25 proc. ceny kupna, obok możliwości zaciągnięcia długoterminowej pożyczki na niski procent.

Ubezpieczenie strażaków.

Jak już poprzednio pisaliśmy robił Związek starania o ubezpieczenie strażaków od wypadku a kiedy jego usiłowania i kroki u ówczesnego rządu robione nie odniosły skutku, zwrócił się do Feuersozietätu, która w roku 1895 wprowadziła w życie Krajową Kasę ubezpieczenia strażaków od wypadków. Świadczenia tej Kasy były minimalne, to też kierownik Krajowego w r. 1925 — w chęci ulżenia doli strażackiej przeprowadził przez właściwe władze nadzorcze zmianę statutu Kasy w kierunku znacznego podwyższenia świadczeń, niestety jednak dopiero w 2 lata później do czekała się ta zmiana statutu zatwierdzenia ministerjalnego tak, że nowy statut obowiązuje dopiero od roku 1927.

Dla porównania zestawimy najważniejsze paragrafy według dawnego i nowego brzmienia :

dawny tekst	nowy tekst
§ 9.	§ 9.
Składka za poszczególnego strażaka wynosi 50 groszy.	Składka za poszczególnego strażaka wynosi 2 złote.
§ 11.	§ 11.
1. W razie czasowej zupełnej niezdolności zarobkowania, trwającej dłużej niż trzy dni, wypłaca Kasa za każdy dzień roboczy :	W razie czasowej zupełnej niezdolności zarobkowania, trwającej dłużej niż trzy dni, wypłaca Kasa za każdy dzień roboczy :
a) poszkodowanemu żonatemu 1,80 zł,	a) poszkodowanemu żonatemu 6 zł,
b) „ „ nieżonat. 1,20 zł,	b) „ „ nieżonatemu 4 zł.
2. W razie stałej t. j. ponad 26 tygodni trwającej zupełnej niezdolności zarobkowania płaci Kasa :	W razie stałej, t. j. ponad 26 tygodni trwającej niezdolności zarobkowania płaci Kasa :
A) przez pierwsze 26 tygodni jak pod liczbą 1.,	
B) za czas późniejszy miesięcznie z dołu :	
a) żonatemu 36 zł,	a) żonatemu 150 zł,
b) nieżonatemu 24 zł.	b) nieżonatemu 100 zł.
§ 13.	§ 13.
W razie śmierci strażaka płaci Kasa miesięcznie z dołu :	
a) wdowie aż do powtórnego jej zamążpójścia 15 zł,	a) wdowie aż do powtórnego jej zamążpójścia 120 zł,
b) dla każdego dziecka ślubnego lub legitymowanego aż do ukończenia 15 roku 3 zł 60 gr,	b) dla każdego dziecka ślubnego lub legitymowanego aż do ukończenia 15 roku 45 zł,
względnie 4 zł 50 gr,	względnie 60 zł,
zależnie od tego, czy dziecko ma matkę lub nie.	

§ 14.

Prócz tego pokrywa Kasa koszty leczenia i pogrzebu do wysokości 45 zł.

§ 14.

Prócz tego pokrywa Kasa koszty leczenia do wysokości 300 zł i koszty pogrzebu do 150 zł.

Jak zatem z powyższego porównania widzimy, świadczenia obecne Krajowej Kasy ubezpieczenia strażaków od wypadków są bardzo znaczne i dlatego winno Strażactwo czuć wdzięczność dla „Krajowego“ za troskliwą opiekę, jaką je ono otacza. A najlepszą podzięką będzie, jeżeli w s z y s c y strażacy przystąpią jak najszybciej do Kasy, bo zresztą leży to w ich interesie.

Musimy na tem miejscu jeszcze podnieść, że „Krajowe“ pokrywa z własnych funduszy całe koszty administracyjne i dopłaca co rocznie taką samą kwotę, jaką strażacy zapłacą tytułem składek. Nadto według § 25 mają strażacy udział w Radzie zarządzającej przez 4 członków, wybranych na przeciąg trzech lat z pomiędzy siebie.

Zestawienie w markach polskich.

Rok	Ilość straży jako członków	Ilość ubezpieczonych strażaków	Ogólna wysokość składek		Dopłata K. U. O.		Dopłata Star. Kraj.		Suma wypłaconych świadczeń	
			Mk.	fen.	Mk.	fen.	Mk.	fen.	Mk.	fen.
1919	170 gm.	8.259	2.513	30	2.513	30	200	—	4.876	15
1920	103 „	5.244	2.523	95	—	—	200	—	2.787	50
1921	100 „	6.401	29.903	90	29.903	90	—	—	52.984	40
1922	125 „	6.313	110.784	40	200.000	—	—	—	391.157	17
1923	125 „	6.313	45.812.176	—	16.768.555	—	200.000	—	2.277.570	—
Razem			45.957.901	55	17.000.972	20	200.400	—	2.729.375	22

Zestawienie w złotych polskich.

Rok	Ilość straży jako członków	Ilość ubezpieczonych strażaków	Ogólna wysokość składek		Dopłata K. U. O.		Dopłata Star. Kraj.		Suma wypłaconych świadczeń	
			Zł.	gr.	Zł.	gr.	Zł.	gr.	Zł.	gr.
1924	80 gm.	2.955	1.718	48	1.300	—	208	33	1.558	91
1925	101 „	2.886	1.929	65	4.000	—	—	—	3.196	60
1926	65 m. 31 gm.	3.687	2.025	39	6.000	—	—	—	4.936	77
Razem			5.673	52	11.300	—	208	33	9.692	28

Dat z lat poprzednich niestety nie posiadamy, widzimy jednak, że strażactwo nie docenia doniosłości tej Kasy, gdyż tylko znikoma ilość strażaków jest w niej ubezpieczona. Wysokość wypłaconych szkód świadczy jednak dobitnie, że bez pomocy „Krajowego“ Kasa ta istniećby bezwarunkowo nie mogła.

Ubezpieczenie koni podczas służby strażackiej.

Wiemy, że najważniejszą przyczyną, dla której właściciele zaprzęgów mimo kar grożących im, nie chcieli dostarczać koni do pożaru, była obawa o straty wynikające mogące podczas jazdy do pożaru. Aby i w tym wypadku zabezpieczyć właścicieli koni i zachęcić ich do stawiania koni do sikawek i kuf z wodą, założyło „Krajowe“ w r. 1915 Krajową Kasę ubezpieczenia koni podczas służby strażackiej. I ten statut uległ zmianie równocześnie ze zmianą statutu Kasy ubezpieczenia strażaków i wszedł w życie w r. 1927.

Dla przedstawienia różnicy w obu statutach dajemy porównanie między dawnym a nowym statutem:

§ 10.

Świadczenia przez Kasę przyznawane wynoszą:

1. koszty leczenia w razie okaleczenia się konia do rzeczywistej wysokości tychże wraz z kosztami potrzebnych lekarstw, jednak nie więcej niż 1/10 część stosunku rzeczywistej do ubezpieczonej wartości konia.
2. Straty na wartości konia w razie stałego jej obniżenia się w stosunku do wartości bezpośrednio przed wypadkiem.
3. Wartość targową konia w razie padnięcia (zabicia) lub koniecznego uboju (dobicia).

Rada Zarządzająca Krajowej Kasy ubezpieczenia strażaków od wypadków jest równocześnie Radą Zarządzającą tej Kasy, którą Krajowe Ubezpieczenie Ogniowe prowadzi na własny koszt, pokrywając ewentualny niedobór również z własnych funduszków.

Ponieważ niestety nie posiadamy cyfr z lat poprzednich, które jedynie mogłyby nam dać dokładny obraz rozwoju Kasy Ubezpieczenia koni podczas służby pożarnej musimy się zadowolić cyframi z lat ostatnich, które nam nie wiele mówią, świadcząc jednak mimo wszystko, że i w tej Kasie zainteresowanie gmin nie jest wielkie, na przeszło bowiem 3000 gmin w Województwie poznańskim, zaledwie 47 gmin a na 120 miast zaledwie 38 miast ubezpiecza konie podczas służby pożarnej. Smutny to obraz niezrozumienia idei i doskonałości ubezpieczenia.

§ 11.

Kasa zwraca:

1. koszty leczenia, jednakże nie więcej, niż 150 zł od każdego konia.
2. wynagradza stratę, powstałą wskutek stałego a nie tylko przejściowego obniżenia się wartości konia i to:
  - a) do jego wartości bezpośrednio przed wypadkiem,
  - b) i do wysokości ubezpieczenia.
3. wypłaca wartość targową konia w razie padnięcia (zabicia), koniecznego uboju (dobicia).

Rok	Ilość straży jako członków	Ilość ubezpiecz. koni	Ogólna wysokość składek		Dopłata „Krajowego“		Wyplacone świadczenia	
			Marki polskie					
1920	55 m. 133 gm. 7 dw.	521	1.862	60	—	255	35	
1921	?	?	25.440		—	200	—	
1922	64 m. 34 gm.	407	116.829	60	—	—	—	
1923	64 m. 34 gm.	407	3.270.010	—	1.042.000	190.000	—	
Razem			3.414.142	20	1.042.000	190.455	35	
Złote polskie								
1924	10 m. 9 gm.	68	602	28	2.500	—	—	
1925	67 m. 44 gm.	272	2.336	86	2.500	—	—	
1926	38 m. 47 gm.	327	2.942	52	2.500	150	—	
Razem			5.881	66	7.500	150	—	

Takby się w skróceniu przedstawiała dodatnia i na najwyższe uznanie zasługująca działalność Krajowego Ubezpieczenia Ogniwego, które niezawodnie i w dalszych latach pozostanie wierne swojej tradycji i nie opuści Strażactwa ze swej opieki.

Zakończenie.

Na ostatku chcielibyśmy zwrócić uwagę Wydziałów powiatowych i P. P. Starostów na jedną jeszcze okoliczność, już przez nas poprzednio poruszaną.

Związek ma za zadanie czuwać nad rozwojem straży przymusowych, ma przez swego Inspektora pożarnictwa, umocowanego przez P. Wojewodę, wykonywać kontrolę nad nimi. P. Wojewoda, w zrozumieniu, że każda praca wymaga nakładu pieniężnego, zwrócił się do P. P. Starostów, jako przewodniczących Wydziałów powiatowych ze wskazówką, aby w budżetach powiatowych wstawiano pewne kwoty na cele pożarnictwa. I więcej zrobić nie mógł, bo Wydziały powiatowe, jako samostanne, same o swoich wydatkach stanowią. Tymczasem niektóre tylko Wydziały powiatowe — uznając potrzebę popierania strażactwa — uwzględniły to życzenie P. Wojewody, przeważnie jednak odpowiedziały odmownie nie zdając sobie sprawy, że Związek może nie mieć potrzebnych na ten cel funduszy i że może straż przymusowe wypuścić ze swej opieki. Nie wiemy jeszcze, jak Związek zachowa się w przyszłości w razie dalszego oporu Wydziałów powiatowych, z jednego tylko zdajemy sobie sprawę. Gdybyśmy byli zmuszeni zaprzestać dalszej pracy w powiatach, nie uwzględniających konieczności finansowego popierania Związku, nie wiemy, co się stanie z istniejącymi tam strażami przymusowymi, kto będzie szkolił ich naczelników i jak będzie wyglądać obrona przeciwpożarowa? Tę kwestję dajemy czynnikom decydującym pod troskliwą rozważanie.

Wypada nam wreszcie poświęcić słów parę stosunkowi prywatnych Towarzystw ubezpieczeń do nas. Jakkolwiek nie jest on zbyt ścisły, to jednak nie możemy po-

minąć milczeniem dodatniego faktu, że w ostatnim czasie Towarzystwa prywatne zaczynają objawiać pewne zainteresowanie się naszym Związkiem i strażactwem wogóle, co daje nam asumpt do przypuszczenia, że i zarządy tych Towarzystw, spoczywające w rękach dobrych obywateli Państwa, rozumiejąc nasze cele, zbliżą się do nas dla podjęcia współpracy około zwalczenia wspólnego wroga, jakim jest ogień. Wszak, im lepiej będą zorganizowane straże pożarne i im sprawniej będą one działać, tem mniej strat poniosą Towarzystwa prywatne, stanowiące w naszym Państwie bardzo poważny czynnik ekonomiczny.

Kończąc naszą historję i puszczając ją w świat prosimy o pobłażanie, jeżeli nie spełniliśmy jeszcze zupełnie naszego zadania, które uważamy dopiero za zaczęte, bo tyle jeszcze jest w naszej Ojczyźnie do zdziałania, że na wykonanie tej pracy może siły jednego pokolenia nie wystarczą. W każdym razie mamy czyste sumienie, że przejęci miłością naszej ukochanej Ojczyzny zrobiliśmy, co było w naszej mocy, a sąd nie do nas należy.

Spis odznaczeń.

I. Złoty Znak Związku :

1. Rzepecki Karol, poseł z Poznania.

II. Dyplom Uznania :

1. Baranowski Franciszek, dyrektor z Poznania,
2. Dziedzicki Kazimierz, wyższy radca krajowy z Poznania.

III. Listy Pochwalne :

1. Adamski Jan z Kruszwicy,
2. Bauer Oskar z Nakła,
3. Błoch Stanisław z Główniej,
4. Busza Tadeusz z Strzelna,
5. Cieślowski Jan z Nakła,
6. Eckert Józef z Inowrocławia,
7. Ginter Wincenty z Kępna,
8. Kaczorek Bernard z Koronowa,

9. Kiedacz Jan z Poznania,
10. Kreda Stanisław z Chelмна,
11. Ławicki Franciszek z Śremu,
12. Małecki Piotr z Główniej,
13. Milewski Józef z Bydgoszczy,
14. Nowakowski Feliks z Koźmina,
15. Piątkowski Wiktor z Strzelna,
16. Przybylski Marjan z Jarocina,
17. Richter Ignacy z Kościana,
18. Scholl Konstanty z Szamotuł,
19. Siemiński Nikodem z Nakła,
20. Sławek Michał z Ostrowa Wlkp.,
21. Smoczyński Antoni z Wolsztyna,
22. Szadkowski Kazimierz z Jarocina,
23. Wilczak Szczepan z Leszna.

Wykaz Członków,
którzy posiadają medale za długoletnią i nieskazitelną służbę.

L. p.	Data przyznania	Imię i nazwisko	Miejscowość
1	25. VI. 1923 r.	Krobski Walenty	Jarocin
2	16. III. 1924 r.	Bayer Bertold	Gniezno
3	" " " "	Echert Józef	Inowrocław
4	" " " "	Górniak Karol	Poznań
5	" " " "	Jancz Ludwik	Gniezno
6	" " " "	Kiedacz Jan	Poznań
7	" " " "	Kurzyński Henryk	Czempin
8	" " " "	Langsfeld Ryszard	Gniezno
9	" " " "	Mohry Ludwik	Kępno
10	" " " "	Stawinoga Zygfryd	Ostrzeszów
11	" " " "	Wilczak Szczepan	Leszno
12	30. VI. 1924 r.	Bauer Oskar	Nakło
13	" " " "	Borowski Antoni	Trzemeszno
14	" " " "	Derda Walenty	Kościan
15	" " " "	Dewald Feliks	Nakło
16	" " " "	Drewicz Ignacy	Rogoźno
17	" " " "	Godyński Piotr	Poznań
18	" " " "	Igaruński Fryderyk	Międzychód
19	" " " "	Jeżykiewicz Piotr	Kościan
20	" " " "	Junghan Franciszek	Poznań
21	" " " "	Lehmann Herman	Nakło
22	" " " "	Liebig Paweł	Międzychód
23	" " " "	Martin Władysław	Poznań
24	" " " "	Mruk Bruno	Kościan
25	" " " "	Orłowski Józef	Poznań
26	" " " "	Reichel Bronisław	"
27	" " " "	Sabinewicz Marcei	Środa
28	" " " "	Skrzypczak Jan	Kościan
29	" " " "	Szadkowski Ludwik	Rogoźno
30	" " " "	Szwarc Stanisław	Poznań
31	" " " "	Theuerkauf Adolf	Solec
32	" " " "	Tyczewski Zygmunt	Kościan
33	" " " "	Wiśniewski Stanisław	Poznań
34	15. II. 1925 r.	Stawicki Teofil	Kępno
35	" " " "	Szubiński Jan	"
36	20. IV. 1925 r.	Milewski Józef	Bydgoszcz
37	12. X. 1925 r.	Horlitz Teobald	Śmigiel

L. p.	Data przyznania	Imię i nazwisko	Miejscowość
38	12. X. 1925 r.	Liersch Paweł	Szamotuły
39	" " "	Siemiński Nikodem	Nakło
40	" " "	Stachowiak Maksymiljan	Śmigiel
41	19. VI. 1926 r.	Chmielnik Wincenty	Czempin
42	" " "	Chojnański Józef	Ostrów Wlkp.
43	" " "	Czerwiński Franciszek	Wągrówiec
44	" " "	Jankowski Kazimierz	Jarocin
45	" " "	Kachlicki Wincenty	Śrem
46	" " "	Klause Wawrzyniec	Czempin
47	" " "	Kleinert Aleksander	Bojanowo
48	" " "	Majkowski Leon	Grodzisk
49	" " "	Methner Henryk	Bojanowo
50	" " "	Nowicki Bronisław	Śrem
51	" " "	Piątkowski Wiktor	Strzelno
52	" " "	Rączyński Stanisław	Murowana Goślina
53	" " "	Reichstein Rudolf	Bojanowo
54	" " "	Reiniger Juljan	Buk
55	" " "	Smoczyński Antoni	Wolsztyn
56	" " "	Sobkowiak Antoni	Śrem
57	" " "	Sztuba Konstanty	Rogoźno
58	" " "	Waligóra Piotr	Główna
59	" " "	Wroczyński Bronisław	Rogoźno
60	" " "	Wysocki Jan	Śrem

Wykaz Członków,
którzy posiadają medale za ratowanie ginących.

Data przyznania	Imię i nazwisko	Miejscowość
25. VI, 1923 r.	Ławicki Franciszek	Śrem
" " "	Olsztyński Stefan	Jarocin
" " "	Przybylski Stanisław	"
" " "	Szadkowski Kazimierz	"
30. VI, 1924 r.	Czajkowski Paweł	Gniezno
" " "	Junghan Franciszek	Poznań
" " "	Rodaks Jan	"
15. II, 1925 r.	Szwarc Stanisław	"
20. IV, 1925 r.	Milewski Józef	Bydgoszcz
" " "	Paliwoda Nikodem	"
" " "	Pszczoliński Antoni	"

Wykaz Członków,
którzy posiadają medale za dzielność i odwagę.

Data przyznania	Imię i nazwisko	Miejscowość
25. VI, 1923 r.	Kitszke Oskar	Jarocin
" " "	Olsztyński Stefan	"
" " "	Przybylski Stanisław	"
" " "	Szadkowski Kazimierz	"
16. III, 1924 r.	Ochocki Stanisław	Dolsk
30. VI, 1924 r.	Bloch Stanisław	Główna
" " "	Junghan Franciszek	Poznań
" " "	Martin Władysław	"
" " "	Szwarc Stanisław	"

SZTANDARY

dla Ochotniczych Straży Pożarnych

oraz dla **wszystkich innych stowarzyszeń** wykonywa

Poznański Zakład Haftów Artystycznych ** **Juljan ZIMNISZ**

POZNAŃ, UL. 27 GRUDNIA 16

Tel. 25-36 I piętro dom ogrodowy

SPEGJALNY DZIAŁ kielichów, monstrancji i wszelkich przyborów kościelnych.
OBRAZY OLEJNE oraz DYPLOMY JUBILEUSZOWE W WIELKIM WYBORZE.
NA ŻYCZENIE WYSYŁAM KOSZTORYSY BEZPŁATNIE.

Obok całego szeregu sztandarów dla Ochotniczych Straży Pożarnych wykonał Zakład sztandar dla Wielkopolskiego Związku Straży Pożarnych.

SIKAWKI * WOZY MOTO-

ROWÉ STRAŻACKIE

BECZKOWOZY,

Sprzęt pożarniczy,

topory, łączniki etc.

Wyroby
własne

Wyroby
własne

„Robur“ Spółka dla wwozu i wywozu **Poznań**
Tow. z o. o.

UL. FREDRY 12

Dział przemysłowy ul. Patrona Jackowskiego 49

H. CEGIELSKI, Tow. Akc.

Poznań, Górna Wilda 142/180, Telef. 42-76,

Adres telegr.: „HACEGIELSKI“

FIRMA ZAŁOŻONA W ROKU 1846

Wyrabia w zakładach swoich:

Parowozy i wagony kolejowe

Lokomobile parowe przewoźne i stacyjne dla celów rolniczych i przemysłowych, walce szosowe.

Kotły parowe, najnowszych systemów i największych rozmiarów dla wysokiego ciśnienia pary, ekonomizery systemu Stierle i paleniska z rusztami mechanicznymi, przystosowanymi do palenia miałem węglowym.

Kompletne instalacje dla cukrowni, rafinerij cukru, gorzelnii, rektyfikacji, mączkarni i krochmalni.

Maszyny rolnicze: młocarnie do parowego napędu, młocarnie kieratowe, kieraty, siewniki rzędowe, grabie automatyczne.

Odlewy żelazne i stalowe dla wszelkich celów przemysłowych.

Konstrukcje żelazne wszelkiego rodzaju, zbiorniki do gazu i płynów.

Prospekty i kosztorysy na żądanie.

Wyłączna sprzedaż i Skład
WĘŻY PARCIANYCH
wyrobu
inż. **WITOLD IZDEBSKI i SKA** w Warszawie
Hurtowy skład **GUMOWYCH**
wyrobów

WĘŻE PARCIANE WEWNĄTRZ
GUMOWANE i impregnowane
WĘŻE ssące spiralne do wody, piwa itd.
WĘŻE tłoczące do wody, pary, kwasów
WĘŻE do gazu, tlenu, irygatorów
WĘŻE pneumatyczne
PLYTY gumowe
PIERŚCIENIE i sznury uszczelniające

GUMY instalacyjne
CZĘŚCI gumowe, rowerowe i t. d.
PLYTY uszczelniające „Wolbromit“
PLYTY azbestowe
PAKUNKI azbestowe, konopne, na parę
przegrzaną
TASMA izolacyjna
ARMATURA pożarnicza.

Dom Techniczno
Handlowy „**GETEZE T**”

inżynier **W. GADOMSKI i F. ŻOŁĘDOWSKI**

Poznań, pl. Sapieżyński 4 Tel. 32-18.

Wielkopolska Fabryka Pierwszorzędnych Wyrobów Mięsnych
Bracia DAWIDOWSCY - POZNAŃ

Centrala ul. Gwarna 17.

Telefon nr. 3780—2450.

I. Filja ul. Półwiejska 11/12

II. Filja ul. Łazarska 48

Pokoje śniadalne.

Potrawy pierwszorzędnej wyborowej jakości.

Ciepłe potrawy

stałe od godz. 9 rano do 11 godz. wieczór.

Oryginalna Gaśnica

MINIMAX

była i pozostała w całym świecie
najskuteczniejszą,
najtrwalszą,
najpopularniejszą

ręczną gaśnicą

WYRÓB KRAJOWY

Oferty i prospekty na każde żądanie.

Krajowa Wytwórnia Gaśnic MINIMAX

T-wo „Komispol“ Sp. z ogr. odp.

WARSZAWA, Nowy Świat 61. Tel. 270-04, 289-75

WYTWÓRNIA

Przyborów Strażackich

M. WIŚNIEWSKI i S-ka Warszawa

Plac 3-ch Krzyży Nr. 7 (w podw.) Tel. 515-32

Jest najtańszem źródłem zakupu wszelkich przyborów strażackich.

Mając własne warsztaty, jesteśmy w możności kalkulowania towarów

po cenach najniższych — Prosimy zażądać przysłańia

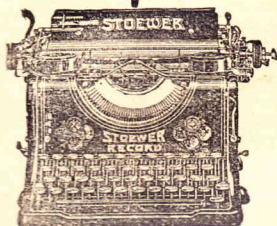
==== cenników lub ofert. ====

Najtańsze źródło pasów strażackich.

Najbardziej udoskonalone amerykańskie maszyny
do pisania „**ROYAL**“

Oryginalne szwedzkie maszyny do liczenia „**FACIT**“

Piszące amerykańskie maszyny do liczenia
„**Burroughs-Portable**“

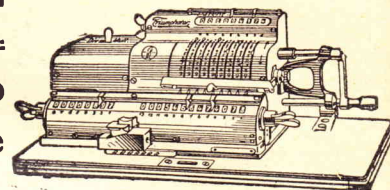

Biurowe drukarnie drukujące taśmą i farbą „**ROEDERTAL**“

Meble biurowe typu amerykańskiego

Wszelkie aparaty i przybory biurowe

poleca

Przygodzki i Hampel, Poznań

Sew. Mielżyńskiego 21. * Tel. 21-24.

Własne warsztaty reperacyjne

Własne warsztaty reperacyjne

Składnica Straży Pożarnych

SP. AKC.

WARSZAWA, UL. SENATORSKA 29, TEL. 277-42

RACHUNEK W P. K. O. 30-22

poleca z własnej fabryki w GRODZISKU MAZ., ul. Fabryczna 11, tel. 39:

SIKAWKI 4" przenośne, wypróbowane przez Komisję Techniczną Głównego Związku Straży Pożarnych, **BECZKOWOZY,**

Drabiny, Pochodnie, Kaski, Topory, Pasy, Maski gazowe i dymowe,

Węże tłoczne i ssawne, Gaśnice i t. p.

artykuły w zakres Pożarnictwa wchodzące.

SIKAWKI MOTOROWE i AUTOMOBILOWE.

Oferty i cenniki na żądanie wysyłamy.

GRAND CAFÉ-RESTAURANT

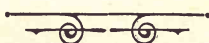
POZNAŃ, PLAC WOLNOŚCI 18

Kawiarnia - Restauracja - Winiarnia

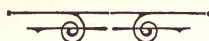
NAJPIĘKNIEJSZY OGRÓD W CENTRUM POZNANIA

PIERWSZORZĘDNA KUCHNIA

WYBOROWE NAPOJE

Codziennie koncert artystyczny pod batutą
kapelmistrza GBIORCZYKA

Występy znakomitego bas-barytona
p. prof. MIKOŁAJA JACHNO — codzień.

Centrala Budowy Telefonów

Idaszak i Walczak

Poznań, Pl. Śto-Krzyski 4

Telefon 14-59.

Adr. teleg. „Cebutel“

Dział telefonów:

zakładamy najnowocześniejsze urządzenia telefoniczne do komunikacji pocztowej i wewnętrznej, pół- i pełno-automatyczne, jak i urządzenia szeregowo dla handlu i przemysłu.

Dostawa wszelkich materiałów oraz kabli telefonicznych i dzwonek.

Dział radjo:

Polecamy nasze odbiorniki, cieszące się wielkim powodzeniem, jak detektorowe, 1, 2, 3, 4 i 5-lampowe, wszelkie akcesoria i przybory.

GŁOŚNIKI.

SŁUCHAWKI.

Zakładanie anten, demonstrowanie odbiorników na pro-wincji bezinteresownie.

Cukiernia Warszawianka

Właśc. Fr. Rączyński

Tel. 1203

POZNAŃ, UL. Nowa 4

Tel. 1214

FILJE:

27 GRUDNIA 15 Tel. 4160

PLAC WOLNOŚCI 1 Tel. 1203

ALEJE MARCINKOWSKIEGO 8 Tel. 4070 i 2299.

**POŻARNICZE
NARZĘDZIA**

SIKAWKI RĘCZNE I MOTOROWE, HYDROFORY, HYDRONETKI, HYDROPULTY, BECZKI DWU I CZTEROKOŁOWE, SYRENY ALARMOWE RĘCZNE I ELEKTRYCZNE, DRABINY, WĘŻE.

PRZYBORY STRAŻACKIE

BLUZY, KASKI, PASY, TOPORY, PATKI, PRZEPISOW.

dostarcza

WACŁAW ŁUKASIEWICZ

WARSZAWA, ŚWIĘTOKRZYSKA 25. TEL. 502-45.

BIURO TECHNICZNO-HANDLOWE
LISIEWSKI i GLASER

POZNAŃ, ul. 27 GRUDNIA 16
Dom tylny

Telefon 50-16 -:- Adres telegr.: „TECHNOHANDEL“

JENERALNE PRZEDSTAWICIELSTWA:

„BERSO N“, Polska Fabryka Wyrobów gumowych, Sp. z ogr. odp. w Krakowie
WŁOCŁAWSKA FABRYKA DRUTU dawn. C. KLAUKE, Sp. Akcyjna w Włocławku
liny i siatki druciane

O. E. DOMNICK, w Włocławku, gurdy konopne, pasy bawełn. i z sierści wielbłądziej
Hurtowny skład wyrobów gumowych fabryki „WOLBROM“ Sp. Akc.

POLECA ZE SKŁADU:

Wężę gumowe, tłoczące i ssące do wszelkich celow.
Wężę parziane, surowe i wewnątrz gumowane. — Pasy
skórzane, z sierści wielbłądziej, konopne i bawełniane.
Troki do pasów, surowcowe i pergaminow. — Płyty
uszczelniające „Leserit“, org. „Klingerit“, azbestowe i gum.
Szczeliwo konopne, bawełn., azbest., talkumowe i gumowe.
Armatura do pary, wody i gazu. — Prądownice i łączniki
systemu Storza, oraz innych. — Smarownice różnych typów.
Manometry oraz kurki kontrolne. — Szklia wodowskazowe,
rurkowe org. Klingera i wazowe do oliwiarek kropłowych.
Cyna „Banca“ i do lutowania w prętach, oraz metal to-
żyskowy. — Lampy i kolby benzynowe do lutowania.
Szczotki druciane. — Filce techniczne. — Fibra w płytach
i sztabach. — Wosk do pasów. — Aparaty gaśnicze
„Perkeo“ oraz wszelkiego rodzaju artykuły techniczne wedł.
wzorów lub rysunków, potrzebne dla przemysłu i rolnictwa.

CENTRALNA DROGERJA J. CZEPCZYŃSKI

SKŁAD DETALICZNY:
Stary Rynek Nr. 8
Telefon 3324
Mieszkanie prywatne
Telefon 32-39

P O Z N A Ń
LABORATORJUM CHEMICZNO - TECHNICZNE
P. K. O. Nr. 200546

MAGAZYNY HURTOWE:
Ul. Woźna Nr. 23
Telefon 32-38
Grochowe Łąki Nr. 3
Telefon 33-53

NAJTAŃSZE ŹRÓDŁO ZAKUPU DLA KAŻDEGO !

1. **OLIWY**, smary i tłuszcze do wszelkich maszyn.
2. **MYDŁA**, mączki i wszelkie artykuły do prania.
3. **NAFTA**, świece, benzyna i wszelkie artykuły do oświetlenia.
4. **FARBY**, lakiery, pokosty, pędzle, carbolineum.
5. **PERFUMY**, woda kolońska, pudry, szminki i mydła toaletowe.
6. **GRZEBIENIE**, i wszelkie artykuły toaletowe.
7. **GĄBKI**, skórki jelonkowe i szczotki do powozów i aut.
8. **SOLE**, dla bydła—fosforan wapna, sól głauberska, rycynus fluid.

„K A R O S S A”

WŁAŚC.: JÓZEF KIELMAN

POZNAŃ, NIEGOLEWSKICH 22

FABRYKA POŻARNICZYCH DRABIN
MECHANICZNYCH
I WOZÓW REKWIZYTOWYCH

TELEFON 65-89

TELEFON 65-89

CENTRALNY DOM TAPET

KOCZOROWSKI i BOROWICZ

CENTRALA:
Ulica Gwarna nr. 19
Telefon 3445

POZNAŃ
FIRMA ZAŁOŻONA w ROKU 1908.

II-gi SKŁAD:
Stary Rynek nr. 89
Telefon 3424

TAPETY

wyroby krajowe i zagraniczne
Tecco - Salubra - Linkrusta

CERATY

meblowe, wózkowe obrusowe.

LINOLEUM

gładkie, parketowe, deseniowe.

CHODNIKI

z linoleum, kokosowe jutowe, welurowe.

J. Herczyński

Telefon 28-23 Poznań ul. Pocztowa 28

Specjalne przedsiębiorstwo instalacji, urządzeń zdrowotnych, wodociągów i światła oraz urządzeń pożarniczych.

Biuro techniczne, Blacharstwo budowlane, Warsztat reperacyjny, Wszelkie artykuły techniczne na składzie.

Wytwórnia piecy łaźniowych i wanień do kąpiel.

Nowość! Stały nadzór połączony z wykonaniem drobnych napraw przy urządzeniach kanalizacyjnych i wodociągowych etc. w abonamencie za miesięczną opłatą.

Hotel Poznański

Poznań, ul. Kozia 5

Tel. 2320

Tel. 2320

W ł a ś ć.

Stanisław Foltyn

O każdej porze dnia obfite i smaczne, po cenach niskich, śniadania, obiady i kolacje.

Wyborne piwa, likiery, wódki i wina.

Przyjemny pobyt dla przyjezdnych.

Koncert artystyczny.

SALE JAROCKIEGO

Telefon 21-51 POZNAŃ, ul. Masztalarska 8a Telefon 21-51
polecą Szan. Publiczności swoje sale na zebrania, zabawy, śluby itd.

Wyborowa kuchnia pod kierownictwem sił fachowych
Ceny niskie! oraz dobrze pielęgnowane piwa, wina, likiery i inne napoje. Ceny niskie!
Stale miłe i koleżeńskie spotkanie osób, tak z miasta, jak i z prowincji.

Nikodem Szmelter

Gwarna 16 Poznań Tel. 3092.

Instrumenty muzyczne
Radjo

Przedstawiciel Fabryki

Przemysł Muzyczny

Sp. z o. o.

Śmiecie n. Wistą

P. K. O. Poznań nr. 201956

ŁAMPY

NAFTOWE

i GAZOWE

i wszelkie części do tychże.

SZKŁO i PORCELANA

w wielkim wyborze

ST. CICHOCKI

POZNAŃ

Wodna 25 i Woźna 20. :-: Telef. 53-38.

Precz z rozstrojem nerwów!

Precz z popieraniem tego — **CO NIE SWOJE** —
Polko, podsuwają Tobie różności w polskich opa-
kowaniach, lecz — **Wystrzegaj Się** -
bo przeważnie grosz Twój idzie do kieszeni **obcych**.
Z kaw najzdrowsza, prawdziwa kawa słodowa
Wyrób rąk polskich!

JRA

ILUSTROWANY TYGODNIK

PRZEGLĄD POŻARNICZY

jest przyjacielem każdego strażaka polskiego

Krzepi ducha!

Kształci umysł!

Doskonali fachowo!

Jest orędownikiem myśli państwowo-
twórczej, informując o zagadnieniach
państwowych, gospodarczych, samo-
rządowych, społecznych.

Prenumerata roczna tylko 16 zł.

Półrocznie 8 zł. 50 gr. Kwartalnie 4 zł. 50 gr.

Redakcja i Administracja:

Warszawa, ul. Królewska 23.

Żądajcie numerów okazowych!

J. Pendowski

FABRYKA OZNAK I MEDALI DLA TOWARZYSTW

Tel. 5093.

Poznań, ul. Wrocławska 39

Tel. 5093.

POLECA

ordery, medale, łańcuchy królewskie,
gwoździe pamiątkowe i wszelkie oznaki
metalowe i emaljowane.

Własna emaljownia oraz zakłady
ślusarsko - mechaniczne.

C. ADAMSKI

Najstarszy magazyn artykułów
męskich w Poznaniu i Gnieźnie

Poznań ul. Nowa 7/8 (Bazar)

Gniezno ul. Chrobrego nr. 6.

POLECA:

bieliznę, kapelusze, rękawiczki,
krawaty i t. p. w gatunkach od
najtańszych do najdroższych.

KABARET - DANCING

„APOLLO”

POZNAŃ

PIEKARY 17. RATAJCZAKA 15.

Codziennie występy pierwszorząd-
nych sił artystycznych z udziałem
znakomitego

Trio La Folette.

Początek programu o godz. 12-tej.
Ceny przystępne. —: Wstęp wolny.

RESTAURACJA TEATRU WIELKIEGO

Śniadania, obiady, kolacje
po cenach bardzo przystępnych.

Od godz. 7 wieczór koncert artystyczny.
Osobne loże i gabinety.

Józef Dziabaszewski i Ska

Fabryka maszyn i odlewnia metali

Poznań, ul. Przemysłowa nr. 35.

WYKONUJĄ JAKO SPECJALNOŚĆ:

Łączniki spiszowe z mosiężnymi ustnikami do węży 45, 52, 55, 60 i 70 mm tak systemu „Storza“ jak i „Hoeninga“

Łączniki śrubowe wszystkich wymiarów

Pradnice miedziane z łącznikami i ustnikami wszelkich rozmiarów oraz zapasowe części do tychże

rozdzielacze mosiężne z kurkiem rozdzielczym na 2 i 3 wyloty z łącznikami wszystkich używanych wielkości

hufdrantu uliczne i podwórzowe i zapasowe części do tychże

drwonki spiszowe średn. 150 mm i średn. 130 mm z rączką kuto żelazną.

Restauracja

Właśc.

Bartłomiej Kasperek

Poznań ul. Kraszewskiego 16

Tel. 67-37

Tel. 67-37

Kuchnia wyborowa

Napoje wszelkiego rodzaju

dobrze pielęgnowane.

J. Płymaczyk

Poznań, ul. Dominikańska nr. 7.

Telefon 2295.

Mechaniczna fabryka

Odzieży męskiej

robotzej

i zawodowej

**Przepisowe mundury dla
Straży Pożarnych oraz dla**

- innych towarzystw -

Składnica Przyrządów i Przyborów Pożarniczych Wielkopolskiego Związku Straży Pożarnych

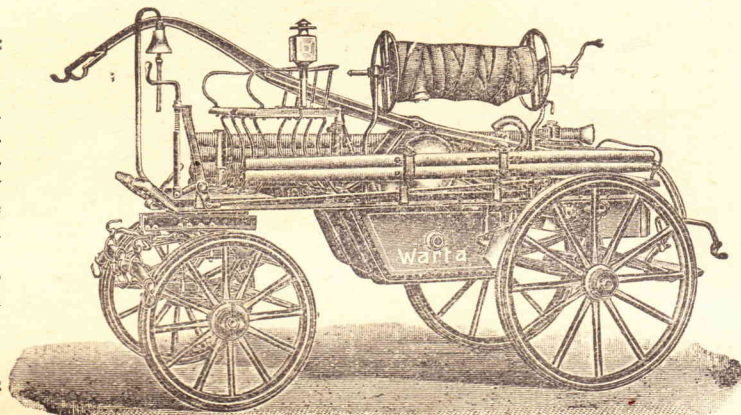
Konto P. K. O. 207 886

w Poznaniu — plac Nowomiejski 8

Telefon Nr. 37-17

DOSTARCZA:

strażom, miastom, gminom, obszarom dworskim i zakładom przemysłowym przyrządy i przybory pożarnicze najlepszej jakości, pod kontrolą Komisji Technicznej Wielkopolskiego Zw. Straży Pożarnych po cenach kosztów własnych.

UDZIELA:

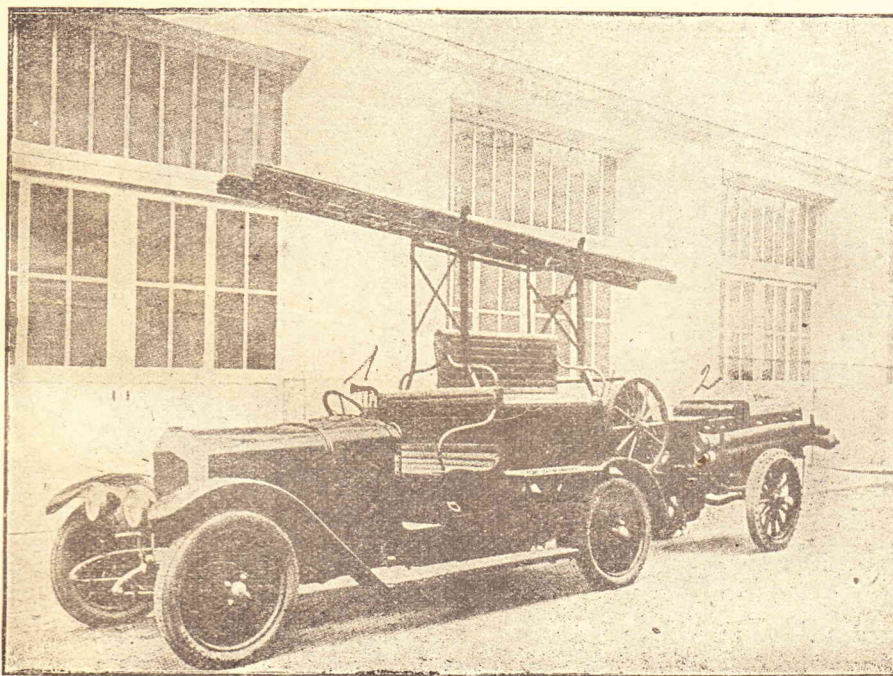
wskazówek i porad przy zakupie nowych przyrządów i przyborów pożarniczych, przeprowadza uzupełnienia i naprawy sikawek, węży i wszelkich narzędzi dla Straży Pożarnych, dostarcza i przeprowadza urządzenia alarmowe i sygnalizacyjne.

Sikawki wyrobu krajowego „Warta“, subwencionowane przez Kraj. Ubezpieczenie Ogniowe w Poznaniu.

UTRZYMUJE STAŁE NA SKŁADZIE :

węże tłoczne parciane, gumowane, ssawne, najlepszej jakości, sikawki motorowe i ręczne, hydrofony, hydropulty, łączniki do węży wszelkich systemów, kufy, beczkowsy i kufy do wody, wiaderka parciane, drabiny wszelkich systemów i wymiarów, linewki, pasy strażackie parciane i skórzane, toporki, karabiniery, bosaki, pochodnie, maski dymowe, trąbki i syreny alarmowe, latarnie i pochodnie, hełmy, czapki, odznaki i dystynkcje do mundurów wedle obowiązującego regulaminu umundurowania oraz wszelkie artykuły w zakres pożarnictwa wchodzące.

Wszelkich informacji, instrukcyj
i kosztorysów udziela się
bezinteresownie!

Członkowie Związku otrzymują
znaczące udogodnienia!

Samochodowy tren pożarniczy, subwencionowany przez Krajowe Ubezpieczenie Ogniowe w Poznaniu.

Założone
w roku 1804

Założone
w roku 1804

**KRAJOWE
UBEZPIECZENIE**

**OGNIOWE
W POZNANIU**

Instytucja Publiczno-Prawna Samorządu Poznańskiego

POZNAŃ, PLAC NOWOMIEJSKI Nr. 8 – Telefony 2381, 5372, 4112, 3717

Posiada dwa działy:

OGNIOWY I GRADOWY

Ubezpiecza na najdogodniejszych warunkach.

Krajowe Ubezpieczenie na Życie w Poznaniu

POZNAŃ, UL. POCZTOWA 19

zawiera ubezpieczenia życiowe wszelkiego rodzaju
na dogodnych warunkach.

Drukarnia Literacka

Poznań, Śm. Marcin 33 Tel. 53-56

Przyjmuje do wykonania wszelkie druki dla urzędów, handlu i przemysłu, jak to: formularze urzędowe, biuletyny, księgi handlowe, karty korespondencyjne, listowniki, zaproszenia i zawiadomienia ślubne, kwitariusze, rachunki t. d.

Specjalność: dzieła literackie, broszury i tygodniki ilustracyjne.
Wykonanie rzetelne i punktualne. ☞ Ceny konkurencyjne.